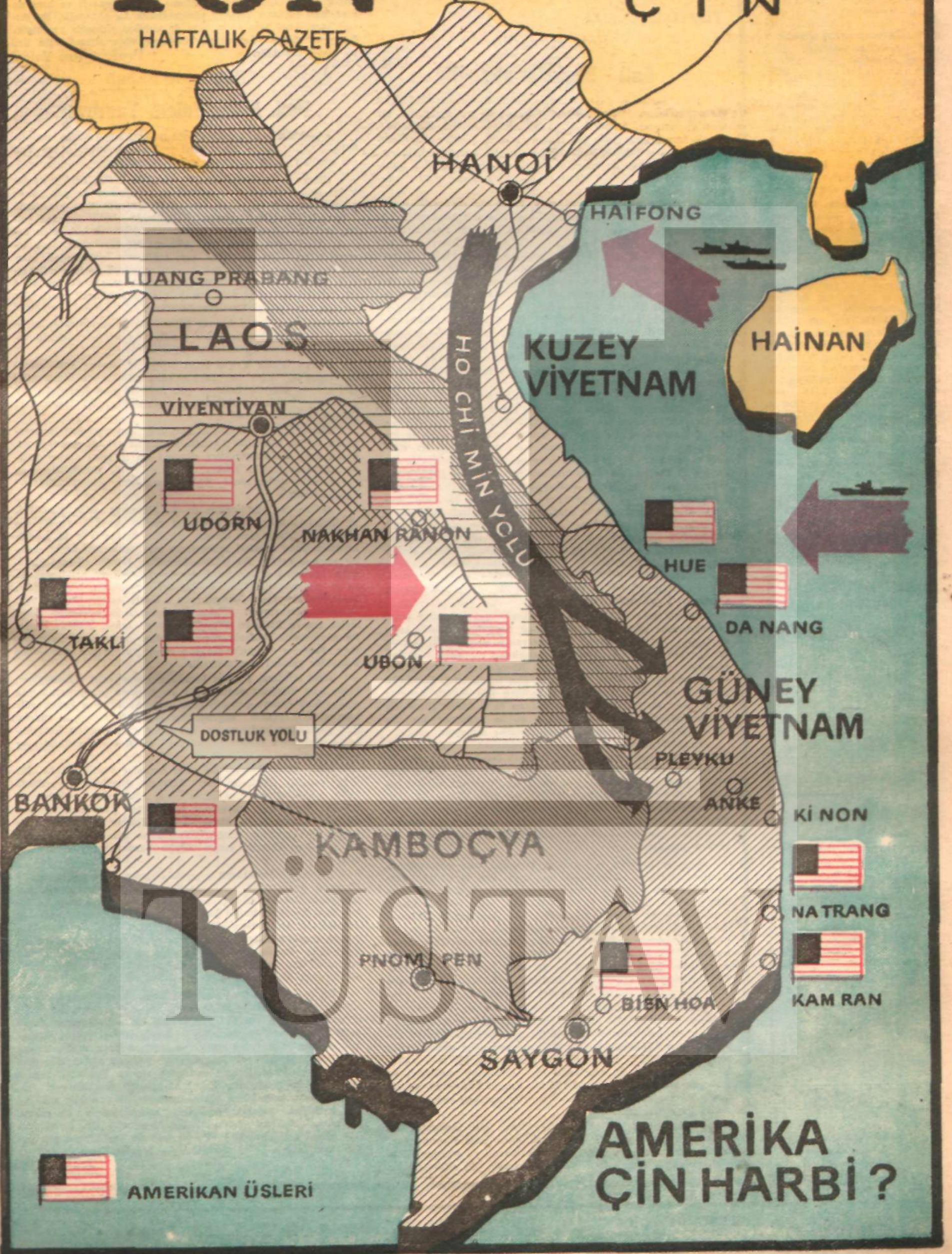

YÖN

HAFTALIK PAZETE

ÇİN

AMERİKAN ÜSLERİ

AMERİKA
ÇİN HARBI?

OKUYUCUDAN YÖNE

Almanya'daki işçiler

Yakın bir gelecekte yabancı ülkeler Türkiyeden işçi almaya- caktılar. Ve halen oralarda çalışanları da hiç umulmadık bir anda işsiz edeceklerini düşünmek uzak bir ihtimal üzerinde kafa yormak değildir. Zira günden güne yabancıların sevgisi azalıyor ve geçimleri güçleşiyor. Yabancıların sevgilerinin azalmasına sebep yalnız bunlar değil. Burada hal ve hareketlerimiz, kıyafetlerimiz, velhasıl hiç bir şeyimiz Avrupalılarda iyi bir izlenim bırakmıyor. Bunun aksini iddia etmek safdillik olur.

Bu ihtimal dediğimiz husus, yani Almanyanın Türk işçilerini kapıdışı etmesi hal, bir gün gerçekleşecek olursa, acaba 200 bine yaklaşan insanı Hükümet ne yapacaktır? O fabrika kurmalar, şunu bunu yapıp gelen işçiyi çalıştırmak, aynı zamanda ortak etmek gibi mavalları da pek karın doyuracağını sanmam. Kazandıktan dövüle kaç fabrika kurulacak, 200 bin işçinin kaçacağı olacak, kaç ortak olacak! O zaman yapılacak iş şudur: Vatandaşın milliyetçi gibi kamlara tikip göyle demek: «Ne yapalım, böyle olacağını bilmiyorduk. Hele sabredin, sabrın sonu selâmettir. Herd: iyi günler sizi bekliyor. Görüyorsunuz insanın aklına neler geliyor. Ama hiç de olmayacak şeyler değil. Temenni ederim, bu defa olsun, aklımız başımıza sonradan gelmesin!»

Mehmet Gömeç
(Mühlacker-Almanya)

az gelişmiş ülkeler ve sosyalizm

İsmail Hacı

İKİNCİ BASKI
7,5 Lira

az gelişmiş ülkelerde sosyalizm ve köylüler

m.hacı
c.rodriguez
h.k.vien
ceviren: attila tokatlı

YENİ ÇIKTI
4 Lira

GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 - İstanbul
(YÖN - 018)

Sağ kanatta komünizm tartışmaları

Son Havadis

Anti - Marksist strateji

1948 Tarihiinde yayımlanan Komünist Beyanamesinden bu yana, Marksizm bütün dünyayı düşündürdü ve uğraştıran bir mesele olmuştur. Komünizmle mücadele edilmesini isteyenler, bu bir buçuk asra yakın bir zaman zarfında çeşitli yollar denemişlerdir. Komünizmle mücadelede başarı kazanıp, hayatını idame ettirebilmiş, sistemler ve akımlar bulunduğu gibi, çıkmaz yolları deneyip tamamen başarısızlıkla sonuçlanan denemeler de olmuştur.

Başarı bir mücadele için, genel kaide olarak evvelâ, muarızın kuvveti iyi tartılmalı, hangi kaynaklardan güçlendiği iyi tahvil edilmeli, hülâsa problem evvelâ iyi bir şekilde teşhis edilmelidir.

Bizim kanaatimiz odur ki, şimdiye kadar Türkiyede bu teşhis iyi yapılmamış ve mücadele stratejisinde de çok yanlış yollara sapılmış ve çıkmaz sokaklar denenmiştir. Meselenin köküne gidilmeden, gayet safhî bir tepki olarak denenmiş yollardan biri şöyle olmuştur: Komünizm, toplumu kökünden değiştirmek isteyen, ateist, yani Allahsız bir ideolojidir. Onu tesirsiz kılmak için yapılacak şey, toplumun özelliklerini, gelenek ve kültürünü daha çok kuvvetlendirecek şekilde milliyetçilik hislerini takviye etmek lazımdır. Aynı şekilde bu ateist ideolojinin cazibesini yok etmek için başvurulacak çarelerden biri de, dinî hisleri kuvvetlendirmektir.

Komünizmin asıl kuvvet kaynağını iyi görememekten gelen bu tip çarelere baş vurulması şimdiye kadar mücadelenin tesirsiz kalması sonucunu vermiştir. Hele bugün Türkiyede Komünist propagandası, meseleye bu açıdan bakanları hayrette bırakacak şekilde manevra yaparak, bazı anti-komünistler elindeki bu silâhları derhal tesirsiz kılmıştır. Bugün Türkiyede denebilir ki komünistler en şoven milliyetçileri dahi gölgede bırakacak şekilde milliyetçi kesilmişlerdir. Öte taraftan Fransız komünist nazariyecisi Garaudy'nin, bizde bazı Marksist propaganda dergilerinde çıkan yazılarında açıkça izah etmeye çalıştığı gibi, dinle ve bilhassa İslamiyetle komünizmin pekala bağdaşabileceğini ortaya koyan fikirler ileri sürülmeye başlanmıştır. Komünist propagandası kolaylıkla kendini koyu dindar kimselerin kabul edebileceği kisveye bürünmüştür.

Bizde Türk — İslâm tarihinin büyükleri atıflar yaparak, komünizmi kuvvetli bir milliyetçilik ve mukaddesatçılık yönünden karşılamaya çıkanlar vardır.

Anımsa kuvvetli dinî bağların komünizmi önlemeye mâni olmayacağını gösteren misaller, koyu Katolik İtalyanını, koyu Şii İrâni, koyu Müslüman Endonezyanın kendi bölgelerinde en kuvvetli komünist partilerini geliştirmiş olmalarıyla ortaya çıkmıştır. Keza koyu milliyetçiliğin Komünizmi önlemeye bir etki edemediği, bu belki bir bakıma onu teşvik ettiği Kızıl Çin misaliyle de ortaya konabilir. Gerçekten Çin milletî Asya'da en mağrur, en milliyetçi, dış âlemi en fazla hakir gören bir kültüre sahiptir. Buna rağmen Çin bugün komünist dünyada en fenatik, en mutaassıp bir komünist ülke olmuştur.

Komünizmi gerçek ve kuvvetli tedbirlerle karşılayabilmek için, bu ideolojinin kuvvetini iyi tartmak gerekir dedik. Komünizm, ilim ve makina medeniyetinden sonra Batı Dünyasında ortaya çıkmış olan, oldukça modern, taraftarlarını müşbet be-defter istikametinde hareket ettiren bir fikir sistemidir. Batı ilim ve medeniyetinin etkisi altında dağılmaya, yıkılmaya mahkûm olan, orta çağ düzeninin, geleneksel toplum yapısının nasıl sür'atle yeni bir kalba sokulabileceğini anlatan, pratik bir çözüm tarzıdır.

Köy ve mahalle bağlarından kurtulan, aile otoritesinden sıyrılan, ulema ve padişah gibi eski çağın dinî ve dünyevî otoritelerinin kontrolünden çıkan ferdilere, hayatlarını düzenlemek için bir, alternatif hayat tarzı teklif eden ideoloji olarak, komünizmin az gelişmiş ülkelerdeki cazibesi inkâr edilemez. Bu ideoloji geleneksel bağlardan kurtulmak ve yeni bir hayata kavuşmak isteyen kitlelere bir takım vaatler vermekte, adeta onlara şifhî bir âlemin hürriyetini tattırmaktadır. Marksizm az gelişmiş ülkelerde sür'atle bir sosyal değişim hareketi, herhâlde kalkınma ve sanayileşme hamlesi için, bir çok kimsenin kolaylıkla anlayabileceği bir model vermektedir.

Marksizmi bu cazibesini iyi teşhis etmeden, kitlelere «siz değişmeyin, eskisi gibi kalın, geleneklerinizi hiç terketmeyin, dinî ve manevî inancılarınızı olduğu gibi muhafaza edin» demek, esasen köklü bir şekilde değişime vetiresine girmiş olan toplum bünyesinde, tarih istikametinde verilen bir tavsiye teşkil etmemektedir. Bu yüzden de ki, Marksizmi milliyetçi ve mukaddesatçı imân ve içgüdüleri bir kenara bırakarak, az gelişmiş ülkelerde en büyük sosyal devrim hareketi olduğu efsanesini yaymaktadır.

Marksizmi gereği gibi karşılayabilmek için, toplumsal hayatın bu dinamik yönünü iyi görmek, onun tabii akışına uyan, hattâ onu hızlandıran başka bir fikir sistemi ve toplum düzenini, alternatif olarak ileri sürmek lazımdır. Bu alternatif ise

değişme ve gelişmenin, düzenli bir şekilde, barışçı yollarla ve istikrar içinde yürütülmesini temin etmelidir. Bizim inandığımız hürriyet düzeni, Batılı açık düzen, hem gelişmeyi, ve hem de toplumsal istikrarı beraber yürütebilecek bir sistemdir. Bu düzen Marksizmi hem fikir, hem de tatbikat alanında yenmiştir. Bu yeni sistem fikriyatıyla, müesseseleriyle stratejimizin özünü teşkil etmelidir.

Prof. Aydın Yalçın

Bâbüâlde Sabah

Prof. Aydın Yalçın Yanılıyor

«Anti-Marksist Strateji» yazısında şimdiye kadar memleketteki anti-komünist hareketleri tenkit eden Prof. Aydın Yalçın tam bir yanılmamanın içindedir. Gerçekten

«Bizim kanaatimiz odur ki, şimdiye kadar Türkiyede bu teşhis iyi yapılmamış ve mücadele stratejisinde de çok yanlış yollara sapılmış ve çıkmaz sokaklar denenmiştir. Meselenin köküne gidilmeden, gayet safhî bir tepki olarak denenmiş yollardan biri şöyle olmuştur: Komünizm, toplumu kökünden değiştirmek isteyen, ateist, yani Allahsız bir ideolojidir. Onu tesirsiz kılmak için yapılacak şey, toplumun özelliklerini, gelenek ve kültürünü daha çok kuvvetlendirecek şekilde milliyetçilik hislerini takviye etmek lazımdır. Aynı şekilde bu ateist ideolojinin cazibesini yok etmek için başvurulacak çarelerden biri de, dinî hisleri kuvvetlendirmektir.»

Komünizmin asıl kuvvet kaynağını iyi görememekten gelen bu tip çarelere başvurulması şimdiye kadar mücadelenin tesirsiz kalması sonucunu vermiştir.»

derken Aydın Yalçın profesörlüğüyle beraber yanılmaktadır. İspat mı? Eğer bu anti-komünist propaganda iddia ettiği gibi tesirsiz olsaydı, halk en çok milli ve dinî hisleriyle, rey vermemiş olsaydı kendisi mebus seçilebilirdi? Hattâ A.P. iktidara gelebilirdi mi?

«Hele bugün Türkiyede komünist propagandası, meseleye bu açıdan bakanları hayrette bırakacak şekilde manevra yaparak bazı anti-komünistler elindeki bu silâhları derhal tesirsiz kılmıştır. Bugün Türkiyede denebilir ki, komünistler en şoven milliyetçileri dahi gölgede bırakacak şekilde milliyetçi kesilmişlerdir.»

derken ise, yanılmadan da öte bir garip pozisyonun içinde bulunmaktadır. Zira komünist metod davranış ve lisanını biraz takip etmiş olan tahsilli, tahsilatsız herkes bilir ki, komünistlerin ifade ettikleri kelimelerin ayrı ve hususî âdeta resmî bir mânası vardır. Bu şekilde komünist hangi kelimeyi kullanırsa kullanırsa daima kendi içinde gizlediği ve açıklamak istediği mânayı kasteder. Meselâ, her komünist hürriyetçidir. İnsaniyetçidir. Hattâ demokratıdır. Hattâ onların hususî halk demokrasileri vardır. Fakat bu kelimelerin kastettiği mânâ hiçbir zaman herkesin kastedip anladığı mânâ değildir. Bunu bu memleketinde profesör olmayanlardan anlamayan kalmamış iken, Profesör Yalçın'ın bu son iddiası, erbabınca anlaşılması kolay bir garabet arz etmektedir.

«Öte taraftan, Fransız komünist nazariyecisi Garaudy'nin, bizde bazı Marksist propaganda dergilerinde çıkan yazılarında açıkça izah etmeye çalıştığı gibi, dinle ve bilhassa İslamiyetle komünizmin pekala bağdaşabileceğini ortaya koyan fikirler ileri sürülmeye başlanmıştır. Komünist propagandası kolaylıkla kendini koyu dindar kimselerin kabul edebileceği kisveye bürünmüştür.»

diyen Prof. Yalçın, bu sefer besbeter yanılmaktadır. Bir defa Garaudy fikirlerini bazı Marksist dergilerdeki yazılarda değil, İslamiyet ve Sosyalizm isimli kitabında açıklamıştır. İkincisi, bu eserde sosyalizmi İslamiyete yamamak isterken düştüğü durum bizim Marksistler tarafından bile kabul edilmemiş bir garabettir. Sonra komünizm için de çok tehlikeli bir oyundur. Güreşte yenici olduğu kadar yendirci oyunlar gibi.

Düşman üniforması giyerek düşman ordugâhına giren kimse en emin değil, en tehlikeli durumdadır. İslamiyetle komünizmin pekala bağdaşabileceğine gelse, buna kargalar bile güler. En ufak felsefi kritiğe tahammülü olmayan «güdük» bir iddiadır bu. Herkes istediğini diyebilir. Birisi de çıkıp faşizmin demokrasisi ile en kolay gerdeğe girecek rejim olduğunu söyleyebilir. Bundan ne çıkar. Hiç bir ilmi titir, profesörlük dahil, ciddi ilmi delillere dayandırılmayan böyle bir iddiayı kâle alamaz. Ve aldıramaz.

Bu memleketinde bu safatalara kanarak komünizm dolmasını yutmuş bir tek koyu dindar yoktur. Hoş, böyle bir halin olması da felsefi ve ilmi mânadaki bir münakaşanın temel delili olamaz ya. Anımsa zihni karışıklığından ötürü, sağdan sola, soldan sağa yalpa vuran ve manevî frene malik bulunmadığı için de bir çok kamları gezip tozan arslan gibi münevverlerimiz, ilericilerimiz mebzulen vardır. Kaldı ki, komünizmin, koyu dindarların kabul edebileceği dinî kisveye bürünmek —bu mümkünse eğer— zorunda kalması bile milli ve dinî kanaldan yapılan komünizm mücadelesinin en müessir mücadelesi olduğunu gösterecek bir husustur. Bu, komünizm için menfi mahkûmiyettir. Ve bu milletin mukaddesatının harimi ismetinde — eğer sızabilirse — boğulacağını da şemasız delildir. 4

Ergun Göze

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşat Şyöboğlu
— Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yaz İşleri: Sümer Sokak No: 16/6 Yenimahalle - ANKARA
Telefon: 17 69 69 — İstanbul Şubesi (Satış Hân ve Abone İşleri): Mol. İstasyonu Sok. No: 32 Cagaşoğlu — İstanbul Tel: 22 65 79 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE : Her yıl iki (2) sayı 60 T.L., Altı aylık (6) sayı 30 T.L., Üç aylık (3) sayı 15 T.L. dir. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN : Beher çıktıda satılır. Her iki sayı için 25.- T.L. dir. 98. sayı çıkacak tîr ve reklâmata kitap dâvâlar için özel indirimler vardır. İlan ve reklâmata, tîr yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

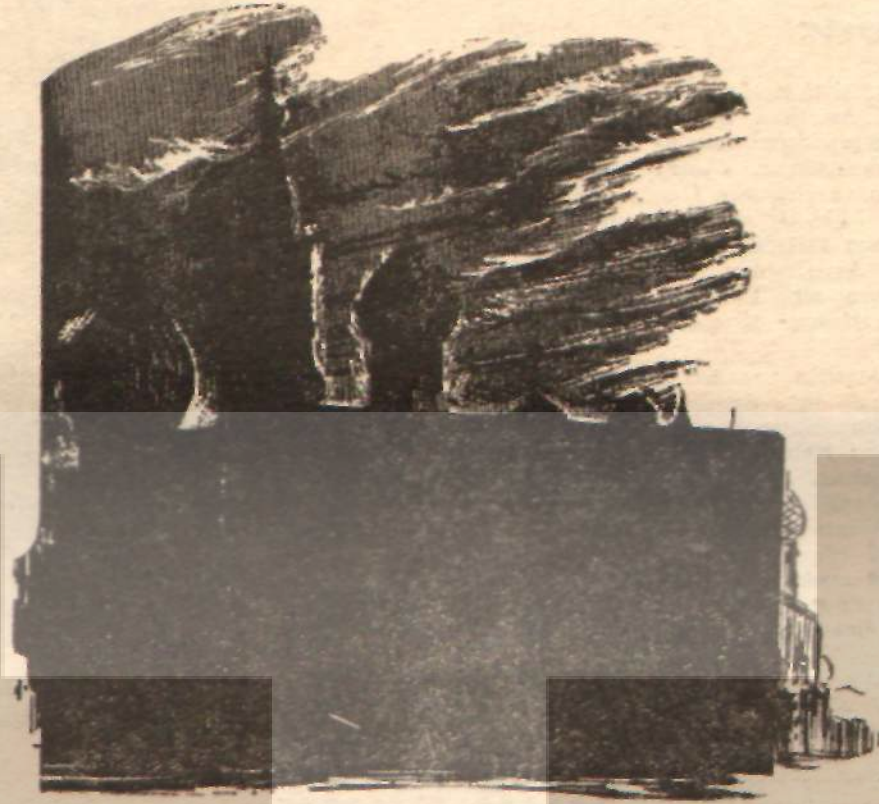
BUYUK DEVLET
EGOIZMI

Dış politikada uyduluktan kurtulma ve bağımsızlığa yönelme zorunluluğu artık anlaşılmalıdır. Bağımsız dış politika, Batı ittifakı içinde kalırsa dahi, Amerika'ya yüzde yüz bağlı olmaktan çıkıp, büyük komşu Sovyetler Birliği ile ekonomik, politik ve kültürel ilişkileri geliştirmeyi gerektirmektedir. «Ne Washington, ne de Moskova» diyebilmek, Washington'dan bir ölçüde uzaklaşıp bir ölçüde Moskova'ya yaklaşmakla mümkündür. İçinde bulunduğumuz durumda, Sovyetlerle yakınlaşma, bağımsızlığa yönelmiş bir dış politikanın temel şartı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeptendir ki, büyük komşuyu, «Amerika melek, Rusya umacı» biçimindeki Soğuk Harp palavralarını bir kenara iterek, fakat «Rusya melek, Amerika umacı» tersliğine de düşmeden, olduğu gibi tanımalıyız.

Amerika gibi Sovyetler Birliği de büyük bir devlettir ve kapitalizmle mücadele ortamında, büyük devlet egoizminden kurtulmuş değildir. 1917 ihtilalinden sonra, Çarlık devletinin arazisini güçlük çıkarmadan komşularına dağıtan Sovyetler Birliği, ileri sürdüğü ilkelere ilk fırsatta ayrılarak, toprak genişlemesine gitmiştir. Yalta Konferansında görülen dünyayı paylaşma pazarlığında Stalin, «emperyalist» Churchill ile aynı dili kullanmıştır. Stalin, Yalta ve Potsdam'da Boğazlar Etatüsü değişikliğini Anglo Saksonlara kabul ettirmiş ve 1946 yazında Boğazlar üzerinde taleplerle karşımıza çıkmıştır. Sovyetler Birliği yalnız Boğazlarla da yetinmemiş, Çarların Akdenize iniş rüyasını gerçekleştirme fırsatından yararlanmak istemiştir. Harp sonrası Sovyet talepleri arasında yalnız Boğazlar değil, Triyeste ve Tanca limanları ile İtalyan sömürgeşi Trablusgarp da yer almaktadır.

Bizim açımızdan önemli olan, savaş yıllarında Anglo Saksonların Boğazları cömertçe Stalin'e peşkeş çektiklerini ve Stalin Boğazları isterken Amerika'nın, bizden çok Rusya'nın dostu bulunduğunu ve Rus taleplerinin ancak kendi direnişimizle önlendiğini bilmektir. Sovyetler Birliği bir harp tehlikesini göze almadan toprak genişlemesi yollarını aramış, fakat mukavemetle karşılaşınca, tek başına kaldığımız güç yıllarda bile, daha öteye gitmekten çekinmiştir. Komşu ülkeleri yarım asırlık komünist yönetiminin, harbi göze alarak toprak genişlemesine yönelmekten tarihi boyunca dikkatle kaçındığı hususunda Batılı tarihçiler ve dış politika uzmanları birleşmek tedirler. Harpten kaçınmakla beraber, Sovyetler Birliği arazi ilhakı ve nüfuz bölgesi genişletme fırsatlarından azami ölçüde yararlanmıştır. Balkan ülkelerini, Kızıl Ordunun komünist yaptığını sövlemek mübalâğalıdır, fakat Kızıl Ordusuz bu ülkelerin komünist olmayacakları muhakkaktı. Moskova'ya bağlı emirkulu Macar yöneticilerinin sebebiyet verdiği halk ayaklanmasını, Kızıl Ordunun kanla boğusu, kolavca unutulabilecek olaylardan değildir.

Ekonomik bakımdan da, Sovyetlerin, mübadele fiyatlarının tesbiti ve karma teşebbüsler yoluyla

- dayandıkları gerekçe ne olursa olsun - , 1945-53 döneminde «Halk Demokrasileri» ni sömürdüklerine inanmak için kuvvetli sebepler vardır. Sömürme politikası, ancak 1953'ten sonra değişmiştir.

Büyük devletlere özgü bu egoist politikalara rağmen, Sovyetler Birliği emperyalist bir ülke değildir. Orada dev tekeller ve dev tekellerin emrinde bir devlet yoktur. Artık anlaşılmalıdır ki, Üçüncü Dünya, «geri kalmış» değil, emperyalizm tarafından «geri bırakılmış» ülkeler topluluğudur. Amerika ile olan yirmi yıllık dostluğumuz, bu büyük devletin gözünde Türkiye'nin, bir ileri karakol, bir askerî üs, bir ucuz asker deposu ve sömürülecek bir pazar demek olduğunu ortaya koymuştur. Emperyalizm, Üçüncü Dünyanın ilerlemesini ve sanayileşmesini engellemekte ve oralarda toprak ağası, tefeci ve komprador gibi en geri kuvvetlerin saltanatını saklamaktadır. Amerika'nın liberal fikirli dergilerinden Nation, 10 Ocak 1966 tarihli sayısında, «Komünizme karşı giriştiğimiz hacli seferinde, bizim safımızda yer alan bütün ülkelerde, mutlu azınlığın zenginlik içinde vüzmeli garatılmış oluru» diyerek bir gerçeği dile getirmiştir.

Sovyetler Birliği ise, emperyalist ülkelerle olan mücadelesinde, Üçüncü Dünyanın politik ve ekonomik bağımsızlığına kavuşmasından yanadır. Sovyetler, geri bırakılmış ülkelerin sanayileşme yoluyla emperyalizmin pençesinden kurtulacağı inancındadır. Bunun içindir ki, Sovyet Yardımları, Üçüncü Dünyanın sanayileşmesini önlemeye değil, aksine bu ülkelerin sanayileşmesine ve modernleşmesine yönelmiştir. 1945 - 53 sömürme döneminde dahi Doğu Avrupa ülkelerinin hızla sanayileşmesinde Sovyetlerin katkıları büyüktür.

ORTA ASYA
TÜRKLERİ

Türkiye'de Sovyet emperyalizmine örnek olarak, Orta Asya'daki Türklerin durumları gösteril-

mektedir. Çarlık Rusyasının 1860-85 döneminde silâh zoruyla sömürgeleştirdiği Türkistanı komünistleştirmek için, Stalin yönetiminin büyük zulüm yaptığı, komünist Türkleri dahi insafsızca öldürdüğü doğrudur. Türkler olarak, Stalin zulmünü unutacak değiliz. Ama bu, başka bir gerçeği görmemize engel olmamalıdır: Aşiret hayatı yaşayan ve kırk yıl önce Anadolu'dan kat kat geri bulunan Türkistan, komünist yönetim altında hızla modernleşmiş ve kalkınmıştır. Bugün Türkistan, Anadolu'dan kat kat ileridir. Antikomünist New York Times, geçen ay yayınladığı bir röportajda, Özbekistan hakkında su bilgisi vermektedir: «Özbek diliyle şiir yazan orta yaşlı bir sair, masası üzerinde bulunan iki kitaptan, Das Kapital ve Kur'an'dan ilham aldığı belirtti. Ama Taskent'li karakterini teşkil eden genç çevresinde endüstri dumanı, minareleri yumsatmıştır.

Çinli ipek tâcirlerinin kervanları için yolların birleştiği eski bir merkez olan Taskent, komünist idaresi altında, modern bir endüstri bölgesi haline gelmiştir. Bir zamanlar, eski ucuz bir pazar yeri olan şehrin ortasındaki meydana, şimdi, 1943 yılında inşa edilmiş bulunan Opera binası hâkim vaziyettedir. Civarında, cam duvarlı, üç katlı ve yürüyen merdivenleri olan bonmarseler mevcuttur.

Bir zamanlar tozlara gömülmüş, uykuya dalmış Taskent şehrinde olduğundan farklı bir şekilde kadın veya çocuk zaman kaybına mevdan vermemek için, ellerinden geleni yapıyorlar. Şimdi her şey, çalışma da, eğlence de, meslektan yetişme plânlama uzmanları tarafından kurulmuş, teşkilâtli bir hale getirilmiştir.

Sovyetler Birliğinin istihsal ettiği pamuğu yüzde 70'i Özbekistan'da yetiştirilmektedir. Bu yıl, hubu-

bat istihsalı düşük olmuş, ihtiyacı karşılayamamıştır. Ama pamuk istihsalı, rekor seviyeye ulaşmıştır. Taskent'in her tarafında, büyük afişlerle, bu bölgenin gururunu temsil eden 3.8 milyon ton tutarındaki pamuk istihsalı ilân edilmektedir. Bu pamuğun, 1 milyon tonluk miktarı, mahalli fabrikalarda imal edilmiş cihazlarla toplanmıştır». (Yeni Gazete - 16 Aralık 1965).

İlk kadın hükümet başkanı diye Bayan Indra Gandi'ye tebrik telgrafı çeken politikacı hanımlarımız, Özbekistan Cumhurbaşkanı'nun Bayan Nasreddin adlı enerjik bir Türk kadını olduğunu öğrenmelidirlir. Milliyetçilik etiketini kimseye vermek istemeyen bir kısım çevreler, «Sovyet zulmü altında inleyen kardeşlerimiz» in imdadına koşmadan önce, bu gerçeklere eğilmeli ve Türkistan'dan önce Anadolu'yu kurtarmamız gerektiğini anlamalıdır.

TÜRKİYE KOMÜNİST
PARTİSİ

Bütün bunlar, Amerikan emperyalizmine benzer biçimde bir Sovyet emperyalizminden söz edilemeyeceğini göstermektedir. Aksine, Üçüncü Dünya ülkelerinin, yeni sömürgeciliğin pençesinden kurtulma çabaları, ancak Sovyet yardımlarıyla başarıya ulaşmaktadır. Türkiye'mizin de, ister Batı ittifakı içinde, ister bağılantısız bir ülke olarak, milli çıkarları ön plânda tutan bağımsız bir dış politika izleme yolunda atacağı ilk adım, Sovyetler Birliği ile ekonomik ve politik ilişkileri geliştirmek olacaktır. Başka türlü Menderes tipi bir iç ve dış politikadan kurtulmak mümkün değildir. Bu yolda ilk olumlu adımları atan sayın İnönü'nün devriliş nedenleri üzerinde Türk milliyetçileri uzun uzun düşünmelidirler.

Türkiye, yakınlaşma çabalarında elbette ki, ihtiyatlı davranacaktır. Sütten ağzı vanan memleketimiz, voğurdu üfleterek yeme durumundadır. Amerika'ya teslimiyetin bedelini pahalı ödeven Türkiye, her adımını ölçülü atacaktır.

Aramızda diplomatik ilişkiler bulunmayan Doğu Almanya'da yerleştiği anlaşılan Moskova'nın emrinde bir Türkiye Komünist Partisinin varlığı ve «Bizim Radvo» nun münasebetsiz yayınları, ölçülü davranma lüzumunu haklı olarak artırmaktadır. Komünist Partileri toplanmalarında Çin'e karşı bir oy sağlayabilmek için, Moskova bölge kukla tesekküller beslebilir. Fakat bu davranışlarının şüpheler varlığını bilmelidir.

Bizim komüniste de saygımız vardır, ama Moskova'nın, ya da Pekin'in değil, Türkiye'nin komünist olması ve önce Türkiye demek şartıyla. Moskova ve Pekin bavağanlarının, Washington uşaklarından pek farklı yapıda olduklarını sanmıyoruz.

Türkiye bugün bir bağımsızlık savaşına içindedir. Bu milliyetçi savaşın öncülüğünü yapan Türk sosyalistleri, bağımsızlığımıza gölge düşürecek davranışlara nereden gelirse gelsin, en ufak müsamaha göstermeyeceklerdir.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİNDEN JOHNSON ÜNİVERSİTESİNE

Başbakan bulmak için Ankara'ya CIA generalleri yollayan, Türkiye'deki üslerini yeni tesislerle zenginleştiren Johnson yönetime, Erzurum'daki Atatürk Üniversitesini ele geçirmek için bir süredir faaliyettedir. AID Başkanı Grant, bu yaz iki defa Erzuruma giderek, Üniversite yetkilileriyle temasta bulunmuştur. Amerikan Büyükelçisi, ayasının tozuyla Erzurum yolunu tutmuştur. Üniversite Rektörü Osman Okyar, Haziran'da Amerika'ya giderek, AID yetkilileri ve Nebraska Üniversitesi ile görüşmüştür. Akis dergisinin deyimiyle, Amerikanın «Key man - kilit adamı» Ihsan Doğramacı'nın himmetiyle ve Amerikalıların telkinleriyle yeni bir üniversite statüsü hazırlanmıştır. Johnson yönetime, tarım eğitimi ve araştırmaları yapma gereğiyle Doğu köylerine yayılacak olan Üniversite yoluyla Doğuda bir «Kale» kurmak istemektedir.

İç destekler, çoktan sağlanmış. Rektör, «AID ve Nebraska Üniversitesi yardımı olmadan Atatürk Üniversitesi çöker» demektedir. Halbuki Nebraska ile yapılan on yıllık işbirliği anlaşması bitmek üzeredir. AID, statü değişikliği olmazsa, yardımı kesecektir. İşte «yardım kesilir» havasında, Üniversitede Amerikan kontrolü «kay man - kilit adam» lar yoluyla sağlanmak istenmektedir. Doğramacı'nın tasarısı ömürdür: Üniversitede bütün yetkiler, aralarında «serbest iş alanında dürüst ve başarılı hizmetleri görülen» iş adamları ve Belediye başkanları da bulunan dokuz kişilik bir «Mütevelli Heyeti»ne bırakılmaktadır. Rektör bu kurul tاین etmektedir. Hocalar mukavele ile alınmaktadır. Böylece Mütevelli Heyeti ve Rektör yoluyla, arzulan kontrol sağlanacaktır.

Anayasa ile çıkan bu statü taslağı, tabii ki, tepkilere yol açmıştır. İlk tepki, Üniversite içinden gelmiş, geçen yıl Nisan'da yapılan bir toplantıda Prof. Dr. Fethi İncekara, Rektöre, «Siz bu üniversiteyi daha ne kadar zaman Doğramacı'ya idare ettireceksiniz» diye sormuş, fakat alkışlarla karşılanan bu soru cevapsız kalmıştır. Ankara'da da yeni statü taslağı tepkilerle karşılaşmıştır. Ama

AID Başkanı Grant
Para kesesi elinde ya...

kilit adamlar sivri tarafları törpüleyerek, Amerikan istekleri ile Anayasa gereklerini uzlaştırmaya çalışmaktadırlar. «Amerikan yardımı ve Nebraska Üniversitesinin işbirliği sayesinde Doğu tarımını kalkındırma» edebiyatıyla, Amerikalıları tatmin eden yeni bir Üniversite Kanunu çıkartmaya uğraşacaklardır.

Rektör, Amerika temaları ile ilgili olarak, statü değişikliği zorunluluğunu belirten şu bilgiyi vermiştir: Nebraska Üniversitesi Rektörü Hardin ile, «ilerideki işbirliğinin faydalı ve verimli olabilmesi için, gerçekleştirilmesi için şartlar üzerinde ve bu arada yeni statü tasarısı üzerinde duruldu. C. Hardin, bugünkü statünün değişmesi üzerinde yüzde yüz ısrar etmemekle beraber, işbirliğinin verimli olabilmesi için Atatürk Üniversitesinde öğretim ve araştırma metodlarının daha modern bir bünyeyi iktisap etmesinin, bunun da açıkça ortaya konmasının gerektiğini ifade etti. Şayet Üniversitemin klasik tipte bir üniversite olması isteniyorsa, o halde kendilerine fazla bir vazife kalmıyacağına da işaret etti».

Rektör, AID ile temalarını da şöyle anlatmaktadır: «Washington'da, AID'nin Türkiye Masası Şefi Mrs. Fitzmaurice, zirai programlardan Dr. Mac Cowan v.s. ilgililerle görüşmelerde bulundum. Sordukları sualler meyanda şunlar vardır: Atatürk Üniversitesinin gelişmesi memnuniyet verici olmakta mıdır? Hükümet, Atatürk Üniversitesini desteklemekte mi dir? Yeni kanun için çalışma yapılmış mıdır? Ve bu hususta ne düşünülmektedir? Atatürk Üniversitesi çevredeki zirai faaliyetler üzerinde müessir olabilemekte midir? Bu müessiriyeti arttırmak için ne gibi tedbirler düşünülmektedir? (.....) Yardım profesinin uzatılmasında, Üniversitemin önümüzdeki beş yıl içinde, nasıl gelişeceğine dair bir tasarımın hazırlanmasında büyük faydası olacağı belirtildi. Böyle bir çalışmayı arzu ettiğimizi söyledim».

Eylül sonunda AID Başkanı Grant, Ihsan Doğramacı ve Nebraska Üniversitesinden bir grubun katıldığı Erzurumda yapılan bir toplantıda da, AID mensupları, yardımlarını ancak bir statü değişikliği olursa devam ettirecekleri havasını estirmişlerdir. Bu tutum karşısında, Prof. Dr. Fethi İncekara, AID ve Nebraska yardımı ile Atatürk Üniversitesinin statüsü arasında bir bağlantı kurulamıyacağına hatırlatarak, Amerikalı dostlarımızın Atatürk Üniversitesine yaptıkları yardım özendir ve peşinden koşular bir yardım değildir. Esasen böyle bir yardım, Amerikalı dostlarımıza yapılacak kanun değişikliği üzerinde söz hakkı vermez» demek zorunda kalmıştır. Gerçekten Amerikan yardımı devde kulaktır. Kuruluşundan beri Üniversiteye 173 bin dolarlık malzeme yardımı verilmiştir. «Gör-gü ve bilelerini arttırmak» gerekçesiyle Üniversite mensuplarının Amerika gezilerine 288 bin dolar harcanmıştır. 1 milyon 498 bin dolar da ehliyetleri şüpheli Amerikalı hocaların ücretlerine gitmiştir. Toplam

yardım 2 milyon dolar civarındadır. Halbuki Türk Hükümeti, Atatürk Üniversitesine 180 milyon lira civarında para harcamıştır. Ama bu komik ve yararsız yardım için Rektör, «A. I.D. ve Nebraska Üniversitesi yardımı olmadan Atatürk Üniversitesi çöker» diyebilmekte ve Amerikalıların arzuladığı tarzda bir üniversite statüsü için çaba göstermektedir. Zootehni Doçenti Dr. Şaban Karataş da, kraldan fazla kralcı bir tutumla, Üniversitemin dertleri sayılırken Amerikan Büyükelçisine — statü sanki Amerikan Büyükelçileri tarafından yaptırılmış gibi— «Yeni bir statü lazım» demiştir.

Bütün bunlar, hassas Doğu bölgesinde nasıl tehlikeli bir oyunun döndüğünü göstermektedir. Atatürk Üniversitesinin bir Johnson Üniversitesi haline getirilmesi tertipleri mutlaka önlenmelidir. (Bu konuya geniş şekilde yeniden döneceğiz).

siyasi notlar

Havayı Yumuşatma Çabaları

Af ve Seçim Kanunu tasarılarıyla birdenbire şiddetlenen siyasi havayı yumuşatmak için AP, büyük çaba göstermektedir. Seçim Kanunu tasarısı geriye alınmıştır. Af tasarısı da muhtemelen rötüslara uğrayacaktır.

AP'nin ilimlı Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyle, bayramda İnönü'yü ziyaret ederek havayı yumuşatmaya çalışmıştır. Bozbeyle, «Bu ziyaret 45 dakika devam etmiştir. Tabii bu 45 dakika merasim kelimelerinin konuşulduğunu ve bunun 45 dakika sürdüğünü söylemek yerinde olmaz» demektedir. Amerikan Büyükelçisinin «başbaş» konuşma talebiyle İnönü'yü ziyareti de, havayı yumuşatma çabalarının bir başka yönüdür.

AP, Seçim Kanunu tasarısının da CHP ile, küçük partilerin sırtından bir anlaşmaya varmak çabasıdır. AP'nin seçim uzmanı Saadettin Bilec, muhtemel bir anlaşma esaslarını açıklamıştır: «Küçük partiler, 1200 oyla milletvekili seçmeye alıştılar... Senato seçimlerinin, İstanbul ve Ankara'da dar bölgeleri baki kalmak şartıyla nisbi temsil D'hort sistemiyle yapılmasında AP'ce CHP anlaşılırsa mesele çözümlenmiş olacaktır».

Tabii ki böyle bir anlaşma küçük partileri endişelendirmektedir. Bu endişeleri TIP Genel Başkanı Mehmet Ali Avbar Göllelik İlçe Kongresinde yaptığı konuşmada dile getirmiştir «AP'nin Senato seçimlerinde çoğunluk sisteminden vazgeçmesi ne karşılık, CHP'nin millî hakları ve birleşik ov nususları üzerinde ısrar etmiveceği volunda sövlemler dolmaktadır. Bu sövlemlerin doğru olduğunu ortaya çıkarsa, bu, CHP yöneticile

Ihsan Doğramacı
«Kay man»

rinin prensipsizliğine ve samimi yetsizliğine yeni bir delil olacak tir».

CHP'nin ne yapacağı henüz belli değildir. Bilinen CHP Grup Başkanvekili Turhan Feyzioğlu'nun için başından beri millî bakiye ve birleşik oya şiddetle karşı koyduğu ve AP teklifini kabul ederse CHP'nin koltuk sayısını artıran bir mutabakata CHP'nin anlaşması muhtemeldir. Nitekim yetkili bir CHP'li, «Millî Bakiyenin kaldırılıp kaldırılmamasında henüz bir kararımız yoktur. Millî Bakiyeyi kabul ettiren CHP'yi küçük partilerin yalnız bırakıp AP ile birleşiklerini ve İnönü Hükümetini düştürdüğünü burada hatırlatmak istemim» diyerek pazarlığı yakın olduğunu hissetmiştir.

Bazı çok nüfuzlu çevreler, muhtemel bir AP — CHP anlaşmasının sadece Seçim Kanununa özgü geçici bir çıkar birliği olarak kalmamasını, bunun sürekli olmasını ve havanın yumuşatılmasını istemektedirler. Ama önümüzde Radyo, Af, Maden Kanunu tasarıları vardır. Bu konularda bir AP — CHP anlaşması her halde mümkün değildir. Ayrıca CHP azınlığının, Millet Meclisi çalışmalarında kendisini ufak pertilerin desteğinden mahrum edecek bir kararı, iyice düşünülüp taşınmadan alması da düşünülmemez. Güçlü sosyal kuvvetler AP ve CHP'yi ayrı yönlerde itmektedir. Bu sebeple, sürekli bir «bahar havası» arzuları, bir «Amerikan rüyası» olarak kalmaya mahkûm gözükmektedir.

Sıra Madenlere Geliyor!

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Kemal Noyan'ın başkanlığında bir komisyon, son sür'atle bir Maden Kanunu tasarısı hazırlamaktadır. Geçen dönemde Mehmet Turgut «Tasarıyı Nisana kadar Meclise sevk etmek gerek. Mr. Grant'a söz verdim» demiş, fakat kurulan komisyonun Mr. Ely tasarısını, Anayasaya ve millî çıkarlarımıza tamamen aykırı bulması üzerine, Mehmet Turgut, Amerikan Yardım Teşkilatı Başkanı'na verdiği sözü yerine getirememiştir. Fakat AID sabırsız

lanmaktadır, sözü tutmak gereklidir. Nitekim bir yetkili bu konuda «AP Hükümeti bu tasarıyla, seçim öncesi vaat ettiği faturaların en yüküsünü ödeme çabası içindedir» demiştir. Aşın da bir Maden Kanununa ihtiyaç yoktur. Zira eldeki Maden Kanunu, hiç de kötü bir kanun değildir. Bir yetkili, mevcut kanunun yeterliliğini şu sözlerle belirtmiştir: «Bakanlığın ve Bakanın görüşünü anlamak gerçekten güç. Zira daha iki yıl önce 271 sayılı kanunla yürürlükteki Maden Kanununun 63. maddesi değiştirilmiş ve günün ihtiyaçlarına takıntısız cevap verebilecek hale getirilmiştir. Şimdi yeniden düzeltmeye sebep ne?». Ama AID, Petrol Kanununa benzer bir Maden Kanunu hazırlanması görüşünde ısrar etmektedir. AID, bir «telkin raporu»nda görüşünü şöyle açıklamaktadır: «Yabancı sermayedarların Türkiye'de yatırım yapmaktan kaçınma temayülleri, burada hâlen maden sahalarına yatırım yapmak için müsait havanın ve şartların bulunmadığı göstermektedir. Bu bakımdan petrol endüstrisi için hazırlanmış olan kanuna benzer bir maden yatırım kanununa ihtiyaç vardır.»

Kemal Noyan Komisyonunun görevi, Petrol Kanununa benzer bir Maden Kanunu yapmaktır. Fethi Çelikbaş'ın himmetiyle hazırlanan Mr. Ely tasarısı, bu iş için biçilmiş kaftandır. Ne var ki, Ely tasarısı, kamu oyunca mahkûm edilmiştir. Bu sebeple Komisyon, yerli imalat bir tasarısı çalışmalarına esas almıştır. Ama tasarı, AID'nin ve yabancı maden şirketlerinin görüşlerine uyacak biçimde «rötüs» edilecektir. Yabancılar, Etilbank'ın üvey evlât durumuna getirilmesini, Yabancı Sermaye Kanunu formalitelerinden kurtulmayı, kâr transferi imkânlarının artırılmasını ve madenlere rahat ve imtiyazlı biçimde el koyabilmelerinin sağlanmasını istemektedirler. Ama ne var ki, Türkiye, artık eski Türkiye değildir. Tasarının Meclis'te, çok şiddetli bir milliyetçi mukavemetle karşılaşacağı muhakkaktır.

Enflasyon Korkusu!

Bir enflasyonist gidiş içinde bulunduğumuz muhakkaktır. Fiyatlar, bir yılda yüzde 10 civarında yükselmiştir ve yükselme eğilimi göstermektedir. İktidar da bunu çok iyi bilmektedir ve tedbir almaya çalışmaktadır. Ama enflasyonist gidişin varlığını kabul etmekten iktidar fena halde korkmaktadır. Bu sebeple, yetkililerin zından mizah edebiyatına geçecek iktisadi inciler dökülmektedir. Maliye Bakanı İhsan Gürsan, «Enflasyonist mânâda bir fiyat artışı yoktur» demektedir. Ticaret Bakanı Macit Zeren, «Fiyat artışlarının enflasyon olarak adlandırmak doğru değildir. Esasen fiyat artışlarını bir felâket olarak görmek memek lazımdır. Hatta toptan eşya fiyatlarının artmasında fayda vardır» demek fütursuzluğun da bulunmaktadır.

Hastalığı itiraftan korkan bu tutum, ciddi tedbir alınmasını da önlemektedir. Hükümet, bankaların likiditesini azaltarak kredilerin kısımlarını sağlayacak tedbir almıştır, ama Başbakan bu tedbir «kredi kısımlarını değil likidite kısımlarını» diyerek gerçeği gizlemeye çalışmaktadır. Fiyat yükselmelerinin kabahati de CHP'ye yüklemektedir. AP'ye göre, CHP 1964'te durgunluğa karşı genişleme tedbirleri almıştır, fiyatlar o yüzden yükselmektedir! Bu mantıkla, bugünkü enflasyonist gidişin nedeni Menderes'e ve hatta daha gerilere de uzatmak mümkündür. Bugün enflasyonist bir gidiş varsa, bunun nedeni Ürgüplü ve Demirel hükümetlerinin durgunluk atlattıktan sonra, gerekli frenleme tedbirlerini almamaları ve genişleme politikasını sürdürmeleridir. Nitekim Planlama Teşkilatı yetkilileri, bu itibarıyla, gazetelere verdikleri beyanlarda belirtmektedirler: «Ağustos ayından bu yana çeşitli zamanlarda verdığımız raporlarla fiyat artışları ve diğer ekonomik baskılara Hükümetin dik katini çekmiş ve gerekli tedbirlerin alınmasını dilemiştik. Tehtikeliki gidişe ait çeşitli örnekler vermiştik». Ayrıca pazarların kötü organize edildiği, fiyatların yükselceği psikozunun yayılmasıyla mal saklama ve mala hücum eğilimlerinin geliştiği görülmektedir. Bunlara karşı zamanında tedbir almak gereklidir. AP şimdi yarım tedbirler alma yoluna ürkek ürkek gitmektedir. Bu irreklikte, enflasyondan ve spekülasyondan «tatlı kârlar»ı arttırarak yararlanan iş çevrelerini hoş tutma endişesinin payı büyüktür. İş çevresinin 27 Mayıs öncesi tatlı kârları hayaliyle destekledikleri AP iktidarının, kârları azaltıcı anti-enflasyonist tedbirleri gereken ciddiyetle uygulanması kolay

değildir. Nitekim iktidar, fiyat yükselmelerini hâlâ sıhhat âlâmeti sayan bir anlayış içinde dir. Ama yardım veren ülkeler, enflasyona karşı iktidarın kulâğını çekmek kararındadırlar. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatının bir komitesi, Türkiye'ye yardım Konsorsiyumuna alarım işaretini vermiş ve «Konsorsiyum kanalıyla, başlayan enflasyona karşı Türkiye'nin dik katinin çekilmesini» istemiştir.

PTT'de neler oluyor?

İktisadi Devlet Teşekkülleri'nin belli başlı dertlerinden biri, personel sıkışıklığıdır. DDY, THY, Deniz Yolları, Şilepçilik İşletmesi, Etibank, su veya bu, Türkiye'de ne kadar iktisadi devlet teşekkülü varsa, bunların hemen hepsinde, normalin çok üstünde personel çalışır. Çok personel çalıştırıldığı için de, bu teşekküller çok kere zarar ederler. PTT de bu tip iktisadi devlet teşekküllerinden biridir. Hal böyle iken, sadece 1965 yılı içinde PTT Genel Müdürlüğüne yeniden 3500 personel alınmıştır.

PTT'nin bir devlet çiftliği gibi kullanıldığı örneklerinden sadece biri olan bu 3500 personel alınmasının yanı sıra, bu personelden bir kısmına, özellikle Karayollarından transfer edilen hanım sekreterlere, kanuni yasaklara rağmen altı üst derece ücret ödenmesi ayrı bir soru konusudur.

Personel kadrolarını alabilirdiğine şişiren bir işletme olarak PTT Genel Müdürlüğü, Beş Yıllık Kalkınma Programına konulmuş olan bazı yatırım kalemlerini ise «lüzum kalmamıştır» gerekçesiyle iş programından çıkarmaktadır.

PTT Genel Müdürü Necmi Özgür, 1965 yılının ilk aylarında iş başına geldiğinde, kendisi ni bu mevkie getirenlere karşı taahhütlerini ifa etmek için der hal faaliyete geçmiş, PTT üst kademelerine ve kilit mevkilerine yerleştirmiştir. Necdet Tanay Teknik Genel Müdür Yardımcılığına, Hacim Kamov Teknik Daire Reisliğine, Ömer Kolçak İstanbul Telefon Baş Müdürlüğüne, İsmet Ayırtman Kuşraportör Baş Mühendisliğine, Aliattin Selçuk Teknik Daire Reis Muaviniğine atanmalar arasında dır.

Bu ekibin ilk teraati, PTT camiasında herkesi memnun edecek bir fazla mesai dağıtma kampanyası olmuştur. 1965 yılında önceki yıllarda görülmeyen ölçüde, 13 milyon lira, fazla mesai ödenmiştir.

Fazla mesai dağıtılarak herkes memnun edildiikten sonra ise bu ekip, 20 bin otomatik telefon ihalesinin hal yollarını aramaya başlamıştır. Önce P.T.T.'nin 20 bin adet otomatik telefon makinası alacağı yolunda gazetelere bir ilân verilmiştir. Bu ilân üzerine ihaleye pek çok firma katılmıştır. Bunların içinde şartname hükümlerini sağlayan ve yurt içinde Türk parası mukabili makina teklif eden firmalar da vardır. Buna rağmen Genel Müdürlük, daha ucuz teklifler varken dahi bir Avrupa firması ile mukavele yapmayı tercih etmiştir. Bundan sonra da gerekli dövizin tahsisi için Maliye Bakanlığına müracaat edilmiştir.

Maliye Bakanlığı, PTT nin bu mukavelesini uygun bulmayarak döviz tahsis etmemiş ve 20 bin telefon makinasının iç piyasadan sağlanmasını istemiştir. Bunun üzerine PTT bir kere daha ihale açmış, ihalede gene şartnameye uygun teklifler geldiği halde, ihale akıl almaz bir şekilde sonuçsuz bırakılmıştır.

Ihale sonuçlanmamıştır, ama arada PTT akla gelmez bir kur

Nurculuğu besliyenler

Cumhuriyet yazarı Yılmaz Çetiner Almanya'da Nurcuların Enstitüsünü ziyaret etmiş. Nurcuların Almanya'daki Enstitüsü ne ki, diye bir soru gelirse aklınıza Yılmaz Çetiner bunun da cevabını veriyor:

«... bu Enstitü bir takım toplantılar yapabilmek, para yardımı alabilmek için kurulan bir firmadan ibarettir.»

Çetiner, Berlin'deki Risale-i Nur Enstitüsü'nün kaynakları hakkında şu bilgileri veriyor:

«Berlin'de iki apartıman dairesinin yüksek kira ücretini ödeyen, dünyanın dört bir tarafına gönderilen risaleler için yüz binlerce lira baskı ve dağıtım parası veren Muhsin Alkovanı (sözde Enstitünün şefidir) nereden yardım görüyor? Risale-i Nur Enstitüsü'nü kurmak için neden başka Alman şehirleri düşünülmüştür. Berlin tercih edilmiştir? Bu eski Başşehirde sık sık yapılan «Kürtçülük» faaliyetleriyle ilgili toplantılarda Nurcuların rolü nedir? Ve Nurcular ne gibi talimat alıyorlar?

İşte bunlar birbirleriyle çok yakından alakalı ve hattâ katıyın ayrılmıyacak kadar yapışık konulardır. Aynı zamanda Türkiye'nin kaderi ile ilgilidir. Ve apaçık bilinen hakikat şudur ki; Holandalılar, Almanlar ve Amerikalılar «Risale-i Nur Enstitüsü»ne mad di yardımlarda bulunmaktadırlar.

Aynı yardım ve alaka Kürtçülük cereyanları için de vâridir.

Ve böyle açıkça ortaya şu acı hakikat çıkar: »

Türkiye aleyhine el ele vermiş bütün yıkıcı, bölücü, parçalayıcı faaliyetler, tamamen «Dış yardımlarla» (!) beslenmektedir...

Maalesef buna bilerek veya bilmeyerek bize dost olduğuna söylenen devletlerin resmi kıyuvmaları da katılıyorlar.»

★

Çetiner'in Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan yazısı öteden beri bilinen gerçeklere biraz daha ışık tutmuştur. Bilindiği gibi kapitalist emperyalizmi Türkiye'yi parçalamak yolundaki çabalarını Sevri antlaşmasıyla yürürlüğe koyduğunu sanmıştı. Emperyalist, kendisine göre bir Anadolu haritası çizmişti. Bu haritanın renklerinde kendi özlemlerini gerçekleştirmek için harekete geçenler, Atatürk liderliğindeki Milli Kurtuluş Savaşında yedikleri tokatla ayrılmışlardır. Ne var ki aradan şu kadar yıl geçmesine rağmen hursuları bitmiş, özlemleri eksilmemiş değildir. Zaman zaman teper... Hele Türkiye'nin zayıfladığı maddi ve manevi çöküntüler içinde bocaladığı son yıllarda çalışmalar büsbütün artmıştır. Bu çalışmalarını yürüten kurumların hepsi de Batının, büyük merkezlerinde yuvlanmış ve Batı kapitalistlerinin elleriyle beslenmektedirler. Patrikhane böyledir... Yunan emperyalizminin bütün kaynakları böyledir... Her yıl Beyrut'tan Paris'e, Paris'ten Londra'ya ve Londra'dan New-York'a kadar Anadolu Türklüğü için düşmanlık gösterileri düzenleyen Ermeniler Batı kapitalistlerinde kendilerine destek bulurlar.

Şimdi Anadolu'da gelişen Nurculuk hareketinin de Batı kapitalistlerinin koltuk altına sığındığını ve Hristiyanlık dünyasında

kendilerini himaye edecek eller bulduklarını görüyoruz.

Nurculuk öyle bir eylemdir ki, ışsızsız, yolsuz, okulsuz, kitapsız Anadolu'da karanlığa itilmiş saf çocuklarımız o yolda kendilerini kurtaracaklarını sanırlar. Binlerce, yüzbinlerce Anadolu çocuğunun yüreğinde yazın duyguları, ve damarlarında gezinen enerjiyi böylesine yanlış bir yola yatırmaları hazindir. Ama bu hazin olayın tek ve en büyük suçlusu Anadolu'yu karanlığa, geriliğe, açlığa, sefaletle itenlerdir. Anadolu'yu hakir gören bir sahte Batı hayranlığına karşı tenki, Nurculuk gibi bir safsatayı bayrak yapmış ve ideal edinmişse bundan utanacak olanlar gene memleketi yönetenler olmalıdırlar. Yeryüzünün tarihi gidişine aykırı bir akımın Türk toplumu içinde ve 1950'lerde yürürlüğe girmesi, 15-25, yaşlarında militanlarla donanması, büyük bir sosyal dava olarak ortaya çıkması ne anlam ifade eder!

Yabancı kapitalistler ile elbirliği ederek Türkiyeyi sömürenler, Anadolu'yu geriliğe ve karanlığa mahkûm edenler, din sömürücülüğünün kaynaklarını kendi elleriyle beslerler. Çocuklarımız Anadolu'nun okulsuz karanlığında ya yok oluyorlar, ya da işi kavuşmak özlemi içinde Nurculuk peşine düşüyorlar. İstanbul, Ankara'nın, İzmir'in kompradorları bu insan katliamını duygusuz gözlerle seyretseler gene iyi... Nurculuktan başlıyarak her şeyi hurafesi beslemekte yabancı kapitalistlerle yarışmaktadırlar onlar...

Berlindeki Nurculuk Enstitüsünü Amerikalılar ve Holandalılar beslemesine şaşmaz. Fransa ve İngiltere'nin tabii vatandaşları, hem Legion d'honneur ve hem de dizbağı nişanı sahibi kapitalizmin büyük ismi Basil Zaharof Yunanistan'ın Anadolu çıkarmasına servetinin büyük bir kısmını yatırmıştır. Amerika ve Avrupa'daki ermenilerin faaliyetleri de gene kapitalizmin milyarlarca eliyle beslenmektedir. Yunan emperyalizminin Türkiye'deki üsleri olan Patrikhane'nin hâmisî Ametkadır. Son Padişah İngilizlere sığınmıştır. Türkiye'de Atatürk Cumhuriyetine karşı bütün hareketlerin para kaynaklarını kapitalistler etekleri zil çalarak sağlamışlardır. Türkiye'yi çökertecek her geri harekete yardım etmeye hazır dırlar. Türkiye'yi çağ dışına düşürecek her geri akıma onlar kesenin ağzını açarlar. Çünkü öteki dünyanın nimetlerini bu dünyanın nimetlerinden yeğ tutan bir anlayış Türkiye'de kuvvet kazandığı zaman emperyalizm Türkiye'yi sömürmek için geniş ve güvencil bir hayat sahası bulacaktır. Geri Arap ülkelerindeki denemmiş ve başarı kazanmış metoddur bu.

Türkiye'de çağımıza aykırı inanç akımları, çağımıza aykırı iktisadi düzenin desteğinde palazlanmaktadır. Batı kapitalisti görmüyor mu bunu! Bal gibi görüyor. Ve elinden geldiğince destekliyor onları... ki uyanış geciksün... ki Türk halkı çağımızın sorununa kavuşsun... Sömürüldüğünün bilincine vuran ulusların sömürücülere layık gördükleri davranış emperyalistler geniş tecrübeleriyle pek iyi bilirler.

İhsan Selçuk

Maliye Bakanı Gürsan Enflasyon?

naçlık yapmıştır. Daha önceden LMT sapıral malzemesi getirilmek üzere PTT'ye tahsis edilmiş olan dövizle, bu döviz Fransaya transfer ettirerek, İspanyadan 12 bin adet telefon makinasını Türkiye'ye sevketmiştir. Gelen telefon makinaları gümrüklerden, «bunlar sant ral malzemesi» diye geçirilmiş Tanesi yaklaşık olarak 11 dolar olan bu telefon makinalarının yurda sokulduğunda anormallik ise gözlerden saklanmıştır.

PTT bundan sonra daha büyük bir işe girişmiştir. Bu kere giriştiği iş 202400 hatlık sant ral ihalesidir. Başlangıçta koyu bir Ericson'cu olan Genel Müdürlük kadrosu, sonradan nasıl olduysa bir Kanada firması la iş yapmanın en doğru yol olarak kanaatine varmıştır. Kanada firmasının Türkiye'deki mümessilli ise, pek meşhur bir muhalif politikacının yeğenisidir. Bu meşhur politikacı Kanadayı ziyareti sırasında, Kanada firma-

sını PTT'nin ihalesine katılmaya teşvik etmiştir. Genel Müdür Necmi Özgür ise Genel Müdür lüğe getirildiği takdirde ihaleyi Kanada firmasına yapacağına da ir peşin angajmana girmiştir. Genel Müdür olunca da Necmi Özgür, ihalenin Kanada firmasına verilmesi için elinden gelen çabayı göstermiştir.

Ama evdeki hesap çarşıya uymamıştır. İhale komisyonunda PTT İstanbul Fabrika Müdürü Alev Güçer ile Genel Malzeme Dairesi Reis Muavini Ömer Durun, «Komisyon peşin hüküm le toplanmıştır. Şartname hükümleri dikkate alınmaksızın ihalenin Kanada firmasına yapılması istendiği görülmektedir. Böyle bir komisyon kararına iştirak etmiyoruz» diye muhalefet gerhi yazmışlardır. Bu iki muhalif Komisyondan ihraç edilmiştir. Komisyon Başkanı olmadığı halde, komisyonu yönetmekte inanamaz bir ısrar gösteren Teknik daire Reis Muavini Fadil Sarıoğlu'na hitaben hirsini

en ağır kelimelerle ifade eden tetkik komisyonu üyesi, Ankara Telefon Baş Müdür Muavini Orhan Yalvaç da komisyon üye liğinden uzaklaştırılmıştır.

Ihaleninin gerçekleştirilmesini önleyecekleri anlaşılan komisyon üyelerinin uzaklaştırılmasından sonra, Komisyon Başkanı Ömer Sevkâl da, bir tetkik seyahatı yapması için Portekize gönderilmiş, ihale raporu, başkann dönüşünden sonra, alınan karara göre kendisine imza etmişler sarp sarınca Genel Müdürlük imzası ile PTT Yönetim Kuruluna sevk edilmiştir. Ne var ki Necmi Özgür'ün başkan olduğu Yönetim kurulu, bu ihalenin Kanada firmasına verilmesini tasvip etmemiş, üstelik arada da hükümet değiştirmiştir.

İşler sarp sarma Genel Müdürlük başlangıçta ihale komisyonunun raporunu pek uygun bulup Yönetim Kuruluna sevkettiği halde, raporun altına bu sefer Yönetim Kurulunun görüşü ne uygun bir gerâ yazmıştır.

Sanayi Bakanı ve Sosyal Adalet

Bakanlar — Sendikacılar top lantısında Türk—İş Genel Sek reteri Halil Tunç, Kalkınma Plânına uygun olarak «Sosyal adalet içinde kalkınma» görü-ğünü savundu ve «Sosyal adale te uygun asgarî ücret» tesbitini istedi. Buna karşı Sanayi Ba-kanı Mehmet Turgut, tam bir kapitalist görüşle ortaya çıktı: «Bu sloganı kim çıkardı bilmi-yorum, ama sakat ve yanlış bir slogandır. Sosyal adalete giden yol, asgarî ücretten geçmez. Sosyal Adalet yglu. Sanayi ağa cını yetiştirmektedir. Türkiye'de iş kolları arasında, asgarî ücre-ti tesbit etmek imkânsızdır».

Önce sanayileşme, sonra sos-yal adalet, Batı kapitalizminin geçtiği yoldur. Bu yolun bedel-i, işçi sefaleti, açlık ve adalet isteyen işçilere kurşun olmuştur. Mehmet Turgut, Dickens'in romanlarını okumalıdır. Sonra Beş Yıllık Kalkınma Plânını aç malı ve «kimin ortaya attığını bilmiyorum» dediği «Sosyal a-

dalet ilkesine uygun asgarî ücre-t» sloganının Plânda bulundu-ğünü görmelidir. Daha sonra Anayasayı ele alıp orada da «insan haysiyetine uygun ücre-t» yazıldığını tesbit etmelidir. Ama Mehmet Turgut'a yine de bir miktar hak vermek gerekir. Zira kapitalizm, az gelişmiş bir ülkede, düşük ücret ödeyerek ve her mahallede milyoner ya-ratarak yürütülebilir. Ancak sosyalizm, sosyal adalet ve hız-lı kalkınmayı elele yürütülebilir. Kapitalizmin ateşli savunucusu Mehmet Turgut, kendi sistemi-nin mantığı içinde, «önce kalkınma, sonra sosyal adalet» der ken haklıdır. Kapitalistlerimiz de aynı dili kullanmaktadırlar. Nitekim Halil Tunç, Sayın Ba-kanı «İşveren gibi konuşuyor-sunuz» demekten kendini alamadı: «Mehmet Turgut işveren ler gibi düşünmektedir. Onlar da önce sanayileşme, sonra as-garî ücret divorlar»...

TIP'in bildirisi

Türkiye İşçi Partisi Merkez Yürütme Kurulu, bayramdan

bir gün önce, A.P. iktidarına şiddetle çatan bir bildiri yayınladı. Bildirinin önemli kısımları şöyle:

«Adalet Partisinin hazırladığı Seçim Kanunu şeklen değilse bile güdülen nihai hedef bakımın-dan Anayasaya karşı bir tutu-mun ifadesidir. Yürürlükte olan Seçim Kanunu, Adalet Partisi-ne istediği çoğunluğu sağlamış koalisyonsuz tek başına hükû-met kurmak imkânını vermiştir. Öyleyse, Seçim Kanununu yine de değiştirmek çabası ne-dendir? Adalet Partisi Türk top-lumunda var olan çeşitli politik akımların Parlâmentoda da yer almasını önlemek her iki Mec-lise de tek başına hâkim olmak, güçlü ve gerçek bir muhalefette karşılaşmamak istegindedir. Çok partili demokrasi rejimini 1960 öncesi gibi sadece şekilde bir demokrasi olarak bırakmak a-macındadır. Nihai gayenin de Anayasanın kendisini değiştirmeyi mümkün kılacak bir ço-ğunluk sağlama olduğunu tah-min etmek güç değildir.

Demirel hükûmetinin açıkça Anayasa dışına düşen ve bu hükûmetin meşruluğunu yitirmesine yol açacak olan en önemli tasarrufu da Meclislerden geçirmek istediği Af Kanunu tasarı-sıdır. Bu kanunun asil hedefini meşruluğunu yitirmiş bir iktidarın mensupları olarak vatan ihaneti ile mahkûm edilmiş bu-lunanların «iade-i itibarı» oldu-ğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Söz konusu şahıslar özel af-larla bugün hürriyetlerine kavuşmuş bulduklarından geçi-rilmek istenen Af Kanunu için insanî mülahazalar bir gereke-ç olarak ileri sürülemez. Anayasa-mız, meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı milletten direnme hakkını kullanmış olması gere-ğinesine dayanmaktadır. Şimdi böyle bir iktidarı mensupları kamu haklarına kavuşturmak istemekle Demirel hükû-meti Anayasayı gerekçesiz, mes-netsiz bırakmak amacındadır. Yasıada mahkûmlarının affı doğrudan doğruya Anayasayı ve 27 Mayıs hedef tutmaktadır. Söz konusu şahıslar genel affa kavuşturulduktan sonra ikinci adım ne olacağı besbellidir. Demirel hükûmeti bundan son-ra 27 Mayıs devrimini «gayri meşrû» ilan etmek yolunu tutu-maktadır. Neticeleri şimdiden kestirilemeyecek ağırlıkta olan böy-le bir adım atabilmek için de Amerikanın dostluğundan (!) fay-dalanmayı hesaplamaktadır.

Demirel hükûmeti politikası-nı ciddiyetle gözden geçirmek mecburiyetindedir. Anayasayı bütün ilke ve dayanakları ile samimi olarak uygulamak mecburiyetindedir. Dış politikamızı Amerikan nüfuzundan kurtarıp tam bağımsızlığa kavuşturmak mecburiyetindedir. Siyasî hakla-ra, düşünce özgürlüğüne ve muhalefetin haklarına harfi hârfine saygılı olmak mecburiyetindedir. Çoğunluk hükûmeti olmanın an-cak bu şartlar altında meşrulu-ğu tanımlanabilir. Demirel hükû-meti bunu iyice bilmelidir.»

Barış Derneği

Barış Derneği Başkanı Kut-lay Ebiri, geçen haftanın so-nunda bir toplantı yapıp, bari-ştan ne anladıklarını açıkladı: «Barış, durumu korumak, bo-zulmasını önlemek değildir. Ba-rış, ama gerçek barış, emper-yalistlerin vevüzündeki egemen durumlarını sürdürmek için kul-landıkları terim de değildir.

Barış, insanın insanı sömür-medığı, toplum düzeninin ekon-omik düzenle çelişki içinde ol-madığı, renk ayrılıklarının ortadan kalktığı bir düzendir, bir oluşur.

Bu düzenin kurulabilmesi na-sıl mümkün olursa, neler ge-

GERÇEK SAYGISI

CHE GUEVARA'NIN MEKTUBU

Fethi Naci

Bir mektup salgınıdır gidiyor. Tural'ın mektubu, John-son'un mektubu, İnönü'nün mektubu... «Meclis postaneye döndü» diyor Çetin Altan.

Bizim Doğan Avcıoğlu bile mektup salgınından kurtara-madı kendini; YÖN'ün geçen sayısında, başyazı yerine Kam-boçya Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk'un bir mektubunu yayınladı!

Bir mektup da bende var; günlerdir okuyup duruyorum. Her okuyuşta tuhaf bir hüznün sarıyor beni.

Mektup, Küba'nın eski Sanayi Bakanı Che Guevara'nın, Küba'yı terkederken, Fidel Castro'ya yazdığı mektup. İşte tam çevirisi:

«Birçok şey hatırlıyorum şu anda: Maria Antonia'nın e-vinde sana raslamamı, gelmemi telkin ettiği zamanı, ve hazırlıkların yol açtığı bütün gerginlikleri...

Bir gün, bu işte ölümün can yoldaşımız olduğunu konuştuk, ve bu olayın gerçekten olabilirliği hepimizi etkiledi. Soua öğrendik bunun doğru olduğunu; ihtilâlde ya ka-zandı ya öldü. Birçok arkadaş zafere giden yolda öldü.

Bugün, her şey daha az dramatik; çünkü bizler daha ol-gunuz. Ne var ki aynı olay aynı şeyleri söyleyip duruyor. Beni Küba'ya getirdiğine Küba toprağında bağlayan görevlerimi yerine getirdiğimi hissediyorum, ve sana, arkadaşlara, balka-na -ki benim de arkadaşlarımdı, benim de halkımdı- hoşca kalın diyorum.

Partinin millî yönetimindeki görevlerimi, bakanlık görevimi, binbaşılık rütbeni ve Küba vatandaşlığını bırakıyorum. Artık beni Küba'ya bağlayan hiç bir hukukî bağ yok. Ara-mızdaki bağlar, başka çeşit bağlar.

Geçmişteki hayatımı düşünürken, ihtilâlin zaferini sağ-lamlaştırmak için yeter ölçüde fedakârlık ve şerefle çalıştığımı sanıyorum. Tek önemli hatam, sana Sierra Maestra'daki ilk anlardan başlayarak daha fazla itimat etmemem, ihtilâlcî ve yönetici olarak senin vasıflarını daha çabuk anlamamam oldu.

Göz kamaştırıcı günler yaşadım ve Karaib krizinin parlak ama acılı günlerinde senin yanında halkımıza ait olmanın gururunu duydum.

Bir Devlet adamının bu günler boyunca senden daha parlak olması nadir bir şeydir. Senin gibi düşünerek, senin gibi duyarak, ilkelere tehlikeleri senin gibi tartarak tereddüt-süz seni izlemekten de gurur duyuyorum.

Veryüzünün öbür milletleri mütevazî çabalarını için beni çağırıyorlar. Küba yöneticisi olmanın seni alkoyduğu bu işleri ben yapabilirim. Ve ayrılma saati geldi çattı.

Sevinç ve acıyla karışık duygular içinde ayrıldığının bil-inmesini isterim. Burada, bir yapıcı olarak en temiz umut-larımı ve sevdiğilerimin de en azizlerini bırakıyorum. Ve beni bir evlat gibi bağrına basan bir halkı terk ediyorum. Derinden yaralıyım beni, bu. Yeni savaş cephelerine doğru bana senin öğrettiğin güven duygusunu, halkın ihtilâlcî ruhunu, görevlerim en kutsalını taşıyorum: Var olabildiği her yerde emperyalizme karşı savaşmak. Bu, en derin yaraları bile iyileş-tiriyor, insanın yüreğine su serpiyor.

Küba'yı verdiğim örneğin doğurduğu sonuçlar dışında, benimle ilgili bütün sorumluluklardan uzak tuttuğumu bir kere daha ilan ederim. Son zamanlarımı bir başka gökyüzü altın-da geçireceksem de son düşüncem bu halk ve özellikle sen olacaktır. Öğrettiğiniz için, verdiğiniz örnek için sana teşekkür ederim; ve hareketlerimin son sonuçlarına sadık olmaya çalışacağım.

Daima ihtilâlimizin dış politikasını benimsedim, bundan böyle de benimsiyeceğim. Nerede olursam olayım bir Küba ihtilâlcisi olmanın sorumluluğunu duyacağım, bir Küba ihtilâlcisi olarak hareket edeceğim. Çocuklarım ve karıma mad-di bir şey bırakmadığım için esef etmiyorum. Mutluyum da böyle olduğu için. Onlar için bir şey istemiyorum; çünkü biliyorum ki Devlet, masrafları ve eğitimleri için gerekli olan onlara sağlayacaktır.

Sana ve halkımıza daha fazla şeyler söylemek isterdim, ama bunun zorunlu olmadığını hissediyorum. Kelimeler ken-dilerinden istediğimi dile getiremezler, edebiyat yapmak da zambetine değmez.

Daima zafere doğru ilerli. «Patria o muerte!» Seni bütün ihtilâlcî şevkimle kucaklarım. — Che.» Görüyorsunuz, bu mektup başka mektup...

reklilye onlar yapılmalıdır. Örneğin ulusal kurtuluş savaşları yapılmadan barış sağlanamayacaktır. Öyleyse o savaşlar yapılmalıdır.

Ebiri, sözlerini şöyle bitirdi: «Bugün zaten parçalanmakta olan NATO'dan ayrılma, bu-günkü yönetim sırasında bir imge olarak görünürse de, bi-

zim görüşümüze göre, aslında kısa sürede gerçekleştirilebilecek basit bir ameliyattır.

Barış Derneği, bir saldırgan kuruluş olan NATO'dan çekil-memizi, yabancı askerî üslerin Türk topraklarından kaldırılma-sını sonuna dek savunacaktır.»

İŞÇİ HAKLARINI KISITLAMA TEŞEBBÜSLERİ

Orhan Apaydın

Türkiyemizde, hür sendikacılığın, toplu sözleşme ve grev hak-larının tanıdığı Anayasa düzeninin fillen kuruluşu üzerinden henüz iki buçuk yıl geçmiştir. Bu düzenin kuruluşunu gerçekleştiren kanunların parlâmentoda müzakerelerini takip edenler gayet iyi hatırlıyacaklardır ki, politikacılar işçi haklarının savunulmasında adeta birbirleriyle yarış etmişler, hattâ bilinen siyasî temayüllerine zıt bir şekilde çok ileri fikirler ileri sürmüşlerdir. Bunların arasında, bugünün iktidar partisine mensup, o zamanın ateşli bir muhalif politikacısının, siyasî grev ve dayanışma grevle-rini hararetle savunduğu bilhassa hafızamda canlanıyor.

274 ve 275 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt kanunlarını parlâmentoya getiren Çalışma Bakanı, samimi bir dava adamı olduğundan kimsenin şüphe edemeyeceği, en-der politikacılarımızdan biridir. Türkiye'de, o zamana kadar, kor-kunç bir âfet gibi gösterilen grev hakkı, ilk defa kanunla tanzim ediliyordu. Bunun etkisi altında, gerçekten hakkın kullanılmasını kısıtlayan bir çok tedbirler kanunda yer almıştır. İşçi haklarının samimi bir savunucusu olduğunu 3,5 yıllık icraatı ile gösteren Sa-yın Bülent Ecevit'in, sorumlu bir hükûmet adamı sıfatıyla, hak-katfe grev hakkını kabul etmeye anlayışları müsait olmayan fakat günün havasına uymayı menfaatlerine uygun gören bazı poli-tikacılara karşı bu tedbirleri müdafaa mevkinde kalması, ger-çeklerin içinde olan kişiler için, geçen dönemin unutulması zor olaylarından biridir. Unutulması zordur diyorum, çünkü bu poli-tikacılar bugün iktidarı ellerine geçirmişlerdir. O zaman savundu-kları fikirleri gerçekleştirmek ellerindedir. Bugünkü muhalefetin ortaya attığı siyasî tezler de, bu fikirlerini gerçekleştirmeye mafuf tasarrufları desteklemelerini gerektirmektedir. Fakat bu günkü durum, tamamen tersine bir manzara göstermektedir. 274 ve 275 sayılı kanunların getirdiği düzeni daha ileriye götürmek eğilimi yerine, muhafaza etmek endişesi hâkim olmuştur. Bizim gibi ger-çekleri bilenler için bu durum, bir sürpriz teşkil etmiyor. Memleketin idaresine hâkim olanların gerçek eğilimleri, böyle bir orta-mı normal olarak yaratmaktadır.

Anayasa'nın teminatı altında olan hür sendikacılık, toplu sözleşme ve grev hakları düzenine karşı hâkim siyasî çevrelerin eğiliminin ve teşebbüslerinin şimdilik ikt örneğini verdiğimiz:

I — Geçen iki buçuk yıl içinde Türkiye'de ekonomi gelişme-nin hızını en küçük ölçüde de olsa, azaltacak derecede grev hak-larının kullanılmasını hiç kimsenin ileri sürmez. Buna rağmen, hâkim siyasî çevrelerde ve onun basın organlarında grev olaylarının faz-lalığından bahsedilmeğe başlanmıştır.

Gerçekte ise, dünyada grev dolayısıyla kaybedilen işgününün en düşük olduğu ülke Türkiye'dir. Grevlerin en yaygın olduğu 1964 yılında toplam işgününün % 9,7 si işsizlik ve % 0,006 gibi he-saba katılmıyacak kadar küçük bir kısmı da grevler sebebiyle ahi kalmıştır (Kufay Aksel, Türk-İş Dergisi, sayı 35, Sh. 16 ve 17) Buna rağmen, grev olaylarının fazlalığından bahsedilmesini, sade-ce bir siyasî eğilimin ifade edilmesi anlamında kabul etmek ge-rekir.

II — 1961 Anayasası, işçi haklarını sadece endüstri işçilerine veya özel sektörde çalışanlara, hasretmek suretiyle, modern iş hukuku temayüllerine uymuştur. İşçi niteliğini taşıyan bütün çalı-sanlar, ister Devlet sektöründe, ister özel sektörde çalışsınlar, veya kamu hizmetli görevlisi olsunlar, bu haklarına sahiptirler. Gerçekten, Devlet sektöründe çalışanlardan işçi niteliğini halz bu-lunanlar ikibuçuk yıllık süre içinde Anayasanın fillen tanıdığı hak-ları kullanma imkânına sahip olmuşlardır. Bugün ise, Devlet Me-murları Kanunu'nun uygulanmasında, çalışanların elde ettikleri haklar, hattâ idari tasarruflarla (Devlet Tiyatrosu sanatçılarının du-rumunda olduğu gibi) ortadan kaldırılmak istenmektedir. Kazanı-lmış Anayasa haklarının ortadan kaldırılması teşebbüsü, dopedüz Anayasa'ya aykırı bir davranıştır.

Batılı işçiler, haklarının iktidarlar tarafından tanınması için büyük mücadeleler yapmışlardır. Türk işçi liderlerinin ve işçile-rinin mücadelesi ise, bugünkü görünüşe göre Anayasa'nın ve kanunların tanıdığı hakların, iktidarlara karşı korunması biçimini izlecektir.

SÜLEYMAN DEMİREL'E

«Ufak uyarmalardan»

Nimet Arzık

Yaaa... Geniş odada Onbeşinci Lui taklidi saltanatlı koltuklar küçük kucak sıralanıyordu. Ve yanlama kocca bir çalışma masası var idi, maunda... «Maun maun» döşeme dayama ishahı, her ishahattan önce yapılmıştı o bakanlık yapısında. Bugün değil, düün... Dünün bugünden ne farkı var ki?..

Duvarda, inceden hatlı bir döşeme harita asılıydı. Harita!.. Yerdeki sıvama halt da, gayretli bir taklitçiliğin lâcivertisinden, lâlinden, kreminden örneği idi.

Bu oda, gustosuzundan da olsa, birçok «önemlilik» ler için hazırlanmıştı. Şüphesiz de bir çok önemli meselenin çözümüne sakne olacaktı...

Yaldızlı koltuklarda genç genç adamlar oturuyordu, son derece mutlu, birbirleriyle hoşlanıp beşleşen ve beklenen...

Bunlar memleket sorumlularıydı, evet Sayın Başbakanım, Bunları tanıyorsun teker teker... Binbir değerli arkadaş arasından ille ve ille bunları seçtiğine göre!.. Odanın bir «dalgacı» havası vardı. Sanki bir çilli küçük çocuk bir köşeden çıkıp seslenecekti birdenbire:

«DALGACI MAHMUD YER MISIN ARMUT...»

Bir çocuksu havası vardı odanın. Burada kötü niyet bile, neyi yakalarsa, tam şuurla kapsayamazdı. Ve bu dalgacı havada, vatandaş Mehmet Efendi, yazık anlatmak için gelmişti, reorganizasyon aksaklıklarını, pro-

paganda eksikliklerini. Ve paslı manivela çevirircesine gıcırdaya gıcırdaya anlatıyordu, karşısındaki rahat kişilere... (Ne zamandır bunca rahatsız beyzadelim?) Azıcık okuması da vardı, azıcık yazması da vardı, azıcık düşünmesi de vardı ve çok hissetmesi vardı vatandaş Mehmet Efendinin. «Türkiye dar-ı dünyada yalnız kalmaktadır.» feryadını iltimadı ve gelmişti bu feryadı bastırmaya bütün vatandaş Mehmet Efendiliğiyle...

Elbette yalnızlık Başbakanım, bu birbirlerimizden sesini bile duymak istemediğimiz sürede. Birbirlerimizi bunca hafifsemediğimiz sürede. Günlük politika oyunlarından gayrik bilim düşünmediğimiz sürede... Elbette yalnızlık Başbakanım... Ve hele formasyon ve bilgiyi bunca tüy siklet saydığımız sürede...

Vatandaş Mehmet Efendi fakir, diyecekti ki... «Efendim, tabii ki, özerk bir propaganda bakanlığı gerek. İsmi hafifleterek enformasyon diyeceğiz ona. Bugüne kadar Turizm ve Tanıtma Bakanlığı var. Ama o kendine göre turizme sapsmış, tamamiyle kendine göre... Kendine göre de fonksiyonunu kolayından tayıp etmiş, biz turizmin tanıtması diye... Halbuki öbür bakanlık kuruluncaya kadar, keyfi fonksiyon bölümü yapamaz. O Türkiye'nin tanıtılmasına memurdur. Laf anlatmak güç. Çünkü propaganda zor iş... Bir memleketi geçmişine ve geleceğine bağlayarak, değişik psi-

kolojide toplumlara tanıtmak büyük çap ister, büyük gayret ister. Halbuki, dök yarım milyonu... Bas bir takvim, renkli... (Bu sene yılbaşında basıldığı gibi... Elhak baskı güzeldi). Artık iç propagandaya mı yarayacak, dış propagandaya mı... Bas afişi... Bir maviliğin yanında iki tumanlı adam falan... Afişin altına «Dünya Cenneti Türkiye» falan yaz... Veya durun, «Avrupa ve Asya arasındaki köprü: Türkiye» yaz... Falan fiş... Çadır on tane sonuncu sınıf yemekten içmekten hoşlanan enebî gazeteci de...

Vatandaş Mehmet Efendi, İstanbul'da da ayrıca bahsedilecekti. Diyecekti ki, o asırların propagandasını ettiği yeri katlediyoruz, «smal barbarlık» la... Bir bölge turizm için ayrıdır. Onun denizine, maviliğini karartan fabrikalar sıralamaz baştanbaşa... İstanbul'u kurtaralım beyler, diyecekti. Özetten söylüyorum diyeceklerini

Demedi... Bilmem daha dün. Başbakan değilken, hic bir davasını fert olarak, insan olarak, vatandaş olarak, makam olarak, bir üst makama veya bir sorumluya sunmak hüsnüne duvar oldu mu?.. Var olt smi öyleyse... Söylediğini, dilendiğini, sıvınlığını yankısını öreceksin: Heeee... Koca bir heeee...

Ve söylediğin sana o kadar boş gelecek ki o anda ve kendig de öylesine gülünç... Kimsenin seni gönül kulağı ile dinlemediğini görünce... Seneler senesi, oyalanmaya, göz boyamaya o kadar alışmış ki herkes... Ve yürütmüş teknesini...

Ister istemez, senelerden beri, çıkar kümelerinin tepesinden, vatandaşa istihza dolu kahkahalar atan büyük çıkarıcıları hatırlayacaksin acı acı... «Türki-bunu...» diyen. Bu değil Türkiye... Amma nasıl size ispat etmek bu olmadığımı... Nasıl o sırları sırtmalarınızı boğazlarınıza fırsak?... Nasıl?...

Bunun adı olsa olsa hafiflik... Olsa olsa şursuzluktur. Olsa olsa formasyon eksikliğidir... Ve vatandaş Mehmet Efendi, karşındakileri affetti. Üçüncü defa derdini dökmeğe gelmişti habukim. Ve derdi için kaldı. O odada. Hep o çilli çocuğun vatandaşın inmesini bekliyordu çünküm:

«DALGACI MAHMUD YER MISIN ARMUT...»

DIYE
Armut yemek değil ama, sen onları yemeğe Washington lokanına davet etmişsin. «Vakit geliyor mu, geldi mi» diye içleri

Cihad Bilgehan

içlerine sığmıyordu. Dalgınlık sebeplerinden biri de oydu. Ve üstelik o olmasa da, vatandaş Mehmet Efendiyi aralarında bir «amatörizm» ekranı giriyordu. Bilmiyorlardı seninkiler, ne kendi fonksiyonlarını, ne ortadaki meseleleri...

Kafamda şöyle bir rökapitülasyon yapıyorum da, herkesi affedesim geliyor. Geniş bir formasyondan nasibini alanlar, tabii ki her konuyu en hafif tarafından alacaklardır, ta tepeye ulaşınca. Tepeye ulaştıran seçindir, formasyon değil... Tabii ki her önemli meselenin yüzeyinde kayıklarına «dalgacılık» yaptıracaklardır. Tabii ki hiç bir derinliğe salınmayacaklardır. Tabii ki her muhakemede üçüncü bundu yok edeceklerdir. Tabii ki aktarmalılarla, doldurmalılarla, aldatma makullarla, geçeceklerdir ve geçmeyenlere düşman olacaklardır. Tabii ki memleket meseleleri onların elinde organize edilmemiş bir «flot flotant-yüzen adacık» gibi oradan oraya sürüklenecektir. Ancak kıyılar gözükmeye «tedbir, tedbir» diye bağırılacaktır. Tabii ki Türkiye de yalnız kalacaktır... Bunca hevesli, bunca hevesiz amatörizm içinde...

TURİZM, TURİZM

Bildiğim az buçuk konulara bakıyorum da, sorumlularını görünce ürkiyorum. Şu meshuur turizm konusunu ele alalım... Üstelik de hiç bir memleket yalnız ve yalnız turizmle kalkınmamıştır... Edebiyat ol... Alın İspanyayı. Avrupanın en fakir memleketterinden biridir, turist akımına rağmen. Ancak büyük bir destek olabiliyor o meshur turizm kalkınmada. O da anlaşarak işe girilirse, milyon-

lar geliş güzel savurulmazsa... Turizmin ilmi yönü var. Politik yönü var. Ekonomik yönü var. Psikolojik yönü var. Kültür yönü var. Var oğlu var.

Bir sürü genç yaşlı politikacı ana yöneten koltuğa oturmuş... Ve üstüne üstlük de turizmin mucidi geçmiş, komiklikler içinde. Alalım parti gözetmek için bu çok önemli bakanların koltuğundan geçenerleri Bırakalım işin tanıtma kısmını, onlar zaten bırakmış, güya turizmi yararına!

VE GELDİLER, GEÇTİLER...

Kâmuran Evliyoglu... Gazeteci... Süksesörlerinden kendisini ayıran vasıf, çocuksu bir inançlılık, herkese, herşeye... «Bana beş milyar verin, Türkiye'yi turizm cennetine çeviririm.» diye zıp zıpları gibi zıpladı, eski harabelerin üstünde. (Zaten başına ne geldiye —genel, özel— hep turizmden geldi ya...)

Süksesörleriyle birleşik özelliği... Formasyonsuzluğu, sentez kabiliyeti olmayıp tüme varmaması... Üstüne şifalar, icraatımızda, ne endüksiyon vardı ne dedüksiyon... Üstümüze yüzbin şifalar!..

Celâl Karasapan... eski Elçi... Özelliği, tercümana ihtiyaç göstermeden, yabancılarla temas edebileceği tek bakandı, valla tek (Yapmayın evlâtlar!...) Yaşaydı, Efendiydi. Turizm gezilerine çıkmadı.

Nurettin Arıçoğlu: Avukat... Turizmi sonradan doğuştan keşfetmiş olduğunu anladı. Bildiğini gerçeğe uyup uymadığını görmek lüzumunu duyup, emektar makam otomobiliyle tangur tangur Avrupa kıtasını katetti... Özelliği... Pek kimseye benze-mezdi de...

Ali İhsan Göğüş: Gazeteci Özelliği: Güzelliği... Bütün turizm anlayışı, o çayır-çimen gözlerindeydi. Kay kılıselarının içinde turizm perisini bulmak için, dar kovuklardan geçip az mı elbise havı döktü...

Dormen Paşa: Binler yaşasın! Özelliği! Bölükbaşının partisindeydi! Sonram vazgeçti...

Nihad Kürşad: Gazeteci: Daha çok yeri... Bir iki ay sonun konuşuruz. Hele hele bir ne başlasın... Bütün bu beyabiller, turizmi kavramadılar katıyen, ve müteffiken... Hâtdâydılar hep. Turizmi, bütün memleket çapında, «yani kara yolu aerden geçiyorsa ve seçim bölgeleri «erdeyse» oradan geçirmek istedikler, ve yatırımlarını o şekilde teçvike yeltendiler. Böylece milyonlar savurular abhaplar, milyarlar savurular... Bu amatörizme, hükümetin başı son verebilir... Halbuki Türkiye de şimdilik, turizm merkezi ikiye geçmez. İstanbul, İzmir. Ne başlangıç noktaları vardı ne bitiş. Bu beyabillerin hâlâ yok!

Üstelik de bu kadar pahalıya malolan amatörizm, kimscekleri de rahatss etmedi. hâlâ etmiyor, hâlâ işin edebiyat yapıyor en yuvarlağından! Polemiği yapıyo ren demagojiden!

Onun için Sayın Başbakanım, dalgacı Mahmudlar oligarsisini lütfen dağıt, eğer herhangi bir sahada herhangi bir sonuç almak istiyorsan... Ve dert anıstmağa gelen, vatandaş Mehmet efendileri dinliyen kulaktar oul. «Türkiye'de adam yok» «debiyatını da yıkalım, var adam. Dalgacı Mahmud'lar yüzeye çıkmasına müsaade etmiyorlar!

Vatandaş Memed Demirel veter derecede... Kollat seninkilere... Adları ister Cihad ola, ister Han ola... Hatlı seni yemeğine icabet öncesi heyecanındaysalar bile, vakit bulsunlar dikkatle dinlemeğe vatandaş Mehmet Efendileri... Vakitleri yoksa, sorumluluk yüklenmesinler!..

● PARANIZA BOL FAİZİ,
● ZENGİN İKRAMIYELERİ
ve
● MUAMELELERİNİZDE AZAMİ KOLAYLIĞI,
● SAĞLIYAN YEGANE BANKA

TÜRKİYE EMLAK & KREDİ BANKASI

Bir geziden izlenimler

MİLLİYETÇİ KOMÜNİSTLER

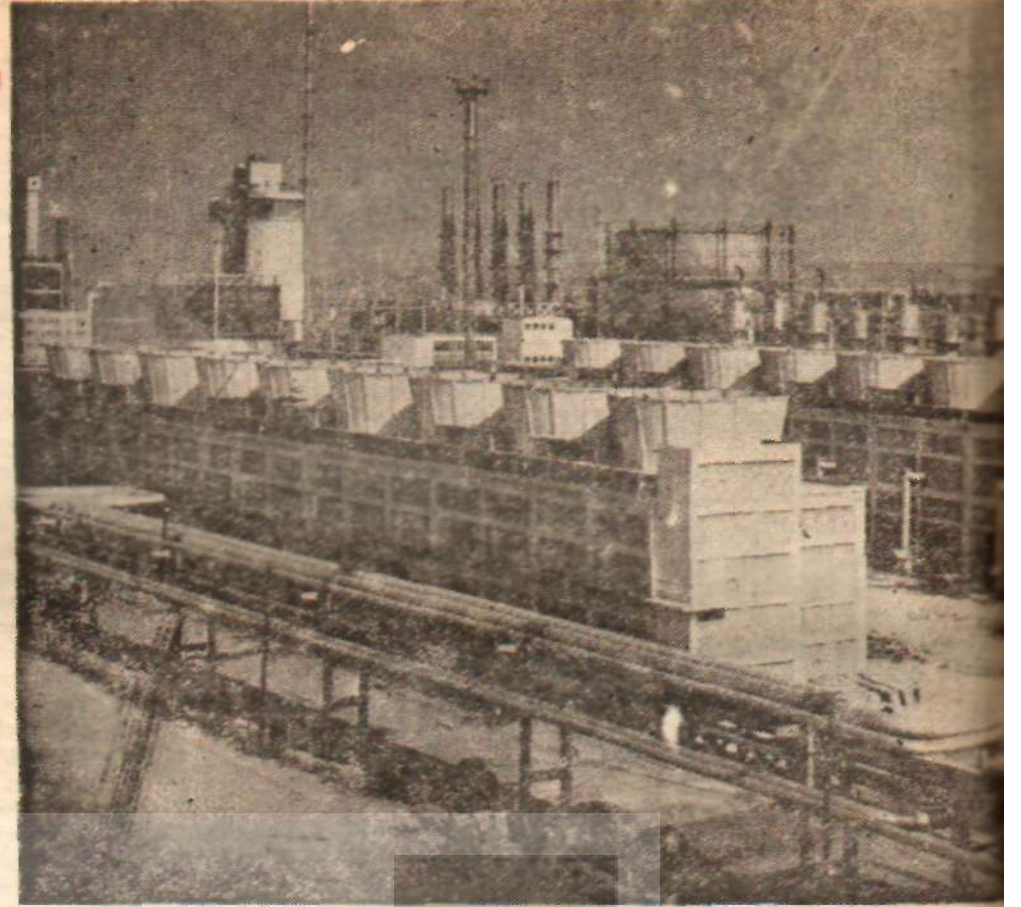
İlhami Soysal

Beş altı yıl önce, bir «Komünist Blok»tan söz etmek mümkündür. Bugün ise, komünist âlem içinde bağımsızlık akımı gittikçe güç kazanmaktadır. Çin, Sovyet üstünlüğüne karşı dikilmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri, gittikçe daha bağımsız bir politikaya yönelmekte ve Batı Avrupayla ekonomik ve politik ilişkilerini genişletmeye büyük önem vermektedirler. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla kurulan Comecon, egemenlik haklarına titizlikle sarılan ufak ülkelerin muhalefeti dolayısıyla felce uğramıştır. Doğu Avrupa ülkeleri komünist rejimi benimzedikleri halde, Rusların «dayılık» rolüne çıkmalarını, işin başından beri hazmedememişlerdir. Bu yolda ilk bayrak açan Tito, 1948 yılında, «Ben kendi ülkemi daha az sevemem» gerekçesiyle, Sovyet Bloku'na karşı çıkmıştır. Polonya'da Gomulka, Macaristan'da Kadar gibi liderler, milliyetçi tutumlarından dolayı Stalin tarafından cezalandırılmışlar, fakat kukla yöneticilerle memleket yönetmenin uzun süre mümkün olmadığı anlaşılınca, Gomulka ve Kadar gibi komünist liderlerin milliyetçiliğine rıza gösterilmiştir. Kervana daha sonra katılan Romanya, bağımsız komünizm yolunda komşularından da ileri gitmiştir. Geçenlerde 9. kongresini yapan Romanya Komünist Partisinin üzerinde önemle durduğu meselelerden biri, «Komünist partiler arasında bağımsızlık, haklarda eşitlik ve öteki partilerin iç işlerine müdahaleden kaçınma» ilkeleriydi. İlhami Soysal bu ülkeye yaptığı kısa gezide, bağımsız tutumun Romanya halkı tarafından şevkle benimsendiğini gördü.

Bindığımız İtalyan malı, mavimsi renkli Fiat marka otobüs, karlarla kaplı Karpat dağlarını ağır ağır tırmanıyordu. Saatlerden beri yoldaydık. Virajları traş edilmiş, son derece bakımlı ve taşıtların geçeceği kısımlarına tuz terpilmiş karlı asfaltta, otobüs pencerelerinden etrafımızı seyreliyorduk. Gördüklerimiz, bakımlı çam ormanları, bu ormanların içinden gelen ve zaman zaman üstünde gittiğimiz yolun üstünden geçen, kütük ve orman artıklarını taşımaya yarayan varageller, vadilik yerlerde de önceleri villa sandı-

ğımız, sonradan köy evleri olduğunu öğrendiğimiz, ve çoğunun damlarında televizyon ve radyo antenleri bulunan, çoklukla mavimsi badanalı evlerdi.

Bir ara hafif bir güneş de çıktığından, camdan dışarı bakmak ve karlı manzarayı seyretmek gözlerimizi ağrıttı, dışarı bakmaktan vazgeçip, içerde kendi aramızda konuşmaya başladık. Otobüste, ev sahibimiz olan Romenlerden başka, Bulgar, Arnavut, Yugoslav, Yunan, İtalyan, Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum gazeteciler vardı. 11-13 Aralık

Romanya sanayileşmede hızla ilerliyor. Yukarıda petro - kimya tesisi

1965 tarihleri arasında Romanya'nın başkenti Bükreş'te yapılan Balkan ve Adriyatik ülkeleri gazetecileri konferansına katılan gazeteciler heyetleriydik ve konferanstan sonra da Romanyayı dolaşıyorduk.

Bir aralık söz döndü dolandı, çeşitli Balkan ülkelerinin Başbakanlarına geldi. Acaba bizler, Balkan ülkelerinin gazetecileri olarak, komşularımızın Başbakanlarının adlarını, kimliklerini biliyor muyduk? Sekiz kişilik Türk gazeteciler delegasyonunun başkanı olarak ben, soru bize yöneltilip de mahcup duruma düşmeyelim diye atik davrandım ve yamaşımızda oturan Romanya'nın en büyük gazetesi Skantia'nın ekonomi politik tahsil etmiş, pek genç görünüşlü, zeki ve sempatik dış yorum yazarına, «Türkiye'nin yeni Başbakanı kim? Adını ve partisini söyleyebilir misiniz?» diye sordum.

Muhatabım bir an bile düşünmeden, «Demirel...» dedi ve devam etti: «Adalet Partisi Genel Başkanı, İktidara daha yeni geldi...» Sonra bir an sustu ve «Küçük adını da biliyordum ama söylemesi benim için biraz zor, Selma mı, Sülman mı, böyle birşeydi ama şimdi çıkaramıyorum.» dedi.

Sınavın birinci bölümünü kazanmıştı. Bir arkadaşımız, soru sorulma sırasına bize de geleceği endişesiyle, «Peki Türk iç politikası hakkında başka neler biliyorsunuz?» diye soruyu sürdürdü. Skantia'da çalışan gazeteci devam etti:

«Eski Başbakanımız İnönü'yü, çok eski, çok tanınmış bir politikacı, Atatürk'le beraber Kurtuluş Savaşımızda önemli rol oynamış. Atatürk'ten sonra Başbakanımız olmuş, çok partili demokrasiye o istediği için geçilmiş. Menderes'e karşı uzun zaman muhalefet liderliği yaptı. Partisi Cumhuriyet Halk Partisi. 27 Mayıs ihtilalinden sonra ilk seçimlerde Başbakan oldu. Türkiye'nin dış politikasında yeniden Atatürk'ün dış politika-

sına dönüşü sağlamaya çalıştı. Ama son seçimlerde partisi seçimi kaybetti. Başbakanlıktan düştü, şimdi de gene en büyük muhalefet lideriniz. Bir de Mehmet Ali Aybarla Türkiye var. Bir sol, öteki sağ birer partinin liderleri. Meclisinizde ilk defa sosyalist milletvekilleri bu seçimde girdi.»

Biz Skantia yazarının anlattıklarını ilgi ile ve acaba bir yanlışını yakalar mıyız diye dinliyorduk. O devam etti:

«— Başbakan Demirel politikada İnönü gibi eski ve tanınmış değil. O politikanıza birden bir yıldız gibi, bir kuyruklu yıldız gibi beklenmedik bir sırada girdi ve Başbakan oldu. Sizin muhalefete göre de Amerika'ya çok yakın bir politika izleyecekmiş.»

Romanyalı, Türkiye'yi bir defa bile görmemiş bir gazetecinin Türk iç politikası hakkında bu kadar geniş bilgi sahibi olmasının bazı arkadaşlarımız bir tesadüf, bazı arkadaşlarımız da önceden alınmış bir tedbirin sonucu olarak yorumladılar. Oysa, sonradan daha bir havli Romanvalıya, hem de bir Türk gazetecisi ile karşı karşıya geleceğini hatırlama bile getirmeyecek bir çok Romanyalı entelektüel ile konuştuğumuzda da, hemen hemen hepsinin üç aşağı beş yukarı aynı bilgilere sahip olduğunu gördük. Ben her seferinde ister istemez altına Miroşter Erdost'un YÖN'de yayınlanan «Genç Fotoğrafızlar» başlıklı yazı dizisinde anlattığı Türkiye'nin Başbakanının, Cumhurbaşkanı'nın kim olduğunu bilemeyen köylülerimizi getirdim.

DEMİRPERDE FIKRALARI

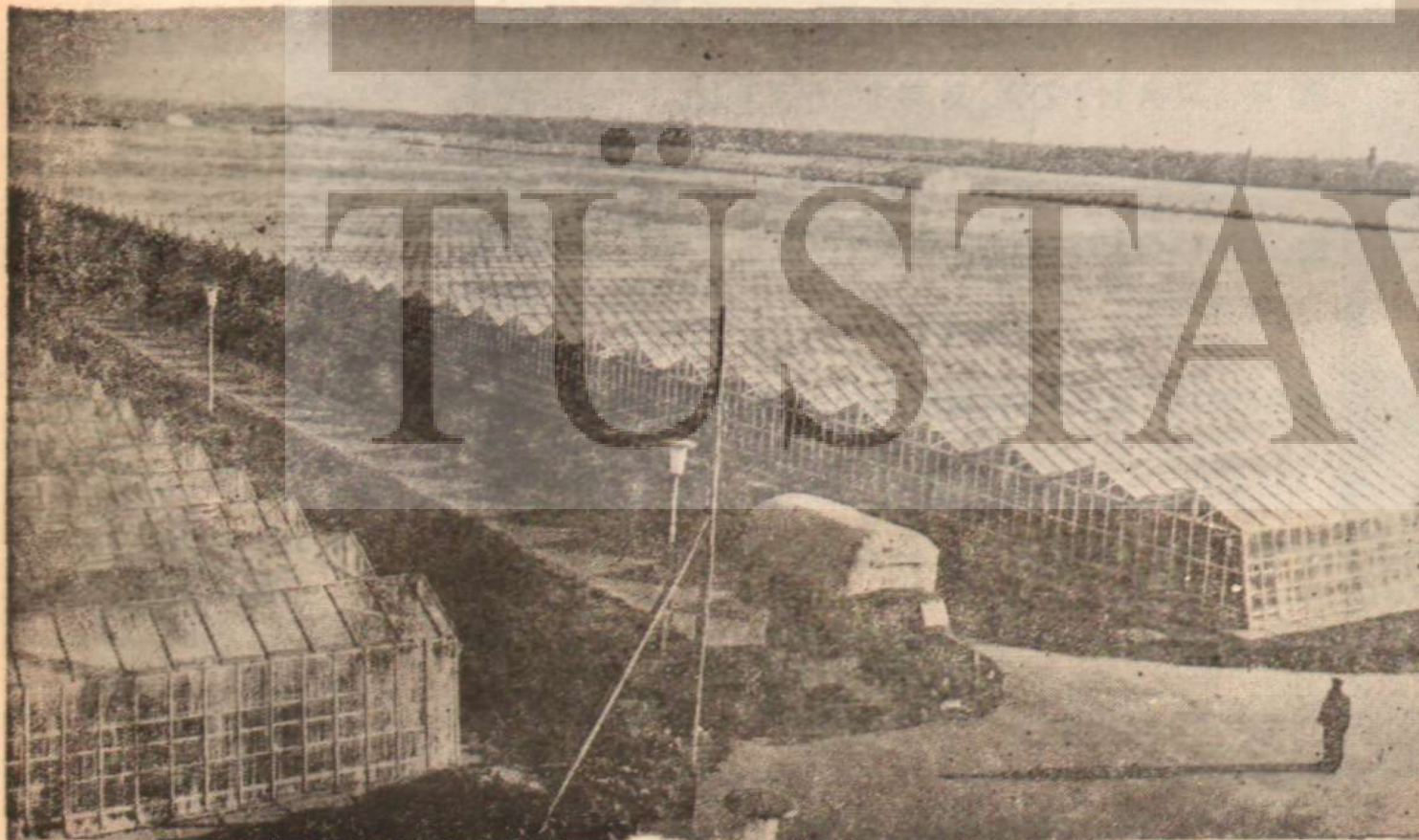
Türkiye gibi ülkelerde sanılır ki, komünist ülkelerde kaskatı bir havat vardır ve mizahın, esorinin hiç bir türlüüne imkân verilmez. Bunun böyle olmadığını, Braşov'dan Bacau'ya giderken gene otobüste bir başka Romanyalı gazetecinin anlattığı şu fıkradan anlıyoruz:

Geçen yıl ölen Romanya komünistlerinin en meshurlarından Dej, öldükten sonra cennette Amerikalı Kennedy ve Stalin ile buluşmuş. Kennedy'nin günün birinde, selin demiş, aramızda bir çekic atma yarış yapalım. Üçü bir hizaya gelmişler, önce Kennedy verilmiş, elindeki çekici fırlatmış. Çekici, genç ve atletik yapıları Kennedy'nin elinden çıktıktan sonra oldukça uzak bir mesafeve kademelerden gümüş ve düşmüş. İkinci olarak elindeki çekici nos brükl Stalin savurmuş atmış. Onun attığı çekici Kennedy'ninkini geçmiş ve öyle düşmüş. Sıra son olarak Romanyalı Dej'e gelmiş, o da gerilip elindeki çekici savurmuş. Savurmuş ama Dej, varışa girenlerin içinde en yaşlısı ve en az kabiliyetli görüneni. Buna rağmen Dej'in fırlattığı çekici öyle bir uzağa gitmiş ki, Kennedy ile Stalin'in attıklarından belki on misil fazla. Bu sonuç karşısında Kennedy ile Stalin hayretle Dej'e dönüp sormuşlar: Böyle bir yarışta bu yaşında bizi nasıl oldu da bu kadar geçtin? Dej için çekmiş. Ah, demiş, ah ben genç olacaktım da görecektiniz. Bu çekicinin yanına orağı da fırlatacaktım ki, hiç bulamıyacaktınız...

Fıkra bittiğinde otobüste bir kahkahalar koptu...

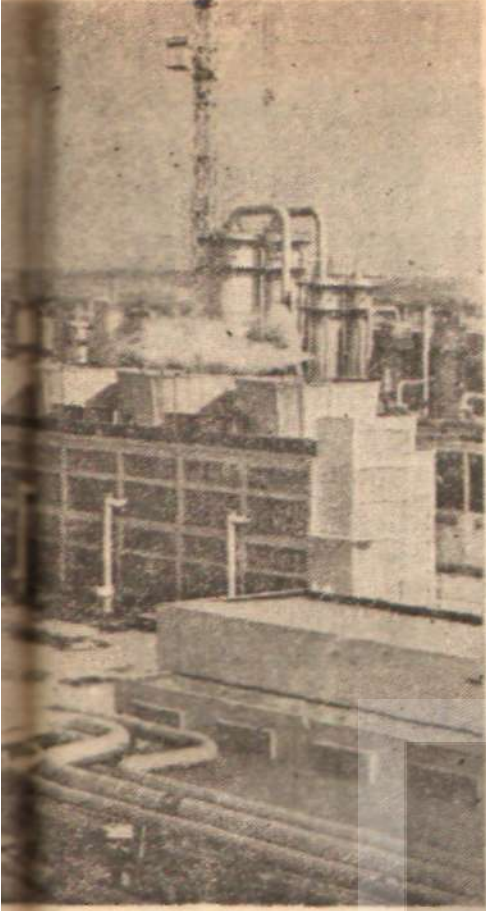
ROMANYADAKİ TÜRKLER VE RUSLAR

On, onbir gün süren Romanya gezimiz sırasında Romanya'da karşılaştığımız tek Sovyetler Birliği vatandaşı, Köstencedeki

Romanya'da tarım modern usullerle yapılıyor. Resimde bir sebze yetiştirme çiftliği görüyorsunuz. Burada hektar başına 85 ton patates alınıyor.

den biri görülüyor.

Türk Konsolosluğunda gördüğümüz Sovyetler Birliği Konsolosu ile sarışın, şişman eşî oldular. Meğer onlar da Köstence'ye yeni tayin edilmiş olan Konsolosumuza hoş geldin demek için bir ziyaret yapıyorlarmış. Tam o sırada biz, üç Türk gazetecisi, Köstence'ye gelmişken, bir sütyenci dükkânının üst katında dalgalanan Türk bayrağının bekçisi olarak oturan Konsolosumuza ziyaret edelim demişiz. Gezdiğimiz son günlerine tesadüf eden bu rastlantıda bizim Konsolos ve eşî ile Sovyet Konsolosu ve eşî Köstence'deki herdiplomatiğin tamamını teşkil ediyorlarmış. Bu büyüğe iman şehrinde başka hiç bir devletin temsilciliği yok. Sadece son zamanlarda Amerikalılar da burada bir konsolosluk kurmak üzere teşebbüse geçmişler. Biz gittiğimizde iki diplomat bunu konuşuyorlar ve seviniyorlardı. kendilerine ziyaret edilecek bir meslektaş daha gelecek diye.

Resmî istatistiklere göre Romanya'da, 45 bin Rus asıllı, 14.329 Türk asıllı ve 20.469 da Tatar asıllı Romen vatandaşı vardı. Romanlar Türkleri ve Rusları da genellikle Köstence civarında oturuyorlardı. Türkiye ve Rusya bunun için bu şehirde birer konsolosluk armışlardı. Bizim Elçilikteki bir memurun söylediklerine göre ise Köstence civarında Türklerin sayısı —Tatar ve Türk diye ayrı ayrı yapmadan, Türkçe konuşan olarak— otuzbin civarındaydı. Buna rağmen bizim Konsolos ve eşî, bırakın olmak zorunda kaldıkları Madrid'i bir türlü unutuyor ve Köstence'de konuşacak, görüşecek kimse bulamamaktan dert yantıyorlardı. Oysa Köstence sokaklarında, hattâ Romanya'nın nek çok yerinde, mesele bizim İmroz ve da Bozcaada'dan daha çok Türkçe konuşuluyordu. Sadece Türklere ve Tatarlara değil, Romenlere bile çok kere Türkçe hitan edip dert anlatmak mümkündür. Hele Türkiyeden göç etmiş Ermenilere adım bastırma rastlantı vardı ve bunlarla rahatca anlaşabiliyordu Köstence'deki gece dolaşmalarımızda, pek çok evden İstanbul radvosunun sesinin yükseldiğini bol bol duyduk. Romanya'nın en meşhur tatlı şarabı olan Murfatlar şarap fabrikasının müdürü ise Fikret Bey adında pek tatlı dilli bir Türktü. Fransa'da şarap üzerine ihtisas yapmış ve Türkiyedeki akrabalarına selâm vollaımayı ihmal etmedi, bizi de şaraba bozdı.

ROMENLER RUSLARI SEVMİYOR

Romenler Rusları pek sevmiyorlar. Bunda Romenlerin latin, Rusların ve genellikle Balkan ülkelerinin milletlerinin slav ırkıdan gelmesinin de etkisi var galiba. Ama asıl anlaşmazlık Romenlerin komünizm doktriniyle milliyetçilikle elele yürütmek istemelerinden ileri geliyor sanıyorum.

İkinci Dünya Savaşına Romenler, zamanki Demir Muhafızlar teşkilâtının faşist tutumu yüzünden Almanlardan yana katılmışlar. Çıkan iç savasta faşistler halka tahmin ve tasavvut edilemeyecek kadar çok zarar ettirmişler, Almanlar Stalinerad önderlerinde Moskova kapılarında yenilgiden sonra çekilmeye başladıklarında, Amerikan ve İngiliz güçleri, Alman işgalinde olan bütün Balkanlar gibi Romanya'nın ve Bükreş'in de altını üstüne getirmişler. Kuzeyden inen Kızıl Ordu ise bir süre için Balkanların pek çok

yeri gibi Romanyayı da işgal etmiş. Kızıl Ordu, faşistlerle işbirliği yapanlara karşı çok katı davranmış. Romen İşçi Partisi idareyi ele alıncaya kadar da Romanyada adetâ bir işgal ordusu olarak bulunmuş. Savaşta uğradığı zarar ve ziyamı bir an önce giderebilmek için, geniş bir buğday ambarı olan Romanyayı alabildiğine kulanmış. Avrupa'nın belli başlı petrol üretim ülkelerinden biri olan Romanyada köylüler lâmbalarında yakacak gazyağı bulmak için bile sıkıntı çekmişler, kuyruğa girmişler. Sonra Romanyada iktidarı, komünist partisi almış. Sovyet orduları da yavaş yavaş ülkeden çekilmiş. Romanya, komünist ülkeler arasında yer almış. Almış ama, Alman işgalinden sonraki Rus işgalini de kolay kolay unutmamış. Oysa daha önceleri Osmanlılara karşı Romenlerin verdikleri bütün kurtuluş savaşları sırasında Ruslar Romenlerden yana olmuşlar, Romanyalılara karşı bir nevi kurtarıcı olmuşlar. İstiklallerini sağlamakta da büyük gayretleri olmuş. Ama İkinci Dünya Savaşından sonra, başlangıçta kendisine karşı savaş vermiş Romenlerden Bukovin ve Beserabyayı almaktan Bulgarlara da Dobruca'yı vermesinden sonra Romenler rejim olarak komünizmi benimsemelerine rağmen Ruslara karşı eski sempatilerinin devam ettirememişler.

Komünizmin dışında bir rejimin Romanyayı yok olmaya götüreceğine inanmış, komünizmden başka bir rejimin Romanyada tabii ki ise artık imkânsız olduğunu samimiyetle savunan bir Romen aydını ile konuşuyorduk, şunları söyledi:

«— Romanya faşizmden bugünkü rejime geçtiğinde, ben bir köyde anamla birlikte domuz çobanlığı yapıyordum. İlkokula başlama yaşım geceli üç yıl olmuştu. Babamın Demir Muhafızlar öldürmüştü. Bir Bovarın yanında boğaz tokluğuna çalışıyorduk. Yeni rejim, gelmeseydi, ben ne okuyabilirdim, ne de adam olabilirdim. Ben devlet eliyle okudum. Sekiz yıllık ilk öğrenimden sonra üç yıllık garson eğitimi veren bir okula devam ettim. Burada okurken bir yandan da lokantelerde komi olarak çalışıyor ve belli bir para kazanıyordum. Anam yaşlanmıştı, ona emeklilik bağladılar. Onun emeklilik maaşını ve benim komiklik ücretim sayesinde Bükreş'e yerleştik. Ben bir yandan garsonluk yaparken bir yandan da gece üniversitesine devam ettim, artık garsonum ve komi olduğum günlerden daha çok para alıyordum. İktisat Fakültesinin işletmecilik bölümünü bitirdim, önce bir büyük restorana, sonra da bir turistik otele müdür oldum. Fransızca ve Almanca öğrenmişim, Fransa'ya ihtisasa gönderildim, üç sene kaldım, dönünce bir oteller grubunun başına geçtim. Parti üyesi değilim ama geçen yıl milletvekili seçildim. Milletvekilliği, bizde asıl işi aksatmaz. Bir otel grubunun müdürlüğünü yapmaya devam ediyorum.

Benim özel merakım tarih. Bunun için de sosyalizm tarihi ile uğraşıyorum, kendimi yetistirmeye çalışıyorum. İktisat Fakültesinden sonra üniversitenin tarih kurlarına devam ettim, bu yıl da orayı bitireceğim, gazetelerde tarih konusunda çeşitli yazılarım yayınlandı, bir de ufak kitapçığı. Karım doktor, üç çocuk sahibiyiz. Biraz eski model ufak bir otomobilim var, yazları onunla yurt dışı gezilere çıkıyoruz. Çekoslovakya, Polon-

ya, Yugoslavya ve Bulgaristana gittik. Geçen yıl da Kübada bir tarih konferansına davet olundum. Dünyayı oldukça iyi bildiğimi sanıyorum. Dünya sosyalizme gidiyor. Şimdi bütün bunlardan sonra bana rejime inanmamış demek mümkün mü? Ben varlığını bu rejime borçluyum. Ama itiraf ederim ki Rusları sevmiyorum. Savaştan sonra en güzel topraklarımızın bir kısmını aldılar, bir kısmını Bulgarlara verilmesine göz yumdular. Rus ordusu Romanyadayken de çok sert davrandılar. Bizden aldıkları buğdaya, petrole ve tuza karşılık fabrikalar yaptılar ama, ben inanıyorum ki, aynı mallar karşılığı biz daha ehven fiyatla da bunları yaptırabilir-dik.»

AMERİKA İLE MUKAYESE

Bir başka Romen de Romanya'nın Sovyetler Birliği ile münasebetlerini şöyle anlattı:

«Biz Romenler latin ırkıdan gelene bir milletiz. Tembel bir millet olduğumuzu söylemek zordur. Çalışkanızdır, gezip görüyorsunuz. Memleket olarak da imkânlarımız geniş. Mümbit bir toprağımız var, dünyanın en eski ve köklü petrol ihraç eden ülkelerinden biriyiz. Zengin tuz yataklarıımız, sanayi için elverişli tabii gazımız var. Kendi kendine yeten bir ülke olabiliriz. Ama dünya artık çok küçüldü. Elbette ki herseyimizi yüzde yüz kendimiz yapacağız diye bir iddiada bulunmak zor. Dış dünya ile alışverişimiz olacak. Ama bu niye sadece Sovyetler Birliği ile olsun? Biz sosyalist ülkeler arasında kalkınma temposu en hızlı olan ülkelerden birimiz iddiyalız da. Yirmi yıl sonra milli gelir bakımından bugünkü İsveç seviyesine erişeceğiz. Komşularımıza iyi münasebetler kurmak istiyoruz. Fransız kültürü biz millet olarak uzun süre etkilemiştir. Romen halkı Roma radvosunun vavınlarını, tek kelime Latinca bilmediği halde anlayabilecek kadar dinleyebilir. Fransızca bilenimiz çoktur. Ben Moskova Üniversitesinde okudum, iyi bir isim var. Geçen yıla kadar mesken sıkıntım vardı, geçen yıl onu da hallettik. Karım ve iki çocuğumla üç odalı bir sosyal meskende oturuyoruz şimdi. Verdığımız kira, aile reisî olarak benim aylığımın onikide biri. Körem. İse üç dört bilen bir steno daktilo. Ben 1800 o ise 2100 ley alıyoruz.

Yirmi yıllık nartt üyesiyim. Pedagoji tahsili vantiım, sizde lise sınavı olacak bir okulda müdür vademisimim, iktisadi meselelere karşı özel bir ilham vardır. Romanya'nın sadece bir tarım ülkesi olarak kalmasına şiddetle karşıyım. Savastan önce bizde iyi kötlü bir sanayi vardı, şimdi ise bu çok gelişmiş durumdadır. Petro-Kimya tesislerimiz pek kısa bir süre sonra, Avrupa'nın en ileri tesisleri haline gelecek, traktörümüzü, kamyon ve kamyonetlerimizi, trolebüçlerle tramvaylarımızı, lokomotiflerimizi kendimiz yapıyoruz. Bir ülkenin ziraat karakterde kalarak kalkınması mümkün değil. Biz daha da süratli bir şekilde sanayileşmek zorundayız. Sadece Avrupa'nın buğday ambarı olmak yetmiyor. Yetseydi, şu kadar yüzyıldır bir buğday ambarı olan Romanya kalkardı, oysa kalkınmamızı yeni yeni gerçekleştiriyoruz. Bu arada pek çok Orta Doğu memleketinin kalkınmasına yardım ediyoruz, oralarda mühendislerimiz, teknisyenlerimiz var. Bu çağda kopak bir dünyada yaşamak mümkün de-

ğil. İtalya'dan Fiat markalı otobüsler alıyoruz. Pek çok yeni fabrikamızın malzemesini Batı Almanya'dan, Fransa'dan, İtalya ve İngiltere'den alıyoruz. Ruslar buna kıızıyorlar. Ben, Rusya'dan da almayı düşünüyorum, o radan da alalım, onlarla olan işbirliğimizi en sıkı şekilde devam ettirelim ama, Romanya olarak kendimize en ehven gelen ticaret yapalım. Komekon iyi, aynı ekonomik sisteme sahip ülkelerle işbirliği elbette ki israfı öneyecektir, kalkınmayı çabuklaştıracaktır. Ama komekon, kapitalist dünyadaki gibi gücünün güçsüzlü ezmesi havasına bürünürse, işte biz bunda yokuz. Eşitlik içinde bir işbirliği kabul, bunun dışında hayır.

Dedim ki biz latin ırkıdanız. Oysa Sovyetler Romanyadayken, sözüm ona bir takım tarihçiler kalktılar, Romenlerin aslımı slav ırkıdan geldiğini ispata kalkıştılar. Latin asıllı alfabemize slav harfleri yerleştirmeye çalıştılar. Bunlar sosyalizmle bağdaşmayacak davranışlardı, neticede de bağdaşmadı ve öyle düşünenler çekip gitmek zorunda kaldılar.

Bizim Sovyetlerle münasebetlerimiz başlangıçta biraz sizin Amerika ile olan münasebetlerinize benziyordu. Şimdi artık bu bittî. Her geçen gün de Romanya biraz daha bağımsız hale geliyor. Dış yardımlarla kalkınma, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, kalkınma çabasındaki memleketle bir takım zararlar veriyor, milletler kendi kendilerine kalkınmayı öğrenmek zorunda.»

ROMANYA ROMANYALILARINDIR

Bükreş'te bir gece gittiğimiz ve Romanya'nın en büyük komedi sanatçılarının birinin de rol aldığı bir piyesin sonunda, Romanya'nın tarihçesini ve içinde bulunduğu durumu anlatan epik bir şiirin son sözleri, binlerce kişinin bulunduğu tiyatroyu adetâ ayağa kaldırdı.

Sahnede, elle gazete dizip sonra bunu ufak bir pedakla basan bir gazeteciyi temsil eden bir sanatkar, bir vatan gazetesi ni dizerken, öbür taraftan da satırlarını dizdiği bir şiiri yüksek sesle okuyordu. Şiirin son mısralarında bir den herkesin ayağa kalkarak çığınca tezahürat yapmaya başladığı bu şiirde sairin ne dediğini sorduğumuzda, tercüman mihmandarımız mealen şu tercümeyi yaptı:

«— Romanya Romanyalılarıdır ve Romenleri kalkındıracak en büyük güç, en büyük yardım Romenlerin kendi kendilerine yardımudur...»

Sahnedeki artiste bu meslekteki herekten teatral bir ses ve eda ile okuduğu bu mısralar defalarca ve defalarca tekrarlanırdı ve alkışlandı. Tiyatrodan çıktığımızda da aynı mısralar, yüzlerce Romenin ağzında bir avet gibi tekrarlanıp duruyordu. Romanyada, Bükreş'ten Köstence'ye, Braşov'dan Ploiesti'ye, Giurgiu'den Bacau'ya kadar gördüğümüz hava hep bu oldu. Romanya'da komünist rejim kökleşip yerleşmişti, ama komünizm Romen milliyetçiliğini zayıflatmak şöyle dursun, güçlendirmişti. Romanya sanayileşip, gelecekte, bağımsız bir dış politikaya yöneliyordu.

Vietnam'da ikinci cephe

Amerika - Çin harbine doğru

«Bire karşı on bahse girerim ki bu yıl harp Asyaya yayılacaktır». Bu sözleri ısrarla ve büyük bir inançla tekrarlayan insan, bir bahsimliştirek hastası, ya da bir kahve diplomatı değildir. Kehanet, Amerikan Genelkurum Başkanı General Gilmore Wheeler'e aittir. General Wheeler yeryüzünün en kudretli askerî şefidir. General, bir süredir gazetecilere bu görüşünü açıklamaktadır: «Hanoi, mübarekeye yanaşmazsa, askerlik ve mantık açısından alınacak ilk karar, Haiphong limanının nötralle edilmesidir. Kuvvetin ikmal, geniş ölçüde bu limandan sağlanmaktadır. Haiphong üç yoldan nötralle edilebilir bombalanabilir; liman, giriş kısmında bir gemi batırarak tıkanabilir, ya da denizden ablukaya gidilir. En ekonomik ve insani olanı, gemi batırılmasıdır...»

Başkan Johnson'u barış taarruzuna iten neden şudur: Kızıl-

ları mübareke için masa başına oturtma hususunda elimizden geleni yaptığımız Amerikayı ve dünyayı ikna etmek gereklidir. Komünistlerin mübarekeye niyetli olmadıkları anlaşılmalıdır ki, Amerikalılar, gerekeni yapmaya hazır olacaktırlar; Vietnam'a daha fazla kuvvet göndermeyi, daha fazla para akıtmayı, daha fazla ölüm ve yaralı vermeyi kabul edeceklerdir.

1966 yılında Vietnam'daki kuvvetlerimizi, 200 binden 400 bine çıkartmak lazımdır. Vietcong ile karada yüz yüze savaşmak şart. Ülkeyi komünistlerden adım adım temizlemek ve temizlenen bölgeleri Güney Vietnam birliklerine bırakmak gerekir.

Komünistleri muhtemelen Kamboçya'da da takip zorunda kalacağız. Laos ve Tayland'da Vietcong ikmal hatlarının yok edilmesine ihtiyaç olabilecektir... Benim görüşüme göre, başka ç-

General Wheeler Çin'i savaşa zorluyor

İKİNCİ CEPHE

Amerikan Nation dergisi, Tayland'daki savaş hazırlıklarını şöyle anlatıyor:

«Tayland'daki faaliyetlerimiz öyle gizlendi ki, ancak çok az sayıda Amerikalı, olan bitenin farkındadır. Pek çok kişi Tayland'da en az 10 bin asker ve havacıyla 5 bin sivil Amerika'nın bulunduğunu duyunca şaşacaklardır. Tayland - Amerika hava ve deniz üsleri, Kuzey Vietnam'a ve Laos'un komünist kontrolü altındaki bölgesine karşı girişilen hareketlerde geniş çapta kullanılmaktadır. Amerikan mühendisleri, üç bölgelerde yollar yapmakta ve Amerikan havacıları uzun süredir Tayland pilotlarını yetiştirmektedir. Güney Doğu Asya'da daha büyük bir harbi öngören bu hazırlıklara, birkaç yüz barış gönüllüsünün mevcudiyeti iyi niyetli bir hava vermektedir.»

Kısaca, Amerikan stili özgürlük için sıra şimdi Tayland'a gelmiştir. Ülkede durum, iki üç yıl önceki Güney Vietnam'ı hatırlatmaktadır. Tayland için askerî plânlama, 1964 de merkezi Bangkok'ta olan SEATO'na kurulmasıyla başlamıştır. SEATO, kâğıt üzerinde bir ittifaktan ibaretti. Anlaşma, Pakın Asyalı üyeleri için bir emniyet maddesi ihtiva ediyordu: Askerî hareket kararları oybirliği ile alınacaktı. Fakat 1962'de Laos komünist hareketi Pathet Lao, Mekong nehrine doğru yaklaşınca, Dışişleri Bakanı Rusk, Tayland Dışişleri Bakanının da rızasıyla, SEATO Paktnın, Paktnın öteki üyelerinin dışında, Amerikan müdahalesine imkân verdiğini ileri sürmüştür. Bu yorum, Amerikan parasının lezzetini pek seven Tayland yöneticilerinin tam arzuladıkları şeydi. Nüfusunun çoğu köylü olan bu ülkeye 800 milyon dolar yardım yapılmıştır. Müteveffa Mareşal Sarit Thanarat, Brigham Young'ın rüyasında göremeyeceği kadar çok zevce ve metrese sahipti. Bunları cömert Amerikan fonlarından besliyordu. Mareşalin ölümünden sonra bu Lady'ler köşkler ve Cadılac'larla keder dağıtmaya çalıştılar.

Biz bu hazırlıklara girişirken, Çinliler ve Tayland'daki dostları boş durmamaktadırlar. Bunlar faaliyetlerini, Laos'un komünist kontrolü altındaki bölgeleriyle birleşen Kuzey Doğu eyaletlerine taksif etmişlerdir. Birkaç hafta önce Pekin, kısmen ya da tamamen komünist iki teşekkülün Tayland'da «Vatanseverler Cephesi» adı altında birleştiğini açıklamıştır. Bu teşekkülün üye sayısının bini aşmadığı söylenmektedir. Fakat Kuzey Doğu'da 40 bin Vietnam mültecisi vardır. Tayland başka bir Amerikan uydusu haline gelince, Kraliyete ve yönetici sınıfa duyulan büyük saygıya rağmen, yeni bir Vietnam ayaklanmasının oluşu açıkça görülmektedir.

Komünizme karşı haçlı seferinden bize katılan her ülkede, mutlu azınlığın refahı garantelenmiş olmaktadır. Fakat Üçüncü Dünyada en azından 1,5 milyar aç insan vardır. Onların refahına öncelik vermek Jahil, yeterli ölçüde açıklarını gideremeyiz. Fakat ihmal edilmiş bu insanlar, açlıktan ölmeye boynu büyük rıza gösterecek değildir. Belli bir kısmı, şimdi Vietnam'da olduğu gibi, yakında Tayland'da da bize ve yöneticilerine karşı gerilla savaşına başlayacaklardır. Bir hesaba göre, bu düşman bölgeleri Güney Doğu Asya gibi ıssal için 25 milyon askere ihtiyaç vardır. Naziler yalnız Avrupa'yı ıssal etmeyi denemişlerdi, Japonlar Büyük Güney Doğu Asya'da bir «ortak» refah bölgesi kurmakla yetinmişlerdi. Amerikan asker-sanayi birleşimini saran humma karşısında, bunlar çocuk oyuncağı kalmaktadır.

kar yol yoktur.

Genelkurum Başkanı Wheeler, ancak bu kadarını söylemektedir. Habuki meselenin bir de perde arkası vardır. General, Asyada ikinci cephe açılmasını öngören bir dosyayı Başkan Johnson'a sunmuştur. Wheeler, barış taarruzunun en harareti günlerinde, 17 Aralıkta, Amerika'nın Çin Kay Şek Formosa'sı gibi Asyada kalesi olan Tayland'a gitmiştir. Tayland, kraldan fazla krattır. Geçenlerde Amerikayı döşen Tayland Dışişleri Bakanı Thanat Khoman, Hanoi'nin bombalanması talebiyle Amerikayı dolandırmıştır. Khoman, bu kadarla da yetinmemiş, istenilen den öteye giderek, tarafını Kamboçya'nın yok edilmesini ileri sürmüştür.

General Wheeler, Tayland'da Başbakan Kittikachon'in görüştü Wheeler, SEATO'nun aktif üyesinden, «bur dünya dayanışması» gereği, Vietnam'a asker göndermesini istedi. Halen Vietnam'da 18 bin Güney Koreli 1.300 Avustralyalı, 300 Yeni Zelandalı ve 185 bin Amerikalının yanı sıra 17 Taylandlı vardır. Başbakan bu talebi reddetti. Antikomünist seferde kuvvetleri dağıtmak doğru değildi. Kendi topraklarından hareket ederek, savaşa katılmaya hazır. Wheeler bu meseleyi Savunma Bakanı Cheliusop ile birlikte inceledi. Ona klasik Amerikan tezinin aplattı. Vietnam'a asker ve mabzeme yardım Kuzeyden, özellikle Ho Chi Minh yolunda (Kapaktaki haritaya bakınız) gelmeyecekti. Bu yol, Laos ve Kamboçya'dan geçmekteydi. Yol, muhtaka kesilmeliydi. Wheeler'in itirazına göre, geceli gündüzlü bombardımanlar, Kuzeyden ikmal için ancak yüzde 10 ilâ 20 oranında azaltılabilmisti.

Ho Chi Minh yolunun karsadan kesilmesi, maalesef Laos'un ve Kamboçya'nın bir kısmının işgalini gerektirecekti.

Kamboçya, Tayland'ın geleneksel düşmanıydı. Amerikalılar da silah, pirinç ve ilâcin Vietnam'a Kamboçya'dan girdiğini yıllardır ileri sürmekteydiler. Vietcong birlikleri, sıkışınca Tayland'a sığınmaktaydılar. Gene Karargâhlarını da, işler sarpa sarınca Kamboçya'ya geçmek için bu ülke hududuna yerleştirmişlerdi. Gerçi Amerikalılar, Kamboçya ile ilgili bu iddialarını hiç bir za-

man ispat edebilmiş değillerdir. Ama 21 Aralıktan itibaren, General Wheeler'ın ısrarı üzerine Dışişleri Bakanlığı Amerikan Birliklerine, düşmanı, Kamboçya topraklarında «takip hakkı» tanıması. Bunun üzerinedir ki Noel günü, Kamboçya Devlet Başkanı Prens Sihanouk, General de Gaulle'den Kamboçya hudutlarını garanti etmesini istemiştir.

Wheeler, Tayland'da, ülkenin Kuzey Doğu eyaletlerinden itibaren karadan ikinci bir cephe açılmasını görmüştü. Hava cephesi şimdiden iyi işlemekteydi. Resmen, Vietnam ve Laos'u bombalayan Amerikan uçaklarının hiç biri doğrudan doğruya Tayland'dan havalanmıyordu. Başka yerden gelip Tayland'daki Amerikan üslerinde «mola» veriyorlardı, sonra bombardımana gidiyorlardı.

Müzakerelerde, bu ülkedeki Amerikan askerlerinin sayısının artırılması kararlaştırıldı. Halen Tayland'da 12 bin Amerikan askerî vardı. Mart sonuna kadar bu miktar 30 bine çıkacaktı.

Tayland'da, sıkı bir çalışma ile Bangkok'tan Laos hududuna kadar uzanan bir «Dostluk Yolu» yapılmıştı. Wheeler, bu yol sayesinde hududa sekiz saatte asker götürülebileceği inancındaydı. Liman imkânları yetersiz olabildi. Bunun için Sattahip limanı hızla yapılacak.

Tayland gezisinde, Wheeler'in en çok dikkatini çeken mesele, bu ülkenin Kuzey eyaletlerinde de gerilla hareketlerinin başlaması oldu. Altı ay önce Amerikan istihbarat servisleri, birkaç yüz komünist gerillacılar söz ediyordu, şimdi servisler, 2 bin gerillacının varlığını bildirmektedirler.

CIA ajanlarına göre, Tayland Millî Kurtuluş Cephesi de, Vietnam'dakine benzer bir programla ortaya çıkmaktadır. «Amerikalıların ayrılması, diktatörlüğün devrilmesi ve bütün demokratik güçlerin katıldığı bir hükümetin kurulması.»

Wheeler, Tayland cephesinin açılmasıyla, Ho Chi Minh yolunun kesilmesinin yanı sıra, henüz çocukluk safhasındaki millî kurtuluş hareketini daha büyümeden

1965 Vietnam Bilânçosu

- ★ Amerikan birlikleri mevcudu 23 binden 185 bine çıkmıştır.
- ★ Vietcong'un muntazam askerleri 35 binden 200 bine yükselmiştir.
- ★ Ölen asker sayısı:
  - Amerikalı: 1.200
  - Güney Vietnam hükümet askerleri: 11.000
  - Millî Kurtuluş Cephesi askerleri: 34.000
- ★ Amerika uçakları 121.600 uçuş yapmışlardır. Kuzey Vietnam üzerinde 160, Güneyde ise 80 Amerikalı uçağı düşürülmüştür.

çzmeyi düşünmektedir. Ne var ki İkinci Cephe, Washington'da halen bazı mukavemetlerle karşılaşmaktadır. Senatör Mansfield gibi kişiler, bu teşebbüsün Amerikaya bütün prestijini kaybettiğini düşünmektedirler. Bazı subaylar da hareketi rizikolu bulmaktadırlar. Onlara göre, Dostluk Yolu'nu tirmanmak kolaydır. Ama Laos'a gelince, Vietnam'da karşılaşılan güçlükler orada da kendini gösterecektir. İkinci Cephe ancak kâğıt üzerinde cazip bir fikirdir. Vietnam ikmalini ciddi şekilde kesmek için, yarımada da asgari 1 milyon Amerikan askerine ihtiyaç vardır.

CİNE HAZIRLANAN TUZAK

Bir kısım Amerikan subaylarına göre ise, «Laos koridoru hayattır. Koridora, Tayland'dan itibaren Doğudan girişilecek bir hücum, Kuzey Vietnam'a, bütün birliklerini muharebeye sürmeye zorlayacaktır. Bu durumda, Çinliler, savaşa doğrudan doğruya katılmak zorunda kalabileceklerdir.»

Bu ihtimal, Wheeler ve çevresini sevindirmektedir. Bunlara göre, Çin'in tutumu her iki halde de «çok enteresan»dır. Savaşın kaçırırsa ki Çinliler, istemektir. «çok enteresan»dır. Savaşın kaçırırsa ki Çinliler, istemektir. «çok enteresan»dır. Savaşın kaçırırsa ki Çinliler, istemektir.

Esasen İkinci Cephe operasyonunun en önemli hedefi, ayaklarını gidiyolarak, Çin'i müdahaleye zorlamaktır.

11 Ocakta 50 kadar Tayland komandosuna Laos'a girmiştir. Amerikan yetiştirilmesi bu komandolar, istihbarat, sabotaj ve karşı gerilla işleriyle görevlidir. Bir çok başkentte, bu komandalara, İkinci Cephe hareketinin öncüleri gözüyle bakılmaktadır.

İkinci Cephe Konsusundaki son söz, tabiiyle Başkan Johnson'undur. Wheeler'in plânlarına göre, Kuzey Vietnam'ın bombardımanına hemen tekrar başlanmalı ve İkinci Cephe Martta açılmalıdır.

Washington'da, Pentagon'un gerçekleştireceği sinizme vardırıan subayları, diplomasiyi bir yana bırakarak «Bu, bir ikinci cephe değildir. Yarımada'daki yüzüncü ya da ikiz yüzüncü cephe olacaktır. Bir cephenin daha açılması ne değiştirir ki, demektedirler.»

«İlimh» Wheeler de, Çin ile Çin'de değil de Vietnam'da çarpışmayı isteyerek mesleğini yapmaktadır. Vietnam'da mübarekenin gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır. Bu inançla ve rahat viedanla, Çin Hindi yarım adasını napalm ile tutuşturmayı gerekli bulmaktadır. Böylece, beyazlar bir defa daha, atom harbinden kurtulacaklardır. Sarılar ise yavaşlayacaktır.

MEKSİKA'NIN PETROL SAVAŞI

Petrol şirketleri ve satılık hükümetler

1907 yılında Shell şirketi Meksika'nın meşhur DOS BOCAS sahasında 500 metre derinlikte basınçlı petrole rastladı. Gaz basıncının tesiri ile petrol, hızla yer yüzüne fırlıyordu. Bir kaza sonucu, fırlayan petrol tutuştu, alevler 300 metreye kadar yükseldi ve 80 kilometre uzaktan görüldü. Bu büyük petrol yangını kontrol altına alınca kadar tam 53 gün geçti.

Bu olay, uluslar arası petrol kapitalinin dikkatini Meksikaya çevirdi. Sondaj kuleleri yerden mantar gibi yükseldi. Zamanın devlet başkanı, Porfirio Diaz, Standard Oil dışındaki bütün petrol şirketlerini Meksikaya çekmeyi çağırıyordu. Standard Oil şirketinin istenmemesinin sebebi, bu şirketin inhisarlı politikasından korkulması idi. Çünkü Rockefeller'in kurduğu bu şirket, 1910 yılında Amerikan petrol üretiminin yüzde 75'ini kontrol altına almıştı. Nitekim Standard Oil (ESSO) 1911 yılında antitröst kanunu uyarınca 33 küçük şirkete ayrılmıştı. Bunlardan ikisi, ESSO New Jersey ve ESSO California, bugün de yedi büyüklerdendir.

Çok kısa bir süre içinde Amerikalı Doheny Grup'u Meksika petrolerine hakim duruma geldi. Bu grup'un ESSO'ya dahil bulunduğu söylenebilir dolayısıyla başladı. Bu, başkan Diaz'ı korkutuyordu. Öte yandan petrol üretimi arttıkça zenginlik de artıyordu. Fakat bu zenginlik sadece bir azınlığa aitti. Şirketlerin hisse senetlerinin değeri yükseldiği et, etmek, mısır, fasulye yağ ve elbise fiyatları da yükseliyor, büyük kütüphanelerdeki memnuniyetsizlik de artıyordu. Durumun kötüleşmekte olduğunu sezen Başkan Diaz, günün birinde Doheny'ye, ESSO ile ilgili olup olmadığını sordu. Doheny bilgisini inkâr etti. Fakat Doheny Amerikan sermayesine karşı halk oyundaki olumsuz etkileri farketmişti. Bunun için İngiliz sermayesinin Meksikaya gelmesini teşvik etti. Büyük kazını İngilizlere ait olan Shell, derhal Meksikada faaliyete girişti. Shell'in o zamanki idare meclisi başkanı Sir Pearson, Diaz ile çok yakın dostluk kurdu ve Dışişleri Bakanı ile birlikte Diaz'ı Meksika-Shell şirketinin ortağı yaptı. B usuretle İngilizler geniş imtiyaz sahaları ele geçirdiler. Amerika sermayesi bu durumdan hiç mençun kalmadı. Dışişleri Bakanı ile birlikte bir İngiliz şirketine ortak olan Başkanın ne fayda beklenirdi? Amerikalılara göre Başkan Diaz, İngiliz sermayesi tarafından satın alınmış bir adamdı. Bu sebeple Diaz'dan ümidi kestiler ve onun muhalifi olan Madero'yu desteklediler. Diaz 1911'de Madero tarafından düşürüldü.

Zapata ve Villa gibi milliyetçilerin gözünde bu başkan değişikliği bir tahterevallı oyunundan başka bir şey değildi. Bu sebeple bunlar, halkı uyarmaya ça-

ğırıyorlar. Bu durum karşısında Madero petrol şirketlerinin vergilerini artırıp bazı sosyal teşebbüslere girişmek istedi. Fakat, şirketler buna karşı geldiler. 15.11.1912 tarihinde Amerikanın Meksika büyük elçisi, Meksika Dışişleri Bakanına bir nota vererek şirketlerin bu yükü kaldıramayacağını bildirdi. Madero direnince 1913 yılının şubat ayında düşürüldü, yerine Huerta başkan oldu. Fakat bu arada Milliyetçiler de boş durmuyor, başkan Huerta'yı sıkıştırıyorlardı. Başkan Huerta, Milliyetçilerin baskısı altında yabancı şirketleri memleketin iç işlerine karışmakla itham etmek zorunda kaldı ve hiç olmazsa sekiyen, petrol işletmelerinin devlet mülkiyetine geçmesini teklif etti.

Fakat Amerikan hükümeti bunu tanımadı, ve Vera Cruz limanını işgal etti. Bu arada ESSO, 200 Milyon Meksika doları karşılığında başkan Huerta'ya satın almaya kalktı, fakat muvaffak olmadı. Mamafih 1914 yılında Huerta'ya da düşürdüler, yerine Carranza da hâmlerine karşı gelmek zorunda kaldı. Çünkü memlekette sosyal düzen bozulmuş, sefalet artmış ve milliyetçi akımlar kuvvetlenmiş, memleketi yabancılar tarafından idare etmek güçleşmişti. Yeni sosyal akımlar, Carranza'ya geniş çapta bir reform programı ilân etmek zorunda bıraktı. 1917 yılında Carranza anayasayı değiştirdi. Yeni anayasanın halk yararına getirdiği bir çok yenilikler arasında meşhur 27. maddede petrolün millileştirilmesi de vardı.

Carranza, yabancıları ait topraklara yüksek vergiler koydu. Amerika bunu protesto etti. Fakat Carranza direndi. Amerikalılar için Carranza'ya düşürmekten başka çare kalmıyordu. 1920 de bunu da yaptılar ve Carranza'nın yerine Obregon başkan oldu. Obregon, hâmlerini memnun edecek bir karar aldı ve 27. maddenin müktesep haklara dokunmayacağını ilân etti. Meksikadaki bu petrol mücadelesinde İngilizler çok arka alanda kalmışlar ve bu arada durumlarını kuvvetlendirmişlerdir. Bunun neticesi olarak İngilizlerin üretimi Amerikalılarınkini geçmişti. Fakat bir talihsizlik eseri olarak İngilizlerin petrol yataklarına tuzlu deniz suyu karıştı ve üretim çok düştü. Durumu düzeltmek için yeni imtiyazlar elde etmek gerekiyordu. 1924 yılında Shell şirketinin idare meclisi başkanı Deterding Meksikaya gitti. Fakat bazı güçlüklerle karşılaşmıştı. Bu sefer, de İngilizler bir ihtilal hazırladılar. Deterding'in İngiltereye dönüşünden bir hafta sonra başkan Obregon'un Maliye Bakanı ihtilal yaptı. Fakat Amerikan harp gemileri Tampico limanına geldiler, Doheny, Obregon hükümetine para yardımında bulundu ve ihtilal önlenildi.

Bir süre sonra normal bir başkan seçimi yapıldı ve General

Calles başkan oldu. Calles 27. maddeyi yürürlüğe koymak istedi, Amerika protesta etti. 1928 yılında Amerika Dışişleri Bakanı Kellogg, Meksika hükümetinin bütün dünya önünde muhakeme edildiğini beyan etti ve Amerikan harp gemilerini Meksika limanlarına gönderdi. Calles, şirketleri devletleştirmekten vazgeçmek zorunda kaldı.

Bu arada şirketler üretimi azaltmışlardı. Bu sebeple petrol den alınan vergiler de azalmış, hükümet müşkül duruma düşmüştü. Bütün şirketlerin birlikte hareketi sonucunda Amerika ve İngiliz hükümetlerinin müşterek baskısı altında kalan hükümet, milliyetçi akımlara karşı durumu kurtarmak için, konuyu Meksika Yüksek Mahkemesine götürdü. Mahkeme şirketlerin imtiyazlarını 30 yıl uzattı, Amerika büyük elçisi Washington'a Meksika hükümetinin konuyu Kendi arzusu ile hallettiğini bildirdi.

Mamafih İtalya bağlandı. Sanılan konu, uzun süre sessiz kalmadı. General Cardenas 1934 yılında başkan Calles'i bir uçakla California'ya göndererek onun yerine geçti ve şirketlere karşı sert bir politika takibine koyuldu.

Çeyrek asırdanberi Meksikada bu başkan değişikliklerine alışılmıştı. Bu sebeple yeni başkanın serri politikasından da pek fazla bir şey beklenmiyordu. Fakat Meksika, Meksikalılara aittir, diye İye başkan Cardenas, kendinden önceki başkanlardan ayrı bir yol tuttu. Önce altı yıllık bir program yaptı. Bu süre içinde bütün yabancı şirketleri devletleştirdi önyrem ELAÖİN N Ö T T leştirmeyi ön görüyordu. İye bazı sosyal konulara başladı. Çıkardığı bir iş kanunu ile işçilere geniş haklar verdi. Grev hakkı ve asgari ücret konularında da kanunlar çıkardı. Maksadı, bu millî mücadelede işçilerden de yararlanmaktır. 1935 yılında 642, 1936 yılında ise 659 grev yapıldı. 1938 yılı başında hükümet, petrol şirketlerinden işçi ve memurların ücretlerine yüzde 33 zammı yapmalarını istedi. Şirketler bunu reddettiler. Başkan şirketleri malî bir kriz yaratarak kendisini düşürmeye teşebbüs etmekle suçladı. G erçekten de şirketler, ellerindeki menkul kıymetleri harice çıkarılmaya başlamışlardı. 1938 martının sonlarında başkan Cardenas şirketlere son darbeyi vurdu: Anayasasına 20 senedir uygulanmayan 27. maddesini yürürlüğe koyarak petrol endüstrisini devletleştirdi.

Petrol tesislerine yatırılmış olan 450 milyon dolar ve 60 milyon İngiliz lirası tutarındaki yabancı sermaye Meksika devletinin mülkiyetine geçmişti. İşçiler, şirketlerin idare merkezlerini işgal ettiler. Wallstreet ve City'de büyük bir heyecan vardı. Şirketler, hükümetlerin harekete geçmeleri için tazyik ediyorlardı. Londra ve Washington, Meksika hükümetini sıkı sıkıya tutuyorlardı. Fakat Cardenas boyun eğmiyordu. Amerikalılar, Meksikadan yaptıkları gümüş ithalatını durdurma tehdidinde bulundular. Meksika da üretimin gününün üçte ikisini Meksika için uygun bir fiattan Amerika Yüksek Mahkemesi alınan tedbirlerin Anayasaya uygun olduğunu ilân etti. Washington ve Londra, işçilerin ve bütün milliyetçilerin, başkan desteklediklerini görmüşler ve istimal edilen sermayenin tamamının ödenmesi kaydıyla, devletleştirmeyi tanıyacaktırlar, bildirmişlerdi. Başkan bir ödeme yapacağını vaad etmekle beraber istimal edilen sermayenin tamamını ödemeyi kabul etmedi. Bu konudaki müzakereler daha uzun yıllar devam etmiştir.

1938 de devlete geçen Meksika petrolerinde üretim 5,5 milyon tona düşmüştü. Yeni kurulan Millî petrol şirketi PEMEX, oldukça dar bir yerli uzmanlar kadrosu ile üretimi, 1940'ta 8,3 tona, 1950'de 10,7 tona ve 1963 de 20 milyon tona çıkarmıştır.

Pamex petrol kaynaklarını geliştirmek için aramalarını belirli bir ücret veya rüdvans, belirli bir ücret veya rüdvans mukabil yabancı şirketlere de arama yaptırılmaktadır.

BU AMERİKA, O AMERİKA MI? Oktay Ekşi

3

Türkiye'de kaç adet büyük gençlik teşekkülü vardır. İnsan bazan merak ediyor, bu teşekküllerin, dünyanın öteki memleketlerindeki olaylarla da ilgilendikleri hiç vaki midir, diye! Örneğin bir Nükleer denemelerin durdurulması, yahut Vietnam'da sürüp giden savaş ve daha nice benzerleri, bu teşekküllerin yöneticilerinin dikkatlerini çekebilmiş midir?

Bugüne kadar, dış politikada birlik, Vatanperverlik, sayıdışı için olsa gerek, gençliğimizin yöneticileri, bu konularda iş başındaki hükümetleri tedirgin etmemeye itina gösteriyorlardı. Ama artık Türkiye'de de gençler, Türkiye'nin hangi milletlere nasıl bağlarla bağlı olduğunu bizzat değerlendirmek çağına girmiştir. Bizzat değerlendiren gençler, görüşlerini ortaya koymasını da bilmedirler.

Devirler yaşamış gün görmüş yazarlarımız, Amerika Birleşik Devletleri ile ittifak halinde bulunmamız sebebiyle, bu ittifakı sağlayan hükümet adamlarına senelerce methiye yazmışlardır. Öyle ya, eğer elimizden Amerika Birleşik Devletleri tutmasaydı, burunumuz dibindeki Rusya belâsından yakamız nasıl sıyrabilirdik? O Amerika ki, İkinci Dünya harbinin ardından, bütün aç, perigan milletlere asil bir şekilde yardım elini uzatmış, onların kalkınmalarını sağlamak için milyonlarca doları, gözü nü dahi kırpmadan dökmüştü. O Amerika ki, ilimde en ilerde, teknikte en başta, askeri gücüne yegâne idi. O Amerika değil miydi, daha New York limanına vapurumuz yaklaşırken sizi apartmanlar boyu Hürriyet heykeli ile karşılayan! Demokrasinin vatanı, şarkuların diyarı, rüyalar memleketi Amerika! Ve hepsinin üzerinde yirminci asır medeniyetinin gerek temsilcisi Amerika!

Böylesine muhteşem bir dost, ahip olmanın doğurduğu gurur o kadar büyük idi ki, gerekli gerekli her fırsatta, "büyük dostumuz ve mütefikimiz" den bir türlü methî sena ile bahsederdik. Hissî bir bağlanış içindeydik. Devletin yöneticileri bu marazî bağlanışın üstelik tevgiye isidiler. "Asil ve büyük dostumuzu, dillerinden düşürmüyorlardı."

Ve garptir, tepemizdeki yöneticilerin bu vakardan mahrum davranışları, bizi gerektirdi; kadar tedirgin etmezdi. Hoş, bir çoğumuzun, Amerikan çavuşlarının surlardan, ayaklarından çıkanlara bayla bayıla bara döktüğümüz bir gerçek değil miydi?

Galiba artık o marazî bünyellî dostluklar, daha doğrusu mânâsız hayranlıklar devri geride kaldı. İstanbul'a gelen hiçbir Amerika'lı şirkete kralı artık, "Kore'de gösterdiğiniz kahramanlık, bütün dünyamıza hayranlığımızı çekti" gibi sözlerle içimizi gururla dolduramıyor. Aksine "Kahramanlık kısmı Türkler'den" malzeme ve alkış kısmı Amerikalılardan, olmak üzere, harbe gitmeye aklı yatan Türklerin sayısı çok, ama pek çok azaldı. Hattâ artık çoğumuz farkeder olduk, "Birleşmiş Milletler ideali uğruna" palavrasına inanıp, gencecik yigitleri topsıra vermeyen, hiç de akıllıca olmadığını! İhtimal Amerika Birleşik Devletleri de hissetti nihayet, "Birleşmiş Milletler" bayrağı altında kirseyi Vietnam'a sürükleyemeyeceğini. Bel-

ki de o yüzden Vietnam mes'ele si bir türlü Birleşmiş Milletlere getirilip konuşulmuyor.

Zaten dünyada bilmeyen pek az kimse kaldı ki, Birleşmiş Milletler, Kıbrıs ihtilafında bize yahut Keşmir ihtilafında Pakistan ile Hindistan'a uygulandığı gibi sadece büyük devletlerin işlerine gelen mes'eleleri, yine onların işlerine gelen şekilde çözmek, yahut uyutmakla görevli bir teşkilattır. Bu sebeple, Vietnam'da tek Vietnam'lı hayatta kalmayınca kadar savaş devam etse bile, Amerika Birleşik Devletlerinin işine gelmediği sürece bu mes'eleli oraya getirip bir karar çıkartılmaya kimse in çalışmaz beklemeliyiz. Oysa Birleşmiş Milletler, uluslar arasındaki ihtilafı barışçı yollarla çözmek, kan akmasını önlemek üzere kurulmuş idi.

Batı gazetelerine akseden haberlere bakarsanız, Vietnam'da sadece savaş alanlarında değil gerilerde, yani masum kadınlar, çocuklar dünyasında da sel gibi kan akmaktadır. Oysa Amerikan Cumhurbaşkanı Johnson geçen Nisan ayında, Paskalya yortusu dolayısıyla yayınladığı demecinde "Harp zorunlularının bizi, Kuzey Vietnam'ı bombalamaya mecbur bırakmış olmasına üzgünüm. Bu baskınları dikkatle muhafızladığımız durumdayız. Baskınlar, radar istasyonlarına, köprülere, mühimmat depolarına yöneltilmişlerdir, haklı üzerine ve insan hayatına değil" diyordu. (1)

Ne var ki, Başkan Johnson'u gerek bu tarihten önce gerekse daha sonra batı gazetelerine intikal eden haberler teyid etmiyordu. Nitekim bu demecin kabaca bir ay önce The Times gazetesinde yayınlanan bir yazıda, Amerikan pilotlarının, uçaktaki bulunan Güney Vietnam'lı muhahitlerin keyfine göre tetiğe bastıkları katıydı (2). Tabii böyle görüşü kapalı şarjör boşaltmalar pek çok masumun hayatına mal olurdu. Bununla beraber son zamanlarda Amerikalılar, bu ilk devrede olduğu kadar bile itina göstermiyorlardı. Böylece askarın neşunesi çıkan bir Amerikan uçağı yerde hareket halinde ne görürse, dinlemeden mermileri yağdırıyordu. Nitekim Kasım ayının sonlarında bir gün, Amerikalıların iki adet Skyraider uçağı, bir yollu otobüsünü kursun yağmuruna tutmuşlardı. Oysa otobüs, askeri hiçbir işle ilgili olmadığı bir yana) üstelik Güney Vietnam'lılara ait idi ve Amerikalılar, "Kuzeylileri öldürüyoruz derke" kendi mütefiklerine 1 ölü, üç ağır yaralı olmak üzere, bir de zayıf verdirmişlerdi (3). Bu haberi veren gazete, ayrıca, "Amerikan askeri makamları, Amerikan uçaklarını sadece tanımlanabilir askeri tesislere hücumlarında bulduğunda ısrar ediyorlar. Bununla beraber, Amerikan pilotlarına, Güney Vietnam'a men yollar üzerinde hareket halinde ne görürlerse vurmaları" emri verilmiş durumdadır. Zaten 13 demli subaylar, bazı sivililerin öldürülmüş olduğunu kabul ediyor ar-" diyordu (4). Bu kadar karar altında ciddi bir katliam yaptığını düşünmemeye imkân var mıdır?

Oysa bize ne denmişti: Amerika hayattan, hürriyetten refahattan, saadetten ysnadır!

(1) The Sunday Times - 12 Nisan 1965
(2) The Times 26 Kasım 1965
(3) ve (4) The Times 26 Kasım 1965

VE DURGUN AKARDI DON

ŞOLOHOF

Türkçesi: Tektaş Ağaoglu
3. CILT ÇIKTI

Altı hafta, gazetelerin (EN ÇOK OKUNAN KİTAPLAR) Listesinin başında gelen ve eleştiricilerce en iyi Şolohof çevirisi olduğu yazılan VE DURGUN AKARDI DON'UN 3. CILT'i de yine Tektaş Ağaoglu'nun akıcı, temiz ve kıvrak Türkçesi ile yayınlandı.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

AGAAGLU YAYINEVİ: Ankara Cad. 37/7 (Vilâyet Karşısı) İstanbul

Dursun Akçam'ın röportajı

KANAYAKLILAR

4

Bunun üzerine eski koca kardeş
kızıyla ilişkilendi:

— Eğer başlığı tekmi vermez-
seniz sülaenizin kökünü kuruta-
cağız, diye meydan okumaya baş-
lamışlar.

Korkudan, köyün yarısı dışarıya
çıkamamış, Çocuklar da o yüz-
den okula gelememişler.

BİR BASKASI:

Ağının çiftliğinde çalışan hiz-
metkârlardan iki arkadaşın birisi
dul. Dulun birikmiş üç beş kuru-
su var. Evlenmek ister. Ucuz bir
kızı aramaktadır.

Arkadaşı der ki:

— Bana sekiz yüz lira verirken
yeni evli bir kız kardeşim var. Ko-
casını beğenmiyor. Onu alır sana
getiririm. Beğenmezsen paramı
vermel

Dul razı olur. Arkadaşı gider,
uzak bir köyedeki kardeşini alda-
tır:

— Benimle gelirsen, seni bir
ağaya vereceğim. Ağzına demiyec-
eksin ne yiyem, sırtına demiyec-
eksin ne giyem?

Kadın çocuğunu alarak gizlice
evden kaçır kardeşiyse. Kocası du-
yar, karakollara telefonlarla haber
ulaştırır. Yolda giderken vakalar-

lar kadını..

ENİŞTELİK

Nişanlılık devresinde oğlanın
kızı görmeye gitmesine «Enişte-
liğe gitme» derler. Az çok değişik
törelere her bölgede olur.

Düğüne değin, nişanlılar çoğu
kez birbirlerinin yüzünü görmez-
ler. Başlık, hesap kitap uzar gi-
derken bir takım gizli yollarla ni-
şanlılar görüşürler.

Kız evinin gelini yoksa, komşu
kadınlardan, kızlardan bu iste ara-
cılık yapanlar olur. Ananın, baba-
nın, kardeşlerin haberi olmaz ge-
nellikle.

Nişanlıların görüşmesi, geceleri
ahırlarda, samanlıkta, avlular-
da olur. Duruma göre oğlan az bir
süre kalır, konuşur, ayrılır. Ya da
gece nişanlısıyla yatar. Eniştenin
kızla gece yatması tehlikeli bir
ovundur. Yollar açılmadan enişte
kızla yatamaz, izin vermezler ko-
leyandan. Başlığı tam ödenmişse,
kızın urbası, altının alınmışsa yol
açılmış olur.

Başlığı ödemiye delikanlılar,
ne pahasına olursa olsun, kız ba-
ba evinde gebe bırakmaya çalışır-
lar. Çünkü kız gebe kalırsa baba-
sı başlıkta fazla direnemez, başka
birisine veremez, kaçırana olmaz.

USUL USUL

BAS DA GEL:

Enişteliğe giden delikanlı birçok
tehlikeleri de göze almak zorun-
dadır. Nişanlısında gözü olanlar
pusu kurmuş olabilirler. Geceyi
karanlığında köpekler havlar, köy
lülerden görenler de çıkabilir. E-
nişte tedbirli gitmek zorundadır.

Nişanlısına ayna, çoban kolona-
ya, pakeş incirler, kişmiş, renkli
şekerler... Ahr, Tabancasını, baş-
ğını kuşanır. Güvendiği arkadaş-
ları, kızın kapısına değin yolcu
ederler. Köpekler havlar havla-
maz, özel olarak hazırladığı yağlı
paçavraları köpeklerin ağzına atar.
Köpekler paçavraları çiğnemeye
çalışırken açık bırakılan kapı ara-
lığandan sessizce içeri dalar. Kü-
çük bir kapı çızırtısı, ayak patır-
tı bütün işleri alt üst eder. Tür-
küsü de var, oyunlarda söyle-
nir:

Usul usul basda gel

Ayak sesin gelmesin

İkimizi yan yana

Anam babam görmesin

Kapılar açık olmayabilir. Gelin-
den kızdan kuşulanırlarsa evde-
ki yaşlılar, sık sık kapıları denet-
ler, kilidiler. Başlık ödenmişse
bu kuşular bütünün artar. Oğlan
kız gebe bırakabilir, adını
kırabilir, alır kaçıra bilir...

Kapı kapalı olursa enişte o za-
man evin bacasından, pencereden
inmenin yollarını arar. Uzunca
bir urganı dışarda bir taşla bağ-
lar, ipin bir ucundan sarkarak
iner içeri. Düşerek kolunu bacağı-
nı kırarlara da rastlanır. Gündüz-
den bir fırsata geçerek saman-
lığa, ahıra girip saklanabilenler
tehlikelerin hepsinden kurtulmuş
olabilirler.

Bu işlerden aracının, nişanlısı-
nın haberi vardır. Nişanlısı tavuk
pırpırması hazırlanmıştır. Gece sa-
bahlıyacaksa yatağına serilmiştir.

Enişte, «nefsine sağlama» olur.
kız yüzünün aklı ile buraklırsa
«düşük insan», «güvenilir» insan
sayılır, «övlürler...» «nefsine
sağlam» çıkanlar az görülür.

BACI KARDEŞ GİRİ:

Birbirini ilk kez gören nişanlı-
lar bir köyde yüz yüze gelirler.

Kız, bir süre nişanlısının yanına
girmeye cesaret edemez. Aracı zor-
lar:

— Kız kalk git, gınahtır oğlanı
bekletmel

— Beklemesin ben mi dedim gel-
sin?

— Haydi haydi naz etme alışır-
sın!

Kolundan tutar, eniştenin yanı-
na iter.

Kız çam gibi durur. Yere bakar,
konuşmaz. Oğlan kalkar, kıza yak-
laşırken hemen bir öbürünün aya-
ğına basmaya çalışır. Hangisi ön-
ce basarsa o yemmiş olur.

Kız yine konuşmaz. Oğlan, dili-
nin açılması için ona para verir.

Yine bir çekingenlik, korkaklık!
Oğlan kabadaylığı elden bırak-
maz:

— Şimdi kalkar giderim!

— Kızın o zaman dili açılır!

— Sen çağırda da geldim!

— Ben niye çağıracağım mışım!

Şimdi babam, kardeşlerim duyar-
sa ikimizi de keser!

Yavaştan usunur birbiri-
ne. Sevişme yumrukları başlar ilkin.
Diller çözülür:

— Sen beni nerede beğendin?

— Tarlada, çayırda... düğünde...

— Ya sen?

— Hiç - bir yerde! Yüzünü bis-
millah görüyorum!

Kızın bir yanı korkuda:

— Kalk git, yeter, evden duyar-
lar!

— Duyarlarsa duysunlar...? İste-
r misin seni alıp kaçrayım?

— Nereye kaçırıyorsun? Başlığı
verdin mi? Altın ettin mi, kemer
ettin mi, urba aldın mı? Hepsini bir
bir tamamlanmadan adım atmam
vallah da billah!

Bu konuşmaları, evin kızı, gelini
gizlice kulak vererek dinliyebilir-
ler. Sonra da anlatır, gülüşürler...

Enişte uzun süre kalamaz. Safak
şökmenden aracı gelir, dayanır:

— Haydi çabuk olun, evdekiler
uyandı. Doyumlağunuz başka se-
fere!

Oğlan tabana kuvvet kaçır.

Bu iş ne denli gizli tutulursa
tutulmuş, kısa süre sonra bütün
köylü duyar. Kızın arkadaşları he-
men başını sararlar:

— Kızcan hele söyle! Gece neler
yaptınız, neler konuştunuz? Nişan-
lın sana neler getirdi? Haniya biz-
zim payımız?

Cebine koyduğun renkli şekerler-
den, kişmişlerden birer, ikişer ve-
rir arkadaşlarına:

— Anacın nerdeyse köyün dik-
kânında olanların hepsini topla-
mış getirmişti. Allah sizi inandır-
sın ki utanımdan yediklerim ne-
me gitti bilmiyorum...

— Daha dahal der, illâ da bir
şeyler söyletmek isterler.

— Anacın daha ne olsun? Bacı
kardeş gibi oturduk kalktık. Eğer
eli elimde değmişse kapıdaki kara-
lımın kızı olayım, der.

DÜZMECE ENİŞTE:

Nişanlılar iki ayrı köyden ol-
dukları zaman biri öbürünü tanı-
maz çoğunlukla Beğenen baba,
ana, nişanlıyan da onlar... Kızın
babası da enişteyi bir kez ya gör-
müştür, ya görmemiştir. Oğlanın
babası da öyle. Yüzü yaşmaklı ge-
lini önceden görmüş olsa bile son-
radan karıştırır. Evin öbür insan-
ları ise hepten yabancıdır. Bu
yüzden enişteyle bazı tuhaf
olaylar meydana gelebilir.

Delikanlı uzak bir köyedeki ni-
şanlısını görmek ister. Haber sa-
lar aracı bulur... İşler yoluna ko-
nular, enişte çağılır. Bu olayı

duyan aynı köyden bir başka gö-
zü açık delikanlı, hediyelerini alır,
kalkar gider kızın evine:

— Eniştenizin, nişanlısını görme-
ye geldim, der.

Babasından, anasından selâm
götmeyi de unutmaz. Sorulan-
ları yetki ile yanıtlar. Hizmet ik-
ram görür. Gece nişanlısının yan-
ına verilir. Sabah olmadan kal-
kar kaçır. Kızın babasının, kardeş-
lerinin haberi yoktur. Devrisi gün,
sahici enişte gelince onun ortava
çıkır. Alı alan üsküdarı geçmiş-
tir...

BANA ELVERMEZ:

Yirmi kilometre uzakta bir kö-
ye nişanlısını görmeye giden bir
başka delikanlı, araçlarını yardı-
mı ile el altından enişteğe kabul
edilir:

— Günahdır, derler, ta uzak yol-
lardan gelmiş, gönlü hoş olsun...

Samanlıkta yatakları serilir. Bir
süre kucak kucağa yatarlar. Her
nedense aralarında bir anlaşmaz-
lık çıkar. Kızın tutumu eniştenin
hoşuna gitmez. Daha ilk gecede
söz çevirmesi de ne demek?

— Sen bana elvermezsin! Dibe-
rek nişanlısını samanlıkta tek baş-
ına bırakır çeker gider.

Kız, korkudan deliye döner. Eve
gelir kapı kilidi içeri girmez.
Ebabı, kardeşleri duyar diye ka-
pıyı çalamaz. Kapının önünde sa-
baha değin bekler.

Erkenden haberi duyan kızın
kardeşleri, atlara biner, eniştenin
peşine düşerler. Yolda vakalar,
bir iyice dövüldükten sonra kulağını
keser, önlüğü salverirler.....

ÖLDÜ DE KURTULDUM:

Gülşen teyze, nişanlılık öyküsü-
nün şöyle anlatır:

— Babam başlığı çok görünce
dayanamadı. Yaşlı bir adama, kari
üstüne verdi. Yüzünü görmemiş-
tim, «övlürüm o adamı almam» di-
yordum.

Yaylaya gitmiştim. Birgün köy-
den haber yolladılar:

— Acele durmasın gelsin, tezke-
ler yapılacak!

Köye geldim, anam:

— Ocağa su koy, saçın, başın
iyice yıka, çok kirliymişsin, dedi.

— Tezekleri yaptıktan sonra, da-
dim.

— Olmaz dediler, çok kirliyim...

Başımı yıkadım. «Haydi git ça-
lık diyen yoktu. Fiskos ediyor,
gülüşüyorlardı. Akşam karanlık
çöktü, sofraya oturduk. Bana de-
diler ki:

— Lambayı al, git avludan pey-
nir getir!

Avlu kapısını açar açmaz, bir
sakallı adam dikildi karşıma! Olan
ca gücümle bağırardım! Sonrasını
bilmiyorum. Uyandırdım zaman se-
kiye uzatılmış buldum kendimi.
Adam üstüne Kur'an okuyordu.
Meğer kocamış. Allah verdi üç
dört yıl sonra öldü de kurtuldum!

(Devam var)

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

Basarı ile
kullanılır!

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

TÜRK EDEBİYATININ BİR YILINI EN GÜZEL
ÖRNEKLERİYLE ELİNİZİN ALTINA GETİREN
ANTOLOJİ

Memet Fuat'ın Seçtikleri

TÜRK EDEBİYATI 1966

324 sayfa, 10 lira

Kültürlü Dostlarınıza En Güzel Yeni Yıl Armağanı
DE Yayınlarıdır

De Yayınevi, Vilâyet Han, kat 2, No. 13, Çarşafolu

YON - 182

Cürüyen bir sosyetenin ve Allah'la insanlar
tarafından lanetlenmiş bu dünyanın eşsiz baladı:

LA DOLCE VITA - TATLI HAYAT

Albert Camus'nün Veba'sına yaraşan korkunç
bir «ölüm dansı»dır...

Bütün kitapçılarda arıyoruz... Fiyatı 5 Lira...

HABORA KİTABEVİ: Beyazıt, Beyazsaray 31 - İSTANBUL

İSTANBUL DAĞITIM: UĞRAK KİTABEVİ, Beyazıt, Beyaz-
saray - İstanbul.

(YON - 014)

Kompradorlar ile Misyonerler elele

Türk Eğitim Derneği Yönetim Kurulu Başkan Vekili Suat Bollar 17 Aralık tarihli toplantıya katılan yönetim kurulu üyelerine iki mi *not*ünü takdim etti: Kayserili Hüseyin Kalpaklı ve Kayseri'nin Talas mevkiindeki Amerikan okulunu yaptıran ve idame derneği başkanı Tüccar Şahap Sicimoğlu.

Gündemde, Şahap Sicimoğlu'nun Kayseride Türk Eğitim Derneğinin bu şubesini açmak üzere yaptığı müracaatın görüşüleceği belirtilmişti. Ama Hüseyin Kalpaklı ziyaretlerinin maksadını, Talas'taki okulun Türk Eğitim Derneği tarafından devir alınması suretiyle kapanma tehlikesinden ve binaların devlete inşaatı neticesinden kurtarılması için Türk Eğitim Derneği Yönetim Kurulunun delâletini rica etmekte ifade etti. Sonra Şahap Sicimoğlu şu açıklamayı yaptı:

"Talas'taki Amerikan ortaokulu dünya kılıfıyla birliğine bağlıdır. 1870'de kurulmuştur, civardaki Ermeni çocuklarının okutulması için... Ama artık Ermeni öğrencisi kalmamıştır. Bugün 160 mevcudundan sadece iki tanesi Hristiyan, onlar da Ermeni değil Adanalı Hristiyanlardan..."

Bu duruma biz sebep olduk. Okula gitmek isteyen Türk çocukları sınavla tâbi tutulduğu halde Ermeni çocukları sınavsız alınıyordu. Biz imtiyazlı muamele görmelerine itiraz ederek bunu önledik. Ama sonunda okulda Ermeni çocuğu kalmadı. Okulun havası da bozuldu. İdareciler de ilgilerini kaybettiler. Şimdi de okulu kapatıp gitmek istiyorlar. Sebep olarak zarar ettiklerini gösteriyorlar. Okul her çocuk için yıla 4050 lira masraf ediyoruz. Oysa taksitler 3600 lira. Bir de yıla 100 lira çamaşır için, 30 lira sağlık masrafı karşılığı olarak alabiliyorlar, o kadar.

Geçen yıl okul müdürü Mr. Robinson ile birlikte taksidin artırılmasını sağlamaya çok çalıştık. Mr. Robinson Kayserideki Millî Eğitim Müdüğüne, müssade verilmezse okulu kapatacağını söyledi. Millî Eğitim Müdüğü de Mr. Robinson'u odasından kovdu. Millet olarak zaten kapatmayı istiyoruz dedi.

Ama biz veliler böyle düşünmüyoruz. 4050 lira verebiliriz. Vermeğe hazırız. Çünkü vermezsek bunlar okulu gerçekten kapatacak, çocuk çocuğumuz da iyi bir eğitim görmek imkânından yoksun kalacak.

Taksitler yükseltilmediği takdirde kapatma kararı almalarının gerçek sebebi gelirleri ile giderleri arasındaki farkı karşılayacak paraya sahip olmamaları değil. Çok paraları var. Ama paralarını buraya dökmek istemiyorlar. Çünkü burada misyonerlik görevlerini bildiklerinde yürütmüyorlar. Okulda Ermeni çocuğu da kalmayınca ilgilerini hepten kaybettiler. Böyle olacağını bilseydik Ermeni çocuklarının okula sınavsız alınmasına engel olur muyduk?

Huzurlarını kaçıran bir husus da yeni özel okullar kanunu tabii. Bu kanun yabancı okulların büyümesini, yenilenmesini engelliyor. Daha doğrusu eskিয়েnee kadar oldukları yerde sınırlı devam etmelerini öngörüyor. Bu okullar bugün çok rağbet görmektedir. Fakat bu baskıya razı olmayıp kapatma kararı aldıkları takdirde Lozan Anlaşması gereğince binaları devlete kalacaktır. Mr. Robinson, bu kanunun aldıkları kararda bir etkisi olmadığını söylüyor, ama biz okulu idaresinin bu yüzden büyük sıkıntı içinde olduğunu biliyoruz. Zira artık Millî Eğitim Bakanlığınca taksitleri yükseltmelerine müsaade etse de Talas'ta kalmamak niyetlerinin katı olduğunu söylüyorlar. Kararları bu okulu Tarsus'a taşımak. Bunların Üsküdar'daki Kız Kolejinden ve İzmir'deki kolejlere başka bir de Tarsus'ta okulu var. Tarsus okulu da

üç senelik âma lise seviyesinde. Şimdi Talas'ta da Tarsusa taşıyıp tam bir orta eğitim erkek okulu haline getirmek istiyorlar. Ama bu arzularını gerçekleştirebilmeleri için yeni binalar yaptırmaları gerek. Bunu da özel okullar kanunu engelliyor. Fakat biz kendilerine bu hususta yardımcı olabilirsek Tarsus'taki okul binalarını bize çok ucuz hatta hiç bedelsiz devredebizler."

Kayseri Senatörü Hüseyin Kalpaklı bu izahata şu görüş ve açıklamaları ekledi:

"Bu fırsattan istifade edelim. Kayseriye bir müesseseye kazandırılm. Tutumunuz bizi çok memnun etti. Gördük ki sizler bu konuda bizden fazla tehalük gösteriyorsunuz. Şimdi mesele öğretim programı üzerinde anlaşmamıza kalıyor. Umarım ki tıpkı burada olduğu gibi İngilizce öğretim esasını kabul edeceksiniz. Bakanlık bu hususta bize büyük engeller çıkarmaktadır. Fakat eğer siz de böyle düşünürseniz, bize yardımcı olursanız, raporlarımızda bizi takviye ederseniz Bakanlıkla mücadele edebiliriz. İstirhamım Kayseride İngilizce öğretim yapan bir okulun açılması hususunda bizi desteklemeniz. Bu hususta ben, parlamento üyesi olarak arkadaşlarımdan biraz değişik düşünüyorum. Bir yabancı okul antipatisi yaratmanın zamanı olmadığı kanısındayım. Bu okulların kuruluş gayesinin dinsel olduğunu kabul etmek bile bugünkü cemiyet içinde bu fonksiyonları kalmamıştır. Bakanlık, bu okullarda çocukların milliyetçiliklerine zarar geldiği kanısında. Halbuki gerçek tam tersine. Çocuklar Hristiyanlık telkinleri karşısında kızıp kaldırıyor, oruç tutuyorlar. Geçen sene İllâki cami odası isteriz diye tuturdular. Ve cami odası yaptırıldı. Namaz kılıyorlar. Bu okullar devam etmektedir. Özel okullar kanunu yakında bir revizyona tâbi olacaktır. Kanun bir laboratuvar açılmasını bile Bakanlık iznine tâbi tutmuştur. Bu olmaz. Ben, Talas'ta biz okulu açsak bile, Tarsus'un devam etmesini şimdiki Talas okulunun oraya aktarılmasını isterim. Ama Amerikalılar isterse okulu Tarsus'a nakletmekten vazgeçsin. Biz yine de isimimizi, cisimimizi memleketeye duyurmak, Derneğimizin Kayseriye de mal olmasını sağlayacak faaliyetimize devam ederiz. Kayseride İngilizce öğretim yapan bunun gibi özel bir okul açartız.

Ortaokul ve lise sıkıntımız başka türlü halletmenin imkânı yoktur. Eğitim Bakanlığınca yeni okullar açabilir, ne de bütçeye yeni tahsisat koyabilir. Bu işi varlıklı kimseler bizzat halletmek zorundadır. Hedefimiz bu fikri Bakanlığınca yerleştirmektir. Bugün Millî Eğitim Bakanlığınca okullarından okuma yazma öğrenmeden çıkanlar var.

Gerçi bizim teşebbüsümüzün bir amacımız, zenginleri kayırmak hareketi olarak görecektir; için zenginlerin çocuğu okusun da benimsi okuyacağını diyebilecek olacağız. Ama arkadaşlar, her cemiyette sınıflar olacaktır. Tanrı bile insanları eşit yaratmamış. Bizim hedefimiz zengin ve varlıklı ailelerin çocuklarını daha iyi okutacak okullar açmaktır. Lise ve ortaokulların ağır yükünü bu şekilde hafifletmektir. Devletin gücü varsa kontenjan artırılan, bu müesseselerde fakirlerin de zengin çocukları gibi okumasını sağlasın."

Kayseri Senatörü Hüseyin Kalpaklı ve Kayserili Tüccar ve aynı zamanda Talas Amerikan okulunun yaptıran ve idame derneği başkanı Şahap Sicimoğlu'nun bu teklif ve temennileri karşısında Dernek adına konuşan Suat Bollar kendilerine şu yolları gösterdi:

"Bizim size yardım edebilmemiz için sizin her şeyden önce 15 kişilik bir müteşebbis heyet halinde bize üye olmanız, Kayseri su-

bemizi açmak üzere bir müracaatta bulunmanız gerek. Biz size şimdi gerekli beyannameleri verelim. Siz de onları doldurup bize gönderin. Böylece üyemiz olduğuktan ve Kayseri şubemizi açtıktan sonra bize tekrar müracaat eder, Kayseride bir Türk Eğitim Derneği okulu açılması lehine karar almamız ve bu işi Bakanlıkta takip etmemizi teklif edersiniz.

Biz tabii Kayseride bir okulumuzun olmasını çok isteriz. Ama Bakanlıktan bu izni alabilmek için karşılığımıza sağlam bir gerekçe ile çıkmamız gerekir. Dediğimiz gibi, Talas okulu binalarının bize devredilmesini sağlayabilirseniz bu mümkün olur. Yoksa çok zor olur. İngilizce tedrisata gelince: Bizim bu hususta ıhtiyacımız yok. Bu konu yönetim kurulumuzda müzakere edilmiş değil. Biz sadece Ankara Kolejinde tatbik edilmekte olan sistemi savunuyoruz. Fakat Karabük için de bu izni koparamadık. Bakanlık tedrisatın herhangi bir yabancı dilde yapılmasının kesin olarak karşısında. Okul, İngilizce takviyeli düzenine uygun olarak açıldı. Yalnız bir hançirik sınıfı ilâve ettirebildik. Tüm tedrisatın İngilizce olmasını engelleyen tek husus bu değil. Fen derslerini İngilizce verecek hoca bulmak çok zor. Burası için bile bulamıyoruz. Dile öncelik verilince ehil olmayan kimseleri almak zorunluğu doğuyor. Bu da okulun öğretim seviyesini düşürüyor. İyi hoca bulmak için çok para vermek yolunun tutulması halinde ise Türkçe öğretim yapan öğretmenler ile İngilizce öğretim yapan öğretmenler arasında büyük bir gerginliğin doğduğu görülüyor. Bakanlığın yabancı dilde öğretim yapılmasına karşı olmasının sebeplerinden biri de bu."

Şahap Sicimoğlu bunun üzerine şu bilgiyi verdi:

"Talas Amerikan okulu idaresi bize hoca temin etmeye hazır. İki karı koca şimdiden buna kendilerini hazırlıyor. Yalnız bunların eğitimden başka maksatları da var. Geçen gün Mr. Robinson bana siz bizden alacağınız öğretmenlere sadece ders yetkisi mi vereceksiniz? diye sordu. Ben de tabii kendilerine başka yük yüklemeyiz dedim. Ama, yok dediler, bu hocalar bu şartlarla size gelmezler. Bunların kitap programı gibi faaliyetleri bebek programı, anne programı, var. Bunun için her hafta sonu ve tatil boyunca egek sirtında köyleri doluyorlar. Ancak bu programlarına devam etmeleri şartı ile bize öğretmen temin ederler. Siz de buna razı olursanız, hoca sıkıntımız olmaz. Binaların bize devrine gelince, bu, dediğim gibi onların Tarsus'ta yaptırmak istedikleri yeni binalara müzahir olmaması başlı. Ama her halükârda bunların ucuz bir fiyata kiralanması, yahut satın alınması mümkündür."

Bu toplantıda Başkan Nasır Zeytinioğlu müstesna Türk Eğitim Derneğinin bütün üyeleri vardı. Senatör Hüseyin Kalpaklı'nın ifade ettiği gibi, ekseriyet bu teklifleri büyük bir istekle karşıladı. Yalnız bir üye durmadan not aldı. Okuduğunuz, bu üyenin notlarıdır. Fakat kısaca kanunların sorulduğu gün sesini çıkarmadı. Daha sonra o günkü toplantının karar defterinde de işlenmemiş olduğunu gördük. Böylece bu üyenin muhalefet seheri yazmak imkânı da önlenmiş oluyordu. Ancak, 29 Aralık tarihli toplantının gündemine alınmış bulunan Kayseride açılacak şube ile ilgili müteşebbis üyelerine ait kayıt işleri ve yazı görüşürken böyle bir muvazaaya âlet olmaları halinde büyük bir suç işlemiş olacakları, Türk Eğitim Derneğinin devletin kanunlarından kaçan, bunları tersine yapan emellere Amerika misyonerlerine yataklık yapması lehinde karar almış oldukları hususunda kendilerini uyarmağa çalıştı. Fakat, bu uyarıya rağmen Kayseriden gelen üyeli müracaatlarının kabulü, Kayseride Türk Eğitim Derneğinin bir şubesi açılması ve kurulacak idare heyetinin Talas okulunun T.E.D.ine devri için Talas okulu idarecileri ile temasa geçmesi lehinde karar alındı.

İzlenimler

İÇİMİZDEKİ TIKIRTI

M. Hacıoğlu

Sosyal Sigortalar hastanelerinde işçilere olduğu gibi, hastada bir iki yıl işçi ailelerine de bakılmakta, muayene ediliyor, ilaçları verilmektedir. İşçiler, Anayasamız tanıdığı sosyal haklardan yararlanab, teşkilatlanalı beri, durumları azıcık da olsa düzeltme yoluna gitmişlerdir. Ancak işçi aileleri ve çocukları aynı şekilde gelişme ve ilerleme göstermiş değildir. Kadın, Dursun Akçam'ın röportaj dizisinde andığı şekilde, «kaynaklı olmaktan kurtulmuş değildir.

Köylü, işçi -kadını erkeği ile sağlığı ile yaşaması, vücudu ile kafası arasında bir ilişki kurabilmiş değildir. Vücudu ve organları sanki, ondan çok ayrı ve uzakta bir şeydir.

«Neyin var?» diye soran hekime, vatandaşın cevabı şu: Beyim, suramda muztarip bir tıkrıtı var...»

Bu muztarip tıkrıtı, kalbinin sesidir! Bir başkası da, karınını göstererek «suramda bir şingirtı var!» şeklinde hastalığını anlatmak istemektedir.

Doktor, kadınlara «soyun!» demeye görsün, kadın soyundukça küçülür, üzerinden çıkardıkları yanı başında dağlar gibi yığılır. Kat kat gıysiler, kirlenmiş, çamaşırta doldur ortahği. Giyinirken aksı... Çamaşırta dağı küçülür, vücud büyür. Mantı, iki kol birden takılarak giyilir ve baş üstünden öyle bir savrulur ki, ortahğta ne kadar kâğıt varsa uçar odanın içinde.

Muayeneye gelen kadınların çoğu soy adlarını bilmezler. Doktorun sorusuna «Bir dakika öğreniyim» deyip, dışarıda bekleyen kocalarına ya da kuyumradarlarına sorarlar. Hasta kadını, çoğu kere kocasının kardeşi getirir hastaneye, kocası getirmez. Yahut da, kadın hastaneye getirilmez de, «Bizimki hasta, şurasında şu derdi var, ilâcını ver de götürü-yim» denir doktora. Hastayı görmeden ilâç vermeyen doktor, «iş yapınak istemiyen adam» olarak nitelendirilir.

Demokratik düzene geçtikten sonra da yana, halkın eğitimi yönünden de yerimizde saymış, hattâ gerilemişizdir. Şimdi, Doğudaki Sağlık Hizmetleri sosyalizasyonunun hâftalanmak istendiğine dair belirtiler vardır. Eski Sağlık, şimdiki İçişleri Bakanı Faruk Sükan, özel toplantılarında «Sosyalizasyon kelimesinde burnuma bir şeyler kokuyor, bunun yerine entegrasyonu yerleştirelim» dermiş. Bu kelime geçtikçe, kırmızı görmüş gibi huylananlardan beklenen fazla bir şey yoktur aslında. Yine, duyduğumuza göre, İçişleri Bakanı Sükan ile yeni Sağlık Bakanı Somunoğlu geceleri birlikte çalışırlar. Hangi hekimî yerinden alalım, hangi yetkilî tedirgin edelim diye, Söylenfler bunlar. Faruk Sükan Somunoğlunu masa olarak kullanmak istemiş. Bakanlığın devrederken de, herkesin ortasında «Biz esasen geceleri birlikte çalışacağız» demiş, bakanlığı bir başkasına aktarmamızı ezintisiz içinde.

Köylü çocuklarının gereğine eğitim görmeleri, köylü ve işçi sağlığının eğitilerek sağlanması, geleceklere kalmıştır. Bugünün sağlık hizmetlerinin ne yolda olduğunu, yukarıya aktardığımız bir kaç izlenimde belirtmeye çalıştık. Türkiye'de pek az kimse, bir sağlık bakanının, vaktiyle yaptığı sağlık müdürlüğünden başarısızlık sicili aldığı bildirirler. Başarısız sağlık müdürlüğünden başarılı sağlık bakanı olur mu? Başarılı denilen genel müdürden başbakanı gördük. Başbakan şimdi, başarılı kim varsa, onları bir bir görevlerinden uzaklaştırmakla uğraşiyor. Nereye varacak acaba?

Başkan Nasır Zeytinioğlu bu toplantıda da yoktu. Fakat bütün bu gelişmelerin asıl dümeninin Zeytinioğlu olduğunu Yönetim Kurulunda herkes bilmektedir. Onların sürlüleri hiç itiraz etmeden kabul etmelerinin sebebi de budur.

Zira Türk Eğitim Derneği yönetim kuruluna, Nasır Zeytinioğlu'nun arzularını sadece bir lâstik müdür gibi tasdik edecek kimselerin seçilmesine çok dikkat edilmiştir. Hayli de başarı sağlanmıştır.

Nasır Zeytinioğlu'nun hangi makamlara hizmet ettiği ise T.E.D. ne başkanı yapıldığından bu yana derneğin başına gelenlerden bellidir. Yokanî ve kabiliyetli çocukların, varlıklı vatandaşların himmetiyle okutulmasını temin maksadıyla kurulmuş olan bu müessesenin tam aksi yöne çevrilip zengin aile-

lerin çocuklarına mahsus okullar açan bir müesseseye haline getirilmesi, Ahmet Sapmaz'ın sözde hibesi meselesi dolayısıyla gerçekleştirilmediği için, on milyon üstünde bir bütçeye sahip Ankara Kolejinin her türlü mürakabeden muaf tutulmasından başka şimdiki bir de yabancı emellere, Türk devletinin kanunlarına karşı koyan emellere yataklık etme durumuna düşürülmüştür. Ama ne yazık ki Atatürk'ün verdiği ilham ile kurulan, kamu imkânları ile geliştirilen bu müessesede olan bitenlerin hesabını sormak bilincel henüz hiç bir çevrede uyanmamıştır. Atatürk'ün bu miras mevdanı boş bulan gerici kuvvetlerin, çıkarıcı kuvvetlerin eline geçmiştir.

— Gerçek Fikir Ajansı —

Muzaffer BUYRUKÇU'nun

Yeni Hikâye Kitabı

CEHENNEM

Çıktı

Fiati: 3 lira

DÖNEM YAYINLARI
P.K. 23 İstanbul

(Yön: 006)

TACİ REKLÂM

Bütün reklâm işlerinizde sizleri memnun etmeye çalışırız. Yeni kurduğumuz: Beyoğlu Tokathyan İş Hanı Kat: 4, No: 39 - Telefon: 497600/34 Babıâli Caddesi No: 8'de Öncü Kitabevi servislerinde çalışmalarına başlamıştır. Gece telefon: 5550 38

(YÖN: 010)

AŞIK VE AGALI DÜNYA

Osman K. Akol

Kap kara saçları up uzun, omuzlarına düşmüş. Bıyığı sakah birbirine karışmış sere serpe. Gıysileri kendisine özgü, bilinen ve alışılan türden değil, ama güzel ve yakışmış kendisine, 35 yaşlarında, İran'ı, Afganistan'ı, Pakistan'ı, Hindistan'ı, Arabistan'ı dolaşmış bir genç adam bu. Kop kara gözlerinden ak ak alevler fışkırıyor. Bu saçlar, bu gözler çekiyor kendisine tüm görenleri.

Alev alev, parı parı, ama, Cennet'teki topraklarından apası na taksitle yer satan bir şih, okuyan kimselerin cehennem'de yanacaklarını anlattığı için, ilkokulu bile okuyamayan, fakat kendisini yetiştiren bir insan bu. Genç ve de korkusuz. Omuzunda tomsondan etkili sazı, vuruyor sazın telerine ve üstü de altı da kap kara, up uzun saç telleriyle süslü dudaklarından fışkırıyor, bu toprağın yanardağ gibi gerekleri:

«Büyük şehirde, büyük konaklar, büyük hanlar, büyük camiler, büyük ağalar, büyük şihlar, büyük hükümet adamları bir yanda. Ve bir yanda gecekondu-lar, kerpiç yığınları, işsizlik, sefalet, çaresizlik, kara yağız, kara donlu, kara bahatlı insanlar koyun koyuna.

Ve bu ezgin, yorgun, yenik çaresizlik içinde kıvranan milyon-larca insana karşı, bu dünyanın ağalarıyla öbür dünyanın ağaları sıkı, sıkı, doku doku, el ele.»

Bu korkunç, fakat gerçek durumu böylece saptadıktan sonra, aşık, haykırıyor:

«De şimdi hakstlık değil mi bana
Tanrı şehirde de atadan yana...
«Sırtında ağam var, peşimde beyim,
Bilmiyom insan mıyım ben ne-neyim?»

Çizilen bu tablo yüzyıllar öncesini göstermiyor. Yirmineci yüzyılın ikinci yarısını 15 yıl arka-da bırakmış bir uygarlık dünyasında, Türkiye'mizin bu günlük durumunu yansıtır. Böylesine kap karanlık, böylesine kop korkunç bir yaşantı düzeni, yüzyılların birikintisi olmalı. Bir oluş ki bu, yabandan asker devşirme yabandan Devlet yöneticisi yetiştirme ile tohumları atılmış ve bugün, Türk ulusunu, ulu çınarları kurutulan bir ökse gibi, kıs kıvrak sarmıştır.

Bir düşünün, 1919 ile 1938 arasındaki tüm ulusun katıldığı aynı heyecanı. Bir de 1938 den bu yana yabancıların adım adım, sinsi sinsi yurdumuza sızdığını. İletimden kendilerine yardımcı bulduğunu bir göz önüne getirin. Sömürürüyor illiklerine kadar fu-kara halkımız. Tarım ürünlerimizde, iç ve dış ticaretimizde, tüm madenlerimizde ve de bütün Devlet örgütlerimizde onların elleri, kör olası gözleri var.

Bunlara karşı ayaklananlar arasında Aşık İhsani Sırboğlu da var. Saz şalrı. Halk şalrı. Kendisine, Garip adı cin gibi bir oğlan, Elif adı çiçek misali bir kız kızıdırın sevimli eşi Gülüşah ile el ele savaşa atılmışlar sömürücülerle. Tomsondan etkili sazlarına yumularak, yüreklerinden kopup gelen dizilere kattıkları 's'yanı duyurmak istiyorlar tüm sömürücülere

Aşık İhsani, Keçiören'de kurduğu kartal yuvasından uçup uçuş yurdun dört bucağına doluyor. Sazını vuruyor, söylüyor, halkı uyarmağa çalışıyor.

Bakınız Ağalı Dünya 2 sinde neler söylüyor aşık:

«Damga vurulmuş zilme,
Başlar eğilmiş zâlime,
İhsaniyem vay halime
Herkes gibi öbür isem!»

Herkes gibi ölmekten korkan
Aşık'tan biraz okuyalım:

Aşık İhsani

«Bizim Kel ağa yalnız değildi. Çevrede başka başka ağalar da vardı. Bunlardan Kendigelendi Şerif ağa ile Kel ağa hasımdılar. Düşmanlıkları bir mer'a yüzündendi; kanlı, bıçaklı ve kıyasıyaydı. Kazmalar, kürekler birbirine girerdi, silâhlar patlar kurşun yağardı, kan akar, insanlar birbirinin arzalı kesilir, dal gibi yigitler yere yıkılırdı ama ağalara birşey olmazdı. İkisi de sap sağdı.

Ashında bu mer'a Devletindi, Devletindi ama, ikisi de sahiple-niyor, şehirde para, köyde insan harcıyorlardı.»

Ağalar bu kavgalara köylüleri şöyle sürüyorlardı:

«Din kardeşlerim, aslanlarım, Allahın sevgili kulları, fedakâr köylülerim, baba yadığırları, kara gün dostlarım, yiğitletim. Bu-gün, oturduğunuz ev, işlettığınız tarla, koştüğünüz öküzler benim değil midir?»

Bunt söyleyen ağa, az önce keyf için bir fakara köylüyü işkence-den geçirmişti. Daha ne marifetleri vardı? Kadının kızın ırzı, her-kesin canı onundu, Ne ocaklar yıkılmış, nice nsmusu kurban etmiş. Ne Zinet'ler, ne Nazî'lar avıamış, karşı koymağa yüreklerle-senler kuduz diye, yaban hayvanı gibi avlanıp vurulmuştu.

Bunları herkes bilir ama, gene de kavga başlar. «Böylece, gün batıp karanlık çökmeyeceye kadar, kıyasıya, öldürseye bir kavga Kalem gelmez, kitaba sığmaz bir kavga.

Sürüklenen insanlar, inleyenler, ağlayanlar, koşanlar, dövünenler, ağular ağıtlar:

Değmeyin komşular, yara her yanım,

Elin kapısında çürüdü canım,
Anasının kuzucuğu, Hasanım
Vurulmuş, bir bahatı karayım,
oy, oyl

Aldı Bir Çocuk:
Neyleyim mer'ayı, neyleyim da-mı,

Taş değdi, kırıldı, gönlümün camı,
Ne hallere kodun deyli babamı
Varayım, ağadan sorayım oy, oyl»

Bu kıyasıya kavga, aynı dil konuşan, aynı yurtta geçinmeğe uğraş, aynı bayrak altında yaşayan insanlar arasındadır. Bu durum bugün de sürüp gitmektedir. Devlet otoritesinin, hükümet yönetiminin işlemediği, daha açıkça, fakir fakaranın değil, ağaların korunduğu bir düzen bu. Bu düzene karşı, derinden derinden bir homurtu var bu topraklar üstünde.

Aşık İhsani bunu dile getiriyor işte:

«Aldı Rüstem:
Tez bana ağanın yerini bulun
Binmesin, bir daha sırtına kulun;

Hapisin, sakahın, yetimin dulun,
Hesabını soracağım ona ben...
Aldı. Anası Nazî :
Biz biri bulamayız, o harcar bini,

Hangisin diyeyim, derf, sini sini
Kel ağa yamandır koru kendini
Kurbanlar olayım oğul, sana ben

Adı Rüstem:
Memleketi şeyhle ağa bürüdü,
Taviz alabildiğine yürüdü,
Fakir fakaranın canı çürüdü.
Daha fazla dayanmam, buna ben.

Aldı Komşuları Mum Zeliha:
Hainin biri o, gösterme aman.
Vur, nerede görürsen yıkılsın hemam;

Bir canım var, gerekirse her zaman
Vermeye hazırım, senden yana ben..»

Aşık İhsani, Ağalı Dünya 2 sini şöyle biliyor:

«Yıllarca vekildin, ne oldu yani,
Kol atmış geçiyor, sömüren canı,
Reformlar yaparız demiştin, hani

Biz sözüne er isteriz er, dedi.
De şimdi sözümü ne sanarsan san,

Gayrı yalanlara kalmadı kanaan,
Milyonların sesi bu ha, şahlanan.

Rüya değil, aç gözünü gör dedi.»

«Yüz kuruz yeter» diye fiyat konulan, resimli, 48 sayfacık bir açıklamalı şiir kitabı bu, size anlatmağa çalıştığım. Ama içinde yaşadığımız bir tarih dönemi içinde, Türk halkının korkunç öyküsünü veriyor.

BERANGER

Yolunuz düşerse kıyıya bir gün
Ve maviliklerini denizin seyre dalarsanız hayran
Dalgalara göğüs germiş olanları anınız
Selâmlayınız yürekler sevgi dolu.

Çünkü onlar fırtınayla çarpıştılar
Eşit olmayan savaşta
Ve dipsizliğinde enginin yitip gitmeden
Size liman gösterdiler uzaktan.

Türkçesi: E. T.

MULAY KERİM

SEVDİĞİM DİNLE

Sen diyorsun ki sevdığım
Hesaplı yaşa koru kendini
Bense bir at gibi yaşadım
Yaşadım yarışa kahlan bir at gib.
Ve bir gün ölüm gelirse sevdiğim ansızın gızlı
Yanı şu hep geldiği gibi fikrimizi almadan
Bir anda düşmek isterim önünde
Yarıştı yüreği çatlایan bir at gibi

Türkçesi: Atilâ Tokatlı

AZİZ NESİN'İN

«AH BİZ EŞEKLER» İ

GEN-AR TİYATROSUNDA

Şubat başlarında ikinci tur oyunlara başlayacak olan Gen-Ar Tiyatrosu, bu dönemde perdelerini Aziz Nesin'in «Ah Biz Eşekler» adındaki eseriyle açacaktır. İki bölüme ayrılan ve bir bölümünde Nesin'in iki minik oyununu, diğer bölümünde ise yine Nesin'in hikâyelerinden Sermet Çağan tarafından sahneye uygulanmış olan dört gösteriyi içine alan bu eserin bir özelliği de Minyatür Tiyatro türünü ve film eşliğinde oyun uygulamasını Türkiye'de ilk olarak ortaya koymasındır.

«Bir İnsan Baş Üstünde Uç Sesli Üzünc» ve «Bir Kadın İçin Düet» adlı minik oyunlarla, müzik—kanto eşliğinde oynanan, toplum taşlaması niteliğindeki «Ah Biz Eşekler», «Ya Bunlar Nereli?», «Sosyalizm Geliyor Savulun», «Mukaddes Emanetler» adlı gösterilerde Güzin Özipek, Tolga Tigin, Nurlan San, Sermet Çağan, Ege Ernarı, Savaş Dincel, Niko Ozan oynamakta, dekor ve karton filmler karikatürist Oğuz Aral, kostümler Mevhibe Hasa tarafından hazırlanmaktadır.

SON KUŞLAR

«Son Kuşlar» yurdumuzdaki küçük burjuvaların sevgisini ve sevgilerine yabancılaşmalarını anlatıyor. «Son Kuşlar» bu konuda ilk film değil. Edebiyatımızda da bu olay Kerime Nadir'lerden tutun da Sabahattin Ali'lere kadar sık sık ele alınan konu (S.A. için özellikle «Kırlangıçlar»).

Ayşe (Selma Güneri) nin ailesi toplumumuzda itilmiş, bugünkü yaşayışa ayak uyduramamış kimseler. Baba işsizdir. Ayrıca kendi çabalarıyla bu durumdan kurtulamayacaklarının da farkındalar. Annesi Ayşe'yi «okuyup da ne olacak?» diye soruyor İktidar sızlıkları, kendi yaşayışları üzerine bile etkileri o kadar zayıf ki Ayşe intihar bile edemiyor. Kendi kaderlerine bile seyirci olmak bu kişileri toplumda ancak rontjencilik durumuna sürüklemiştir. Çevrede olanlara katılmadan olup-bitenleri seyrediyorlar. Ayşe'nin kızkardeşi arabada sevgişken durumu bunun en açık örneği. Bu durumda kocaların evli karlarına tevazü etmeleri, genç kızların, kızıkların kaybedişlerine bile aktif olarak katılmayıp seyirci kalmaları olağan bir olay oluyor.

Yine Ayşe de, Oğuz (Ediz Hun) da sürekli başkalarının yaşayışla-

Baykan Sezer

rı içinde kendilerine bir yer aramak tutkusundalar. Ayşe'nin, Oğuz'un arkadaşlarının evlerinde geçen bölümler. Birbirlerini tanımaksızın arkadaşlarının yaşayışlarını tanıyorlar. Bu da birbirlerine verilecek dünyalar olmamasından, bu işte başkalarından yararlanmak istemelerinden.

Ayşe'ye kardeşi «aşk romanları merakın var» diyor. Ayşe'nin bugün toplumda kendisine tanınan yeri kabullendiği sanılamaz. Bu yerden kaçmak için başvurduğu yol hayal dünyası oluyor. Oğuz'a sevgisi de bu dünyanın içinde Sevgilerini platonik çizgide kalmamasının baş nedeni bu. Böylece içine tutsak kişiliğine bir özgür akış verebiliyor. Ancak iş, bu sevgiyi hayal dünyasından gerçeğe indir-meye gelince Ayşe'nin beceriksizliği çıkıyor ortaya. Gerçeğinde kendi sevgisine yer yok. İntihar bile edemiyor. Ve toplumca kendilerine yüklenilmiş görevleri kabulleniyorlar. Ayşe bir takım kimselere kadın olmak, Oğuz da o kimselerin işlerini yürütmek görevlerine dönüyorlar. Yalnız Oğuz

durumu sezinliyor filmin sonunda ama çok geç ve kaçıyor.

«Son Kuşlar» in başarısı kötü adamlarla, kahpe feleklerle dramı süslemeyi reddedip (kötü adam yalnızca zengin adam olmuş) iç gelişmeleri görebilmemize izin vermesi.

Yabancılaşma olayının kaynağı zannede-süül Gnlkayol insanın sömürülmesi. Yurdumuzun bir özelliği de kadının sömürülmesi. Köpeklerimizle, kurulu düzenimizde kadın kul etmişiz. Türk kadınının acı çığıbü büyük film «L'Immortelle» ile sinemaya peçmişti. Bu çığıbü Türk seyriscisine taşınmasıyla da önemli «Son Kuşlar».

SON KUŞLAR. — 1965 — Ediz Hun, Selma Güneri, Ayfer Peray, Tijen Par. Rejî: Erdoğan Tokatlı. (Efes Film)

Olaylar

Marksizm ve Birey

Polonya'da Adam Schaff'ın «Marksizm ve birey» adlı eseri geniş tartışmalara yol açtı. Komünist partisi yetkilileri, parti organları ve Başbakan Gomulka'nın sağ kolu olan Zenon Kliszko tartışmalara katıldı.

Adam Schaff, «Bir yandan kötülüklerle savaşırken, öte yandan kötü giden işleri tartışmak, düşmanın gözünde dahi bizim moral değerimizi ve gücümüzü artırır» diyor ve sosyalist toplumdaki çeşitli yabancılaşma biçimleri üzerinde duruyor; «Durum açıktır: Sosyalist toplumun şimdiye kadar bilinen bütün örneklerinde, çeşitli yabancılaşma biçimleri sürüp gitmektedir. Anlaşılmaktadır ki üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılması, yabancılaşmanın otomatik olarak son bulmasına yol açmaz.» Schaff'a göre, Polonya'da hâlen göze çarpan yabancılaşmalar nelerdir? Schaff, her şeyden önce devletin sürüp gitmesinden yakınmaktadır. Devlet, bir gün yok olacağından şüphelidir: Devlet en azından bir idari organ olarak kalacak ve bir yabancılaşma kaynağı teşkil edecektir.

İktidar çevrelerinde, imtiyazlı bir seçkinler grubunun varlığı Schaff'ın yakındığı bir başka sorundur: «Dávaya en kötü hizmetin, başkalarını su içmeğe çağırırken kendisi şarap için kişiler tarafından yapıldığı bir gerçektir.»

Schaff'ın ele aldığı başka bir yabancılaşma kaynağı iktidarın bilim ve sanat alanlarındaki karmakarışık müdahalelerinden doğmaktadır. Schaff, içerde ve

Yeditepe Şiir Armağanı

CEYHAN ATUF KANSU

1965 yılı içinde yayımlanmış şiir kitapları arasında en beğenileni seçmek üzere 15 Ocak 1966 Cumartesi günü saat 13.30'da Yeditepe idare evinde toplanan Seçiciler Kurulu şu sonuçları almıştır:

1 — İkkin tüzük gereğince her üye en beğendiği üç kitabı şu şekilde sıralamıştır:

Tahir Alangu: Bağımsızlık Gülü, Bir Ermeni General, Virgülün Başından Geçenler.

Asım Bezirci: Bağımsızlık Gülü, Bakışsız Bir Kedi Kara, Türkiye'nin Adresi.

Hüsamettin Bozok: Süt, Türkiye'nin Adresi, Gerçek Düş. Edip Cansever: Türkiye'nin Adresi, Bakışsız Bir Kedi Kara, Virgülün Başından Geçenler.

Memet Fuat: Bağımsızlık Gülü, Bakışsız Bir Kedi Kara, Virgülün Başından Geçenler.

Fethi Naci: Bağımsızlık Gülü, Türkiye'nin Adresi, Virgülün Başından Geçenler.

Behçet Necatigil: Bakışsız bir Kedi Kara, Gerçek Düş, Surtumuzda Kızgın Güneş.

2 — Bu kitaplar arasında en çok oy toplayan Türkiye'nin Adresi, Bağımsızlık Gülü, Bakışsız Bir Kedi Kara ve Virgülün Başından Geçenler arasında ikinci bir oylamaya geçilmiş ve Ceyhan Atuf Kansu'nun Bağımsızlık Gülü'nün beş oy, Ece Ayhan'ın Bakışsız Bir Kedi Kara'sının iki oy aldığı görülmüştür.

3 — Bağımsızlık Gülü'ne Tahir Alangu, Asım Bezirci, Hüsamettin Bozok, Fethi Naci ve Behçet Necatigil, Bakışsız Bir Kedi Kara'ya Edip Cansever ile Memet Fuat oy vermişlerdir.

4 — Böylece Ceyhan Atuf Kansu'nun Bağımsızlık Gülü 1965 Yeditepe Şiir Armağanını kazanmıştır.

dişarda kapitalizmle savaşıldığı sürece, özgürlüğün sınırlanması zorunluğunu kabul etmekte, fakat bunun kötü bir iş olduğu bilinenek, en dar ölçüler içinde tutulmasını istemekte ve görüşünü Marks'ın sözleriyle desteklemektedir: «Marks, politik nedenlerle yaratıcı özgürlüğün sınırlandırılmasına ve entelektüel yaratıcılığa politikanın karışmasına kesin-

likle karşıydı» diyen Schaff, Marks'ın şu sözlerini hatırlamaktadır: «Tabiatın, tükenmez zenginliği, şahane çeşitliliği karşısında hayranlık duyuyorsunuz. Gülü, menekşe kokusu taşımasını istemiyorsunuz. O hâlde her şeyden çok değerli olan insan zekasının tek bir biçimde olması gerektiğini nasıl ileri sürülebilirsiniz?»

YANARAK

Uşuyor ayaklarım gecede yalnızım
Akasyalı bir bulvarla yürüdüm yarım saat
Bir meyhane dumanı önünde duruyorum
Tezgâhın üstünden Pasadobleler geçiyor uzak
1936 dan Emperio Arjantino bilirsiniz
Bir kısım insanlar seni dinledikçe ağlıyorlar
Şimdi sokaklarında bahar şarkaları sınırsızlıkım
Yaralı Valensiya susarak bakıyor Akdenize

Gülhane Parkının gölgesine saklandım
Çıplak dallara bıraktım düşüncelerimi
Az sağa dönünce tanıdım Edith Piaf
Hani uzak dalgakıranlardan sesler gelir
Bir tarafta rüzgâr öbür yanda yaprak kıvılcımları
Öyle duruyor elbiseleri ıslak bir çocuk
Gemilere tırmanmış yani tek kelimeyle kaçak
Bir güvercin kanadı vuruyor göğsüme
— Oysa kabrederdim öldürdüm bulamazlardı beni
Ne tuhaf şu anda anılarım yaklaştıkça
Bir diyapazon uğultusu gibi Paris metroları
Uzun Fransız chansonları kulaklarında

Karamsarım içinde siyah bir Kongo gecesi
Konmuşum bozkırda yapayalnız telgraf direğine
Afyonlu bir Tophane rihetini avuçlarıyla düşünüyör
Işıklar bir yanıyor bir sönüyorlar karşıda
Ellerini saçlarında dolaydırma Kongo ırmağı
Gözlerin gözlerime değince yanarım kahrolurum
Ellerin arkasında sabahın yıldızlı aydınlığı
Beni karanlıkta istanmış bir kuş gibi düşünüyorsan
Düşünüyorsan beni yenik beni çevrilmiş klüsesiz
Yanıyorsun derim sana Afrika'nın tepelerinden
Çıkarısam önce ağır soura bir rüzgâr hızzıyla
Bütün ateşleri yakarım gözbebeklerinde

Ömer Faruk Toprak

142'NİN HİKAYESİ

Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163. maddeleri bilindiği gibi insan hak ve hürriyetlerine dayanan laik, demokratik Cumhuriyet Rejimine karşı işlenecek suçları ve müeyyidelerini kapsamaktadır.

Bu maddelerden konumuzun ilgilendiği 142. madde, 141. madde ile birlikte, komünizm, anarşizm gibi aşırı sol ve faşizm, nazizm gibi aşırı sağ faaliyetleri yasaklamak üzere, ilk olarak 1936 yılında, Türk Ceza Kanununun birçok maddelerinin tadili sırasında 3038 sayılı kanunla Türk Ceza Hukukuna girmiştir.

Ceza Kanununun 142. maddesi, 1930 tarihli Faşist İtalyan Ceza Kanununun 270, 271 ve 272. maddelerine tekabül etmektedir.

İtalya'da Faşistlik, bütün öteki siyasi rejimlere meydan okuduğu ve Ulusal olduğu kadar, bütün Dünya Ulusları için de tercihi gereken bir rejim olma iddiasında bulunduğu sıralarda yürürlüğe konan bu hükümler şöyledir:

«Memleket içinde bir sosyal sınıfın ötekiler üzerinde tahakkümünü şiddet kullanarak kurmak, ya da sosyal bir sınıfı şiddet kullanarak ortadan kaldırmak, ya da ülke içinde yerleşik siyasal, hukuksal düzenleri altüst etmek için propaganda yapmak suçtur. Bu suçun müeyyidesi, 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasıdır.

Propaganda ulusal duyguları yıkamak ve zayıflatmak amacıyla yapılsa, ceza 6 aydan 2 yıla kadar haptir. Yukarıki suçları övenler, iyi gösteriler de bu cezaya çarptırılırlar.»

Bizim Ceza Kanunumuzun 141 ve 142. maddeleri, İtalyan Kanununun Komünizm ve anarşizme karşı olan bu maddelerine ayrıca Faşizm ve Nazizm de değişik hükümlerle ilâve edilmiş, ama Komünizm ve anarşizme ilişkin hükümler hemen hemen aynen alınmak suretiyle tedvin edilmiştir.

141 ve 142. maddeler sonradan 3038, 3531, 4934, 5435 ve 5844 sayılı kanunlarla, özellikle ceza müeyyidelerini şiddetlendirmek için değişikliklere uğramışlardır.

İtalya'da, faşizm yıkılıp bugünkü demokratik Cumhuriyet kurulduktan sonra şüphesiz ki eski rejimin bütün müesseseleri gibi yasama hükümleri de ortadan kaldırılmıştır. Ama ne gariptir ki Mussolini İtalyanın 1930 yılında başından sonuna kadar tedvin ettiği Ceza Kanununun, bizim 141 ve 142. maddelerinin karşılığı olan 270, 271 ve 272. maddeleri bugün de İtalya'da yürürlükte.

Görülüyor ki, bir hukuk anlayışına, insanlık ve özgürlük felsefesine sahip, uygar ülkeler için arzi baskı rejimi sona erince kanun maddeleri değişme de, mahkemelerde bu maddelerin yeni şartlara uydurulması suretiyle uygulanması mümkün olabilmektedir.

Bu maddelerin, Yeni Türkiye Anayasasına aykırılığı sebebi ile iptali bir parti tarafından Anayasa Mahkemesinden isteneli yıllar olmuştur.

Anayasa Mahkemesinin, bu istemi karara bağlayarak, 141 ve 142. maddeleri esas itibarıyla Anayasaya aykırılığını bulmadığı, 1965 ortalarında bu kurulun başkanı tarafından basına bildirilmiş ve bu arada bu maddelerin Türkiye'de Sosyalist Partilere ve sosyalistçe davranış ve gelişmelere engel olmadığı açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Ulusal ölçüde bu türlü önemli bir dâvayı üç yıl gibi anlaşılması güç bir gecikme ile karara bağlamış ve şimdi de aradan yedi sekiz ay geçtiği halde halâ bu kararın gerekçesini yayınlamamış olması anlaşılması güç bir olaydır.

Biz, Anayasa Mahkemesinin, bu maddeleri bugün İtalya'da yürürlükte olan aslındaki karşıtlarından ve uygulanmasından farklı bir anlama almadığını, yani her hür demokratik düzen olduğu gibi, cebir ve şiddetle mevcut düzenin yıkılmasını kendine program veya propaganda teması yapmış dernek ve kişilerin faaliyetlerinin ceza müeyyideleriyle yasaklanması şeklinde anlamlandıracağını tabii ve zarurî görmekteyiz.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi Baş

SOSYALİZM VE KOMÜNİZM

Dr. Cemal Reşit Eyüboğlu

kan veya sözcüsüne atfen gazetelerde çıkan haberlerde, bu maddelerin Türkiye'de düşünce ve kanı özgürlüğünü, ihtilâlcı olmayan solcu sosyalist eğilim, akım ve faaliyetlerini engellemediği yazılmıştır.

Aslında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesine göre: «Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini, söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir.»

Bu düşünce ve kanı hürriyetinin tek kısıntısı, basın için yine Anayasasının 22. maddesinin son fıkrası delâletiyle ve partiler için doğrudan doğruya 57. maddede yer almıştır.

Bu maddeye göre, «Siyasi Partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet ülkelerine... uygun olmak zorundadır.» Bu ilkeye uymayan yayınlar da yasak edilebilir.

Aslında, düşünce ve kanıların, tahakkümü, cebri, şiddeti gerektiren müteceviz şekli tabiidir ki, insan hak ve hürriyetleri ile asla bağdaşmaz, düşünce ve kanıların bu türlü kötüye kullanılmasına, Fransa, İtalya gibi Batı uygarlığının temsilcisi ülkeler de dahil, Demokrasiler cevaz vermemişler, ceza müeyyideleriyle yasaklamışlardır.

AMERİKA'DA BİLE

Hatta, bu alanda en sert ve ağır hareketlerle 1948 den beri komünizme karşı geniş mücadeleler açan A.B.D. de bile, bizim Anayasa mahkememizin karşılığı olan «Yüksek Mahkeme», eski kararlarından dönerek 1951 kanununun ve eklerinin Amerika'da Komünist Partisinin siyasi faaliyetlerini, dolayısıyla suç sayan hükümlerini, geçen ay içinde aldığı yeni bir kararla Amerikan Anayasasına aykırı olduğunu ilân etmiştir.

Bununla birlikte, orada da cebir ve şiddet yolu ile rejimin devrilmesini öngören siyasi metod yine de yasaktır. Zaten bunun aksini düşünmek, ruhu ve bünyesiyle bir düzen ifade eden toplu havatı gerçeği ile bağdaşmaz.

Ama, şu noktaya önemle dikkat edilmelidir ki, bu uygar ülkelerde yasak edilen düşünce ve kanılar değil, meşru rejimi, siyasal ve sosyal düzeni cebir ve şiddet yolu ile devirmek veya değiştirmek eylemidir.

Bu sebepledir ki, 141 ve 142. maddeleri Anayasaya aykırı bulunmayan Anayasa Mahkemesinin gerekçesinin bu maddelerin ancak, cebir ve şiddetle dayanan rejimi devirmek, bu volla bir sınıf diktatörlüğü kurarak öteki sınıfları tasfiye etmek gibi, tecavüz hareketleri ve bunların çeşitli yollarla propagandasını önleyici bir anlamda kabul esasına müstenit bulunduğu düşüncesindedir.

142. MADDE VE KOMÜNİZM

Türk Ceza Kanununun ne 141 ve 142. maddelerinde ne de herhangi başka bir maddesinde, adı ile komünizmi ya da bir başka doktrini yasaklayan bir hüküm vardır; zaten olamaz da.

Ama, 141 ve 142. maddelerin 1936 yılında ilk sevkini ve sonraki tadillerinin Hükümet gerekçesinden, Komisyon raporlarından ve Büyük Millet Meclisi görüşmelerinden açıkça anlaşıldığı gibi, bu maddeler hem Komünizm ve Anarşizm gibi aşırı sol, hem de Faşizm ve Nazizm gibi aşırı sağ, cebir ve şiddetle mevcut düzeni vikarak zümre veya sınıf veya kişi diktatörlüğüne yönelmiş siyasal doktrinler olarak mahkûm etmektedirler.

Bir hükümet gerekçesinde şöyle denmektedir: «Komünistlerle Anarşistler, kurulmuş nizamları yıkmakta birleşmiştir. Ayırdıkları cihet, Komünistlerin yıkılan nizam yerine kendi inançlarına uygun nizamları koymak istemeleri, Anarşistlerin ise otorite teşkil eden hiçbir nizama boyun eğmek istememeleridir.» (5435 sayılı kanun gerekçesinden).

Yine Hükümet gerekçesi ve Adalet Komisyonu raporlarında ve Büyük Millet Meclisindeki tartışmalarda, bu maddelerin uygulanması açısından Komünizm ile Sosyalizm arasında ayrıntılar gözetilmiştir. Bu sebeple bu iki terim üzerinde durmayı, ortak yanları ile ayırtıcı niteliklerini belirtmeyi faydalı görüyoruz.

Anarşizm akımı 19. yüzyılın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın başlarında suikastier tertipleme suretiyle mevcut düzeni sarsmak, herkeste korku ve dehşet yaratmak ve böylece ortadan kaldırılmasını amaç bildiği kamu otoritesini sarsmak peşinde faaliyetleriyle halk oyunun dikkatini çekmiştir. Ama bugün bu akım ve eğilim artık fiilen siyasal âlemden silinmiştir.

Aşırı sağ temsil eden Nazizm ve Faşizm de İkinci Dünya Savaşından sonra önemini tüm yitirmiş durumdadır.

Buna karşılık, ihtilâlcı Sosyalizm, öteki adıyla Komünizm veya bolşevizm Birinci Dünya Savaşı sonlarından başlayarak, İkinci Dünya Savaşından bu yana birçok ülkelerin siyasi rejimi haline gelmiştir.

Bunla birlikte, bugün adı «Komünizm» sözü bulunan bir komünist ülke yoktur. En başta gelen komünist Rusya, «Sosyalist Sovyetler Cumhuriyeti Birliği» dir; Komünist Çin de «Halk Cumhuriyeti» dir.

Bu noktalara değinmekle, 141 ve 142. maddelerin hedefi olan «Komünizm» araçlarını kanunun ortak mülki programı olarak ve sosyal, ekonomisi bir doktrin olarak niteliklerini araştırmak ve mümkünse tarifini yapmak suretiyle belirli bir hale getirdikten sonra, hem kanun koyucusu, hem de Anayasa Mahkemesince, bu maddelerin şümulü dışında görülen ve fakat birçok yan ve yönleriyle komünizmle ortaklık halinde olan «sosyalizm» in ayrıntılarını belirterek, kovuşturma konusu olan eylem ve olayların Türk Ceza Hukuku yönünden hüviyetlerini kolaylıkla tesbit amacını gütmekteyiz.

O kaniyoruz ki, mahkemelerimizi uğraştıran ve birbirlerini birbirine zıt mütalâalara sürükleyen, konunun karışık yönü burasıdır.

AVRUPA SOSYALİST PARTİLERİ

Burada hemen şu kadarını söylemeliyiz ki, İsveçten başlayarak Yugoslavya'yı, Demirperde arkası ülkeleri, Küba'yı, Mısır'ı, Çin'i içine almak üzere, Sosyalizmin değişik örneklerini veren ülkelerdeki iktidarların ve en azından bütün Avrupa Sosyalist Partilerinin hepsi (uygulama programları kadrosu içindeki önemli ayrılıkları hariç) Marksist esaslara dayanmaktadır. Ama hareket programındaki usul ayrılığı, bunları birbirine düşman kuvvetler haline getirebilen bir önem ve kuvvet taşımaktadır. Yasak olan komünizm, ihtilâlcı sosyalizmdir.

O, işçi ihtilâliyle yani bugünkü dünya ülkelerinin hemen hepsinde azınlıkta olan bir halk parçasının mevcut kanunlara ve düzene karşı ayaklandırılması, zor kullanması suretiyle iktidarı, sonra da devleti ele geçirmek amacını güder.

Halbuki Sosyalizm, demokratik hürriyet içinde, parlamantarizme dayanarak, zamanla işçisi, esnafı, köylüsü, aydınıyla, genellikle fakir zümrelere dayanarak iktidarı elde edip kanunlar yolu ile topluma yeni düzen vermek amacını gütmektedir.

Bizim kanunumuz, «Sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel ve nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf...» cemiyetleri, propagandayı ve övmeyi yasaklamıştır. Bu tarif, yukarıda görüldüğü gibi, ihtilâlcı sosyalizm ve komünizme uygundur. Sosyalizm bu tarif dışında kalmaktadır.

Nitekim, II. Enternasyonal'e men sup sosyalist partilerinin hiçbirinin programında iktidarın işçi ihtilâli ile ele geçirilmesi gerektiği hakkında ne bir hüküm ne de bir tavsiye mevcuttur. Aksine bu partilerin programları, parlamenter siyasi rejimin demokratik ve hür seçim mekanizmasından faydalanılarak ve işçi çoğunluğuna dayanılarak meşru yolla iktidara gelmesini ve yasama erkini böylece yani meşru yollarla elde ettikten sonra da kanunlarla sosyalizmin gerçekleştirilmesini ön görmektedir. Bunların programları böyle olduğu gibi, tutumları ve ülküleri de samimi olarak bu yöndedir.

Bugün Avrupa ülkelerindeki sosyalist partilerin hepsi, başta Fransa Sosyalist Partisi olmak üzere, II. Enternasyonal prensiplerine bağlıdır. Ama bu partiler ihtilâle, diktatörlüğe, cebir ve şiddetle dayanarak değil, insan hak ve hürriyetlerine ver veren parlamenter ve demokratik düzen içinde, çoğunluğa dayanarak iktidarı elde ederek ülkü ve ilkelerini kanunlar ve reformlarla gerçekleştirmeyi amaç edinmişlerdir.

Belçika'da Spaak'ın başında bulunduğu Sosyalist Partisinin statüsünün birinci maddesi, sınıf mücadelesini ve işçilerinin iktidarını amaç olarak alır.

Fransız Sosyalist Partisinin statüsü de «özel mülkiyet bütün sosyal kötülüklerin kaynağıdır» cümlesiyle başlar. Ama, birçok kez iktidara gelmiş olan bu parti, bankaları ve birkaç büyük işyerini devletleştirmekten, kimi vergilerle sosyal adaleti sağlama teşebbüslerinden ileri gidememiş, ne özel mülkiyeti, ne de veraset hakkını ilga edememiş ya da bunlara lüzum görmemiştir.

İngiltere'nin İşçi Partisi de bu türden bir örnek olarak verilebilir.

ATATÜRK SOLCUYDU

Bu açıklamalardan amacımız, Sayın Mahkeme huzurunda, Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinin yasaklamış olduğu, yeraltı faaliyetlerine, sabotaja başvurarak, her türlü aracı meşru görecer, ülkelerin meşru iktidar ve rejimlerine karşı savaşan komünizm ile, hürriyet ve demokrasiye sadık ve millî kanunlara hürmetkâr olarak işçi ve emekçi çoğunluğunun iktidarı için meşru yollarda çalışan sosyalizm arasındaki farkları belirtmektir. Anlaşılması olacağı gibi, bunlar arasında ki önemli ayrılık iktidara ulaşmada kullanılan metoddur.

Atatürk'ün 6 okla ifade edilen umdelerinin biri de devrimciliktir.

Devrimcilik, eskimiş ve artık yavaşla gecenin yitirmiş, hayatın akışına engel olan sosyal müesseselerin yerine yenilerinin kurulması anlamını taşır.

Atatürk, umdelerinin, dünyanın bu günkü halinde, Türkiye'nin bugünkü koşulları içinde, bir yandan sosyal adaleti sağlamak, öte yandan hem kapitalist, hem komünist emperyalizmine karşı ulusal varlığımızı ve ekonomimizi koruyarak yurdu süratle kalkındırmak uğrunda uygulanan, ister istemez (solcu) bir takım siyasal gayretlere ihtiyaç göstermektedir. Zaten bunun içindir ki, bu zorunluluğu, Büyük Atatürk'ün halefi, Türk Ulusuna en anlaşılır söz ve gerekçelerle ilân etmiştir.

(Avukat Dr. Cemal Reşit Eyüboğlu'nun komünizm propagandası yapmaktan sanık öğretmenlerin M.S. B. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinde görülen duruşmalarında yaptığı savunmadan)